

NEMZETI

MAGAZIN

24/01

2023/24-es évad

XI/5. szám

JANUÁRI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

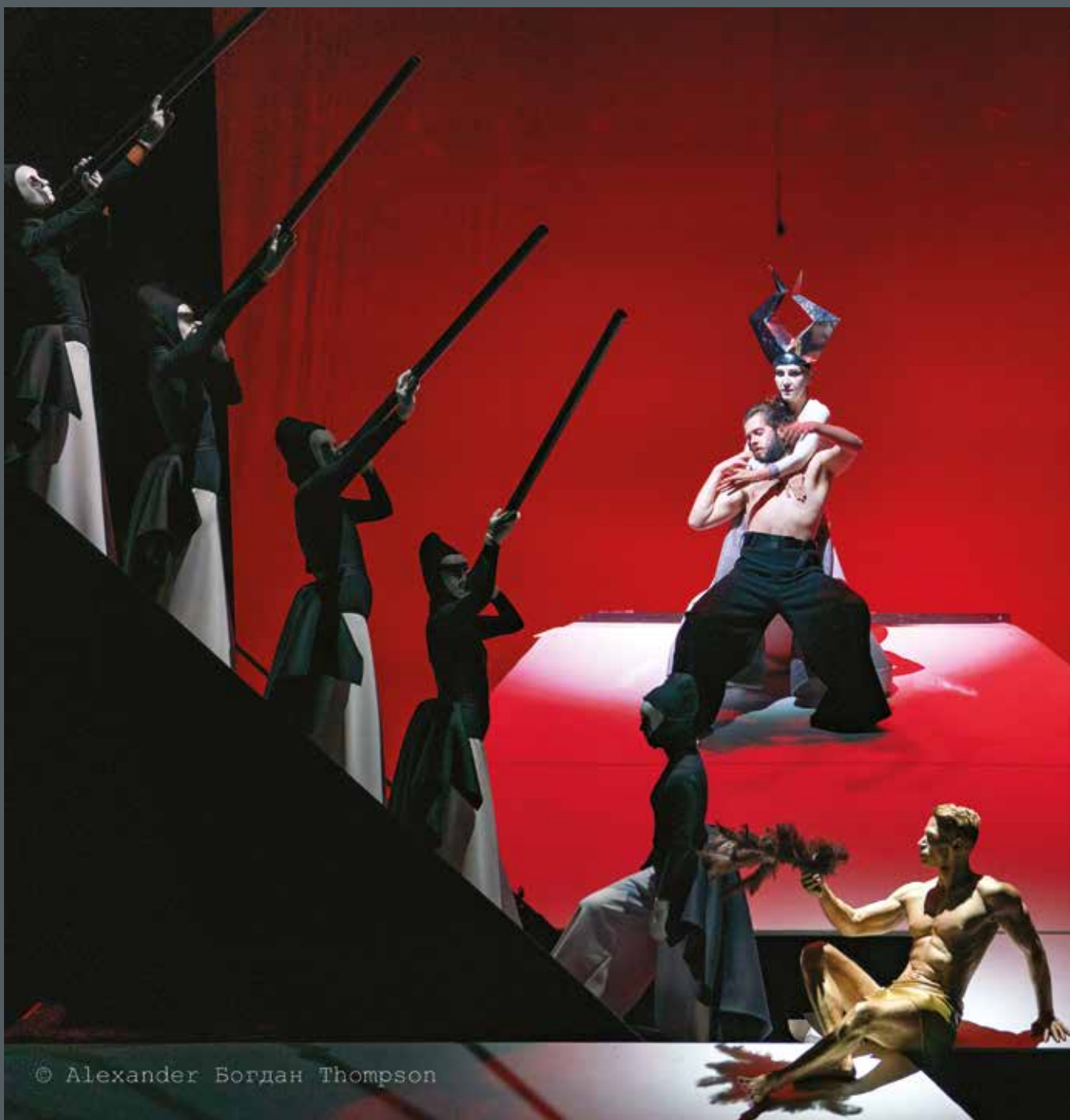
BAJZA JÓZSEF

220 éve született a Nemzeti első igazgatója

SZÍNHÁZ / TECHNIKA

Fókusz: műszaki lehetőségek, színpadi alkotás

NYITÓKÉR

© Alexander Богдан Thompson

Időutazás

Kezdjük a múlttal! 220 évvel ezelőtt született Bajza József, a Nemzeti Színház első igazgatója. Nem volt könnyű dolga az apostolok és akadályozók között. Olyan szervezeti rendszert épített ki, ami hosszú időre stabil alapokat biztosított a működéshez. Sok ideje nem volt erre, nyolc hónap múlva az „opera-háború” áldozata lett. *(További érdekességek a 44. oldaltól.)*

Nézzük a jelent! Fókusz rovatunkban azt mutatjuk meg, hogyan jár kéz a kézben a színpadtechnika és a művészi megvalósítás, hogyan látja ugyanazt a kérdést műszaki szakember és alkotó művész: díszlettervező és rendező. *(Összeállításunk a 6. oldaltól.)*

Azt reméltük, hogy Bertolt Brecht klasszikusa, a január közepén bemutatott *Kurácsi mama és gyermekei* felett eljárt az idő – már ami a darab háborús tematikáját illeti. Ehelyett időszerűbb, mint valaha. *(Premiergaléria a 20-21. oldalon.)* Ahogy a háború árnyékolja be az előadásait a Nemzeti Színház műsorán rendszeresen szereplő beregszászi színház mindennapjait is, amiről igazgatójuk, Sin Edina számol be a Magyar Örökség díjuk kapcsán. *(Interjú és előadás-ajánló a 34-37. oldalakon.)*

S mit hoz a közeljövő? Az áprilisi MITEM programja is időutazást kínál. A világszínház olyan alkotói, mint Jan Fabre, Alessandro Serra és Diana Dobrev a 2500 éves ókori tragédiák mélyéig ásnak, és korszerű színházi esztétikát kínáló előadásokkal érkeznek majd a Nemzeti Színházba. Térbeli utazásban is részünk lehet, hiszen Belgiumtól Baskíriáig, Görögországtól Georgiáig ível az idei fesztivál. *(MITEM-ajánló a 24-27. oldalakon.)*

Kedves Nézőink, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is, amíg a színházban köszönhetjük Önöket: jó olvasást!

Odüsszeusz – Homérosz műve nyomán.

A plovdivi színház előadása a MITEM-en lesz látható

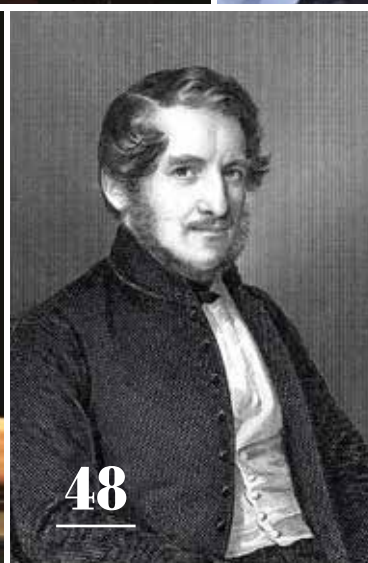
| fotó: Alexander Bodgan Thomson

6

28

48

6

Fókusz: Színház és technika

Mi az a technikai feltételrend-szer, ami alapvetőnek számít egy kőszínházban – és melyek azok a plusz lehetőségek, amelyek elindíthatják a színházi alkotók fantáziáját? Összeállítá-sunkban rendezők, látványter-vezők és műszaki szakemberek gondolatait olvashatják.

28

MITEM-előzetes

Baskír, belga, bolgár, georgiai, görög, izraeli, olasz, spanyol és szlovák előadások is szerepel-nek a 11. MITEM programján. A korábbi találkozók már olyan nagy sikert aratott alkotók térnek vissza fontos előadása-ikkal, mint Tompa Gábor, Rimas Tuminas és Jan Fabre. A fesztivál különlegessége lesz Alessandro Serra világpremierje. . .

42

A Nemzet Színésze

A Nemzet Színésze cím óriási megtiszteltetés, elismerése a színészi pályafutásomnak. Nagy örömet, és nagyon nagy szomorúságot jelent nekem ez a cím. Boldogan lemondanék róla, bármit odaadnék azért, ha Csomós Mari élne, ha még együtt játszhatnánk, vagy csak beszélgethetnénk. *(Pogány Judit)*

48

Bajza 220

Színházvezetői gyakorlata nem volt, így lett 1837-ben a Nemzet Színházat első igazgatója. Mind-össze nyolc hónap adatott meg számára, ami alatt megalkotta a működés mintaadó szabályza-tát, művészi arculatot adott az ország elsőszámú színházának. A kétszáz éve született Bajza József „arcképe” a színházalapí-tás évéből.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2024. január • XI. évfolyam 5. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: CREW Kft. | Megjelenik 6000 példányban | Lapzártá: 2024. január 17.

Jelenet a MITEM-re érkező Mítikasz-csúcs
(az Olümposz tetején) című előadásból
| fotó: Hanna Auer

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 12–18 óra, illetve az
előadások kezdetéig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

FÓKUSZ • SZÍNHÁZ ÉS TECHNIKA

NAGYOT ÁLMODNI? –

RENDEZŐK, LÁTVÁNYTERVEZŐK

- 6** Árkosi Árpád • Theodórosz Terzopulosz • Székely László • Zeke Edit • Horesnyi Balázs • Vereckei Rita

ÁLMOK ÉS REALITÁSOK –

MŰSZAKI SZAKEMBEREK, IGAZGATÓK

- 14** Kovács Bálint (Nemzeti Színház) • Várda Gergely (Állami Operaház) • Schütz Ádám, Nagy Péter (Csiky Gergely Színház, Kaposvár) • Nádi Árpád (Győri Nemzeti Színház) • Oberfrank Pál, Kovács Ferenc (Veszprémi Petőfi Színház) • Szabó K. István (Csokonai Nemzeti Színház, Debrecen)

PREMIER GALÉRIA

- 24** Kurácsi mama és gyermekei

NÉZŐPONTOK • A REVIZOR

- 26** Osztovits Ágnes: Világvégi komédia
26 Nick Thorpe: Ki félne ma?

11. MITEM

- 28** Fény a világ romjain – Kulcsár Edit
30 MITEM-előzetes

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 32** Bánk bán • Bakkhánsnők • Tündöklő Jeromos • Macskajáték • Grane • Don Juan

MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJ

- 38** „Folytatjuk, ameddig kell” – Sin Edina
40 Három beregszászi darab • Háztűznéző, Csehov egyfelvonásos komédiái • A helység kalapácsa

A NEMZET SZÍNÉSZE

- 42** Egy színész, számtalan egyéniség – Pogány Judit

SZÍNHÁZNOVELLA

- 46** Lackfi János: Hazahozza nekem

BAJZA 220

- 48** A Nemzeti „sclávja” – Szalisznyó Lilla

55 A NEMZETI HÍREI

56 PROGRAMAJÁNLÓ

59 BÉRLETEK

60 FEBRUÁRI MŰSOR

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A Körhinta, A föltámadás szomorúsága
és az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

FÓKUSZ • SZÍNHÁZ ÉS TECHNIKA

A man in a blue t-shirt and dark pants stands on a black stage platform. Above him is a large circular metal rig with several red spotlights pointing down at him. The background is dark with some smoke or fog. The overall scene is a stage production setup.

Mi az a technikai feltételrendszer, ami alapvetőnek számít egy kőszínházban – és melyek azok a plusz lehetőségek, amelyek elindíthatják a színházi alkotók fantáziáját? Milyen összefüggésekben gondolkozik a színpadtechnikáról a művészi érték legfőbb felelőse, a rendező? Miként vélekedik ugyanerről a „két tűz” között lévő díszlet- és látványtervező, aki a rendezői víziót és a műsori valóságot hangolja össze? Milyen az az infrastruktúra, amit a kulisszák mögött dolgozó műszaki szakemberek irányítanak? Elvi megközelítések, személyes példák, technikai összefüggések. Kör- és helyzetkép a hazai teátrumokból – Győrtől Debrecenig, az Operahától a Nemzetiig.

NAGYOT ÁLMODNI?

A színpadtechnika lehetőségei rendkívül sokfélék. Vajon ez csábítóan hat a rendezőkre és a tervezőkre? Vagy elég az üres tér? Egy színház technikai kínálata lehet az alkotás kiindulópontja, vagy éppen fordítva: mindentől függetlenül születnek az álmok, és ahhoz kell megtalálni a műszaki megvalósítást? Hogyan érvényesíti „térvágját” a rendező, miként vesz részt a rendezői vízió megvalósításában a látványtervező. Különleges helyzet, amikor a rendező tervezi a díszletet is. Mindent lehet, csak a lényeg nem szabad szem elől veszíteni. S hogy mi a lényeg? A válaszokért rendezőket és díszlettervezőket kérdeztünk.

Csak a lényeg ne vesszen el!

Árkosi Árpád Jászai-díjas rendező

Gépészmérnök a végzettsége. Gondolom, mindig is érdekelt a színháztechnika.

– Nem érdekelt. Pályámat a '70-es években az amatőr – ma úgy mondjuk, független vagy alternatív – világban kezdtem. Itt a legelemibb technikai feltételek sem álltak rendelkezésre, örültünk, ha van pár lámpa, kezdetleges hangosítás. Másfelől rám a lengyel Grotowski felfogása volt nagy hatással, akinél az üres tér a kiindulópont, akárcsak kortársánál, Peter Brooknál, aki híres könyvének is ezt a címet adta. Adott tehát egy üres tér, amiben meg kell teremteni a darabhoz illő helyzetet, vagyis a szerves viszonyt a játék tere – aminek középpontjában a színész áll – és a nézők tere között. Én addig el sem tudok kezdeni dolgozni, amíg a térélmény nem alakul ki a fejemben. Minden más, így a technika is csak ezután következik...

De az „amatőr” korszak után hamarosan lehetősége volt professzionális körülmények között dolgozni, rendelkezésre állt a színpadtechnika is.

– És használtam is! A fiatal, pályája elején álló rendező, aki önmagát is próbára akarja még tenni, saját stílusát, rendezői nyelvét keresi, ezt is kipróbálja. Meghívják rendezni, és a színház által nyújtott technikákkal nemcsak illik, de kötelező élnie. Volt aztán, amikor a tervezőkkel karöltve túlzásokba is estünk. De már kezdetben is láttam ennek a veszélyeit, egyre jobban éreztem, mikor van az, hogy a technika már nem szolgálja a művészi megvalósítást. Azt is meg kell tanulni, hogy a rendelkezésre álló lehetőségeket miként lehet jól, kreatívan kihasználni, szervesen beépíteni az alkotásba, ahogy azt is, hogy nem kell, sőt nem is szabad mindig mindent „bevetni”. Az ember előbb-utóbb ráébred, hogy ettől inkább távolodni érdemes...

Miért gondolja így?

– Félreértés ne essék, ez nem egy Grotowski-féle szegény színházi eszményt hirdető öregember zsörtölődése, nem is valami technikaellenes szólam, és nem is korszerűség kontra korszerűtlenség kérdése. Pár példával megpróbálom megvilágítani, mire gondolok. A bábos felhúz az ujjára egy figurát, és azt mondja, ez a legkisebb fiú, aki elindul szerencsét próbálni. És megszületik a játsszók és a nézők között az „esemény”. Ezt hívjuk színháznak. Nem kell hozzá más, mert a gyereknéző fantáziájára, alkotói részvételére épít. De a felnőtt színházban nem ez történik – minden kivételnek külön tisztelettel adózva. Mintha kevésbé bíznának a néző és a játsszók összjátékában, és a technikát hívják segítségül. Mondok egy másik megközelítést. A filmek elképesztő látványvilágot kínálnak, márpedig ezt fogyasztjuk a legtöbbet, szinte folyamatosan. A nézőben kialakul egy vizuális elvárás. Kérdés, hogy a színház ezt ki akarja-e szolgálni, hiszen a technika rendelkezésre áll ehhez. És ha ezt teszi, ha mindent bevet a figyelemért, nem téveszti-e szem elől a lényegét, amit a színész meg tud teremteni az üres térben is. Alkotói döntés, hogy erről ki mit gondol.

A digitálisan előállítható fantasztikus filmes látványvilágokat említette. A videótechnika, a vetítés használatával ez szinte már a színházban is lehetséges.

– És ez lehet hatásos és erős. Hangsúlyozom: én ezeknek a használatát nem tekintem eleve bűnnek, meglátjuk, mi lesz belőle. A fiatal generációk előtt ezek a kihívások állnak. De gondoljunk bele, hogy egy opera hangversenyszerű előadásán, de még rockkoncerteken is milyen sokszor van a háttérben vetítés, a zene mellé adnak még valamilyen animációt vagy egy tájat mutatnak, pszichológusok beszélnek arról, hogy a kü-

lönböző zenékhez milyen színeket érdemes használni a hatás fokozására. Kevés volna Wagner zenéje és az előadók teljesítménye? „Figyelemfelcsigázásra” van szükség, és a figyelem-megosztáshoz is hozzá vagyunk szokva. Persze mindig voltak díszletek és valamilyen fénytechnika, aminek a fejlődése sok lehetőséget kínál. De korábban egy kórus, egy kettős vagy egy magányos énekes a hangjával és a puszta létezésével töltötte be a teret, és ez határozta meg a jelenet zenei és vizuális atmoszféráját. Ma már ez kevés? A kérdés megint csak ez: mikor tolakodik a technika az emberi teljesítmény elé, fölé?

Önkorlátozásra volna szükség?

– Igen, ehelyett tobzódás van. De mindig lehet látni azokat az alkotókat, akik a trendeket is úgy használják, hogy közben a színház lényege ne vesszen el. Az effajta „küzdelmek” mindig is jelen voltak a színházi világban. Ki tudja, mit hoz a jövő, de én most nem érzem jól magam ebben. Hogy ebből a morózus hangulatból kimozduljunk, én mint kukacoskodó és „kézműves” rendező, felteszem a kérdést: mi van akkor, ha elromlik a technika?

Nem romlik el. Minden többszörösen túl van biztosítva.

– Értem és tudom, de játszunk el a gondolattal. Ha a technika bedöglik, az az előadás akkor és ott meghalt. Eltűnik a vár a Kékszakállú mögül, és ott marad az énekes a fakó vászon előtt, a félúton megrekedt emelőről „földszintes” lesz Hamlet monológja, ami úgy van kitalálva, hogy a magasból szól majd. És oda a katarzis. Amikor én használok bármiféle technikát, ettől rettegek. A színész viszont „nem romlik el”. Ha elmegy a hangja, elfelejti a szöveget, megoldja, a társak, a sűgő kisegíti. Egy-egy ilyen gikszer a színész esendőségét mutatja, amihez nézőként is empátiával viszonyulunk.

Mit gondol arról, hogy a színházak nemcsak az előadásokkal varázsolják el a nézőket, hanem külön eseményként kulissza-bejárásokat, színpadtechnikai bemutatókat is tartanak.

– Öngól. Az ortodox templom szentélyébe se léphet be a laikus – csak azért hozom ezt a párhuzamot, mert a színházat szokás templomhoz hasonlítani. Amikor a néző belelát a színház működésébe, a varázslatból technika lesz. Még szerencse, hogy ilyenkor a színészt nem mutogatják! Pedig az előadás az ő szívében, lelkében születik meg. Ha nem volna technika, mit lehetne ilyen alkalmakkor mutogatni? Azt a helyet, ahol a színész minket elvarázsol. Az üres színpadot.

Gyűlölöm a technika uralmát

Theodórosz Terzopulosz rendező, a Színházi Olimpia alapítója

Nemrég mutatta be a Nemzetiben új Brecht-rendezését, a *Kurácsi mamát*. Miért nem használta ki a színház rendkívüli színpadtechnikáját, például a világszínvonalú süllyedőrendszert?

– Gyűlölöm a technikai megoldásokat a színházban! Elvonják a figyelmet a lényegről: a színésről a térben. Még mikrofonokat sem használok soha. Sem nagy vetítővásznakat a színészek mögött, mert ezek megnagyobbitják a testet. A kamerákat, amelyekkel mindig rohan valaki a szereplők után. Mindezek egyáltalán nem érdekelnek. Többször rendeztem olyan előadást, amelyben négy színész volt és egyetlen megvilágítás. Egy asztalon is meg tudnék rendezni egy előadást. Nem támaszkodom a technikai eszközökre, én a színész testét istenítem. Csak olyan eszközöket használok, amelyek a színészt szolgálják. Közelebb állok Mondrianhoz, a geometrikus absztrakció képviselőjéhez és Malevicshez, vagyis az egyszerűséghez, a tisztasághoz, mint az expresszionistákhoz és a realistákhoz. A realizmus mindent megmutat, az „elvonás” pedig, amit én képviselek, eltakar: azzal, hogy egy valamit megmutat, öt másikat elrejt – ezzel a lényegre irányítja a figyelmet. Mint az észsaka, amelynek sötétjében tapogatózva keressük az utat a titkok felé.

Korábban a MITEM-en láthattuk az *Aiasz*, az *őrület*, az *Ámor* és az *Alarme* című rendezéseit, a Színházi Olimpia nyitóelőadása pedig a *Nóra* című előadása volt. A Nemzetiben megrendezte a *Bakkhánsnőket*, legutóbb pedig a *Kurácsi mamát*. Mindegyik előadás díszletét maga tervezte. Miért hagyott fel azzal, hogy díszlettervezőt vonjon be az alkotói folyamatba?

– Az utolsó húsz évben már valóban én tervezem a rendezéseim díszleteit, ennek vannak személyes okai is. Azelőtt Giorgos Patzasszal dolgoztam együtt, aki a magyar filmkedvelők számára is ismerős lehet, hiszen ő tervezte Theodoros Angelopoulos *Odüsszeusz tekintete* című mozijának látványát is (ez a film 1995-ben elnyerte Cannes-ban a zsűri nagydíját – a szerk.). Ő nem csupán egy díszlettervező volt a számomra, hiszen együtt alapítottuk az athéni Attisz Színházat, hanem a haláláig igazi alkotótárs. Giorgos határozta meg mindig a játék terét, ami az én színházamban alapvető kérdés. Hozzám hasonlóan sosem volt realista, nem használt székeket, szamovárokat, mindig egy üres térben dolgozott. A test a központja mindennek. A tér feladata, hogy megvilágítsa a testet. Abban, hogy magam vettem kézbe a tervezés feladatát, annak is szerepe lehet, hogy az 1980-as évek elején próbáltam együttműködni más díszlettervezőkkel, de nem találtuk meg a közös hangot. Márpedig számomra az a legfontosabb, hogy az előadás minden eleme egyetlen célt szolgáljon, mert a színház összművészet, Gesamtkunstwerk.

Sosem használt realista díszletet?

– Egyetlen alkalommal: egy ágyat. A tervező valamiért ragaszkodott ehhez a bútorhoz. Én kértem egy másikat is, és a kettőt összetelva színpadot csináltam belőle. Szűrrealis lett az előadás – nem realista. A térről-díszletről való gondolkozásomra nagy hatással volt Janis Kounellis görög képzőművész, aki a '60-as évek második felétől az arte povera mozgalmának tagjaként az anyaghasználatban is törekedett arra, hogy – amint a mozgalom neve is mondja – „szegényes” legyen, vagyis minden feleslegtől megszabadítsa a díszletet. Amikor a *Prométheust* rendeztük közösen, egy görög kikötő raktárában ezer követ akasztottunk fel – ez volt a Kaukázus. Amikor ugyanezt az előadást vittük Isztambulba, a zenekari árokban hatvanezer szemüvegkezet helyeztünk el, amin a színészek játszottak – a krematóriumban megmaradt szemüvegekkel utaltunk Auschwitzra. Ibsen *Nórájában* megfigyeltem, hogy folyamatosan hallgatózik valaki. Ezért egy tizennégy ajtóból álló díszletet terveztem az előadáshoz, ennél többre nem is volt szükség. Mintha az ajtókra rányomták volna az emberi történeteket, ezeket nyitják és zárják a színészek.

Melyik tér rendelkezik olyan kisugárással, amelyhez már semmit sem kell hozzátenni a rendezés során?

– A Delphiben található Dionüszosz-színházban mindig azt érzem: ez az én terem. Apollón szentélye ott áll a színház mellett. Ez a világ köldöke. Szent környezet, amelyben érzem a mélységet. Az a tér nem engedi, hogy bármit hozzátegyünk. Egy könyvet sem szabad letenni oda, tisztán kell hagyni, annyira erős az energiája. Amikor elkiáltod magad, hogy Zeus, a kövek százszor verik vissza a hangot. Csodálatos, mágikus tér.

„A jó színházi tér a színészt szolgálja”

Székely László a Nemzet Művésze, Kossuth-díjas látványtervező

92 évesen két operadíszlet-tervezés között értük el. Az 580. látványtervére készül Kolozsvárott. 1961-ben végzett, és azóta folyamatosan tervez. Történelmi távlatok.

A pályafutása során mi változott leginkább a szakmában?

– Ami a technikai változásokat illeti: a festett díszlet átadta a helyét a nyomtatásnak, és folytathatnám az újításokat, de ezek nem igazán jelentős dolgok. A technikai fejlődés mérőföldkövei el is mosódnak, és eddig nem találtak fel olyan újítást, amit ne építettem volna a bele a tervezői gondolkodásomba. Amikor az egri Gárdonyi Géza Színházban elkezdtem a pályámat, minden díszletnek meg kellett tervezni az utaztatható változatát. Ma már ez nem gyakorlat, de olyan tapasztalatot adott, hogy tervezőként megtanultam több léptékben gondolkodni. Nagy hasznát vettem ennek, amikor a Nemzeti Színház *Egri csillagok* című produkciója 2022 októberében bemutatkozott az MVM Dome 1800 négyzetméteres játéktérében, vagy amikor 2018-ban a Csíksomlyói passiót a Nemzeti Színház nagyszínpadáról a csíksomlyói búcsú helyszínének hatalmas terébe, szabad térre kellett adaptálni. „Csupán” a léptékek változtak a színházi produkcióhoz képest, de azok nagyon.

Bár eleinte idegenkedtem a vetítéstől, pályám egyik legnagyobb előadói terében kellett először kipróbálnom. 1994-ben a Los Angeles-i *Három tenor szuperkoncert* látványtervezőjeként egy igazi vízesést építettem volna fel az arénában, de a karmester, Zubin Mehta azt mondta, a csobogás zavarni fogja az akusztikus élményt, ezért megoldottam a vízesést vetítéssel – és jól működött. Mindent felforgató technológiai változásokra nem emlékszem.

A digitális lehetőségek sem változtatják meg a díszlettel szembeni elvárásokat?

– Bizonyos munkafázisokat könnyebbé tehetnek a számítógépes megoldások, de a „kézműves” tervezés – akár egy kivitelezési terv elkészítésénél – továbbra sem nélkülözhető. A technológiai vívmányok csupán eszközök, ami valóban változás e fél évszázad során, az a felkészülési idő. Pályám elején dolgoztam Egerben, Szegeden, Szolnokon és a Nemzeti Színházban, de az 1982-ben létrejött Katona József Színház egyik alapítójaként Székely Gábor rendezővel működtem együtt talán a legtöbbször, és ezekre a munkákra nagyon szívesen emlékezem. Ennek Gábor tehetsége mellett az a legfőbb oka, hogy abban az időben egy évvel a bemutató előtt már tudtuk a címeket,

és nyáron, nyakig a Balatonban már azt az előadást terveztük, amelyet csak sok hónappal később kezdtünk próbálni. Ennek óriási jelentősége van, hiszen a tervezőnek ismernie kell a szöveget, ki kell alakítania róla a saját elképzelését, majd bemutatni először a rendezőnek. Miután az ő koncepcióját is megismerem, létre kell hozni egy élhető teret a színészek számára. Ragaszkodni szoktam hozzá, hogy az úgynevezett állító próbára lehetőleg már minden végleges legyen a díszletben. Minden részletnek jelentősége van. Ha egy fotelt helyezünk el a térben, azt nem tudjuk egy tonettszékkal utánozni, mert egy fotelre támaszkodni lehet, arrébb mozdítani nem. A színész akkor tudja bevonni a berendezési elemeket a játékba, ha élesben próbálhat velük. A másik jelentős változás a háttérpar elsorvadása, régen a színházaknak saját építőműhelyük volt, ma már minden teátrum más városban épített, ami a kivitelezés ellenőrzését nehezíti, vagy egyenesen lehetetlenné teszi.

Mitől lesz élhető egy tér?

– Nagyon nehéz erre igazán válaszolni, pedig ez a kulcskérdés. Ha a színész nem érzi jól magát a térben, minden tervezői erőfeszítés öncélúvá válik. A jó díszlet mindig használható, egyszerű és otthonos a játék számára. Hogy mitől válik otthonossá? Ha van időm gondolkodni a téren, előbb-utóbb minden kérdésre adódik válasz. A színház és a darab légkörének kell megjelennie a díszletben. Ennek megtervezésében a makettnek döntő jelentősége van, mert segít rálátni arra, milyen mozgásokat enged a tér, milyen arányokkal szolgálja az előadást.

Tapasztalt már olyat, hogy a rendező visszaélt a technikai lehetőségekkel?

– Nem is egyszer! Néha látok olyan előadásokat, amelyeknek a díszletén látom a tehetséges alkotó keze nyomát, de nem szolgálja a színészeket. Botladoznak, nehezen találják az útjukat, bizonyos elemek elterelik a figyelmet az alakításról. Bármilyen ötletes is egy-egy ilyen megoldás, ha gátolja a játékot, nem tudok egyetérteni vele. Lehet, hogy maradi vagyok, de ilyen esetekben arra gondolok, ennél – az önmagában egyébként szellemes, de bonyolult – díszlettervnel még az is jobb lett volna, ha egy egyszerű körfüggönnyel oldották volna meg a látványt.

„Merjünk nagyot álmodni”

Zeke Edit Jászai Mari-díjas díszlettervező, egyetemi tanár

Nincs két egyforma színház és színpad, minden helyszín inspirációs forrás. Nemcsak a nézőtér és a színpad aránya miatt, hanem mert minden teátrum saját speciális technikai-színpadtechnikai felszereltséggel, egyedi hangulattal, szellemiséggel bír. A másik döntő tényező, hogy minden tervezésnél figyelembe kell venni az adott színház látható és nem látható lehetőségeit is. Ezek az adottságok vagy gátolják, vagy inspirálják a tervezőt, de mindenképpen meghatározzák a gondolkodásmódunkat. Egy nagyon széles színpad, mint például a Müpa fesztiválszínházáé, egészen más megoldásokra ad alkalmat, mint ahol szűkebb a portálnyílás. A nem látható ismeretek közé sorolom azokat az adott színházhoz tartozó alapfelszereltségeket, mint az emelvények, túllfüggönyök, különböző operafóliák, trégerok és így tovább. Ezek miatt a magam részéről folyamatosan egyeztetek a műszaki vezetővel, a berendezőkkel,

hogy az elképzeléseim megvalósíthatóak-e, hiszen mindig jobb a helyismeretük, mint nekem, a tervezőnek.

Az a tapasztalatom, hogy a rendezőket is nagyon érdekli maga a tér. Ha ismert helyre megyünk, akkor is újra megnézzük – általában a rendezővel együtt, hiszen őt is izgatják az adott tér arányai. Az egyes előadásokra jutó tervezési idő az utóbbi évtizedekben kissé megrövidült, de azért továbbra is több olyan helyszín van – például az Operaházban –, ahol jó előre ismerjük, milyen feladatok várnak ránk. A felgyorsult életmód a mi szakmánkra is jellemző, és természetesen egy-egy rendező miatt elvállalok olyan megbízatást is, ahol valamilyen „vészhelyzet” miatt kevés idő áll a rendelkezésemre, de tény, hogy volt már felkérés, amit éppen a rövid határidő miatt utasítottam el.

A technikai háttérrel kapcsolatban – főleg az oktatásban – szoktam ezt hangsúlyozni – az az alapelvem, hogy merjünk nagyot álmodni. Láttam már olyan színpadi megoldást, amire valószínűleg én is azt mondtam volna, hogy lehetetlen, mégis megvalósult. Mundruczó Kornélnek a *Trafóban futó*, *Látszatélet* című rendezésében, amit Ágh Márton tervezett, egy teljesen berendezett szoba 360 fokban megfordul és zuhan minden a szemünk láttára szabadesésben. Ezt látni revelatív volt számomra, mert arra tanított meg, hogy ami a fizika törvényei szerint elsőre lehetetlennek tűnik, az lehet, hogy mégis megvalósítható. Vannak tehát olyan ötletek, amelyekhez érdemes ragaszkodnunk a munkánk során akkor is, ha komoly akadályokba ütközünk. Lehet, hogy néha túl gyávák vagyunk. Hajlamosak vagyunk lebeszélni magunkat dolgokról, csak mert óvakodunk az esetleges konfliktusoktól, vagy éppen a technikai kudarctól. Azonban minden új tervezés egy új kísérlet is egyben.

Vegyesnek mondható kőszínházaink színháztechnikai alapota. Van, ahol olyan fantasztikus lehetőségek – és ebbe az adott előadás költségvetését is beleérttem – állnak a rendelkezésünkre, hogy a boldogságtól röpülve megyünk tervezni. Ahol viszont kisebb a színház felszereltsége, ott ezek között

a körülmények között kell kitalálnunk valamit. Ez utóbbi sem feltétlenül gátló tényező, mert próbára teszi a kreativitásunkat.

Ha olyanok a technikai feltételek, óhatatlanul csábító, hogy egy-egy meglepő megoldással gazdagítsuk az előadást, és ezáltal vizuálisan elvarázsoljuk a nézőt. Ugyanakkor előfordul, hogy egy nagyszabású ötlet nem segíti a dramaturgiai fontos színpadi pillanatokat. Ha például a sok vetítés eltereli a figyelmet, vagy opera esetében, ha a sok vizuális történet miatt elsikkadnak a fontos zenei pillanatok, az mindenképpen hiba lehet. Általában minden rendező megpróbálja szerves egységként kezelni az előadást, amelynek fontos, de nem uralkodó része a látvány. A vizualitás akkor jó, ha nem él külön életet.

A technikai környezet viszont nemcsak a kivitelezésnél, hanem a tervezés folyamatában is egyre nagyobb szereppel bír: a számítógépes szoftverek használatára gondolok. A digitalizáció nagy lehetőség, de vannak munkafázisok, amelyeknél veszélyt hordozhatnak. Egy számítógépen kivitelezett terv például korszerű és pontos, de nem pótolja az oktatásban a makettépítést, mert az emberi szem egy 3D-s képet is két dimenzióban lát a számítógép monitorán. Ezért hangsúlyozzuk az egyetemi hallgatóknak, hogy a legújabb szoftveres fejlesztések mellett ne hanyagolják el a makettépítést sem.

Kiszámítható, egyszerű látványosságok

Horesnyi Balázs érdemes művész, Jászai Mari-díjas látványtervező

Teljes mértékben érdekeltnek tartom egy adott színház technikai lehetőségeit.

Soha nem érdekelt az az előadások, amelyek a színpadi gépészet bravúrajaira épülnek (még ha én terveztem, akkor sem). Kiszámítható, egyszerű látványosságok.

Ahogy Goethe mondja „Látom a szándékot, és elszomorít.”

A másik dolog a színházban, ami egyáltalán nem érdekel, a drága technika, a sok pénzbe kerülő szcenika, vagyis a színjáték terének, a színpadnak a kialakítása, technikai berendezése.

A legnagyobb színházi pillanatok mind három fillérbe kerültek. *Cseresznyés kert*et, vagy *A vihar* első néhány képét

hogyan lehet drága technikából megoldani? A színpadi tenger képébe minél több pénzt öntesz, annál rosszabb lesz az eredmény. Ami sokkal fontosabb a látványtervezőnek a színpadon egy adott produkciónál (a szerzőn túl persze), a színpadmester személye, a szcenikus barátsága, a festő vagy díszletszobrász lelkiállapota. A világítási próbák csendje. A türelem.

Rengeteg apró részletből születik meg a látvány. A tér, ami felizzít minden jelenetet, ami benne játszódik. A tér, ami csak akkor és csak ott születhet meg. Ennek semmi köze a technikához vagy a pénzhez. Aki túl sokat foglalkozik a technikával, az felmorzsolódik benne.

Aki túl sokat foglalkozik pénzzel (főleg más pénzével), az gyanús.

De mindennek ellenére, ha már a Nemzeti Magazinban jelenik meg ez a rövid írás, igazságtalan lennék, ha nem szólnék a Nemzeti Színház színpadáról, aminek valóban van egy különleges érdekessége. Hogy a színpad részleteiben vagy teljes egészében süllyedni és emelkedni képes. Ez az építmény egészen kitűnő látványterveket engedett megszületni. A mélybe való „terjeszkedés” meglepő dimenziókat nyithat meg. Amikor ezzel az eszközzel éltem, engem lepett meg a legjobban. Ez nem technika, hanem egy remek építészeti adottság. Aki ezt ügyesen használja, jól jár.

Csapatmunka

Vereckei Rita díszlet- és jelmeztervező

Az első találkozás a színpaddal meghatározó pillanat. Elsősorban nem is a technikai lehetőségek megismerése, hanem a tér alaphangulatának befogadása miatt, ami legalább annyira fontos, mint a rendelkezésre álló színpadtechnika feltérképezése. Első alkalommal a rendező mellett a műszaki vezetővel járjuk be az üres színpadot, és ekkor ismerjük meg a fontosabb paramétereket. Ez az első találkozás a még üres térrel azért is nagyon hasznos, mert a színpad sajátos adottságai (ide értve a technikai lehetőségeket is) sokszor hatnak inspirálón a tervezői vagy akár a rendezői koncepcióra. Nem egyszer megtörténik, hogy ekkor alakul ki a nézőtér és a játéktér felosztása, ami a művészi elképzelést is nagyban meghatározza – előfordul, hogy a nézőtér körbe öleli a játéktérrel, vagy annak a két oldalán ül majd a közönség. Ez elsősorban a stúdiószínpadokon oldható meg, ahol ideális esetben csak egy üres „doboz” a színházi tér, szemben a hagyományos, úgynevezett „kukucskaszínházi” felállással, ahol a fix nézőtérrel szemben van a színpad.

Fontosnak tartom felhívni a rendező figyelmét az adott színház technikai adottságaira, hogy tudjuk, mik azok a lehetőségek, amikkel élhetünk, illetve nem élhetünk. Ez az alap, a kiindulópont. Van, hogy a technikai lehetőségek előtérbe kerülnek, és a rendező alapkoncepciójába már beépülnek – a forgó, a süllyedők, a reptetés, a ledfal, a vetítés használata. De hogy mennyire merítjük ki ezeket valójában, az már a tervezői folyamat végeredménye lesz, aminek csak az egyik *összetevője* a technika használata, de a *célja* nem lehet, mert akkor elfordulnánk a lényegtől, magától a darabtól. A dolog valójában inkább fordítva működik: a megálmodott művészeti koncepcióhoz keresünk technikai megoldásokat az adott színpadon.

A technikai felkészültség és annak állapota is nagyon változó a hazai színházakban. Vannak meglepően jó karban lévő színpadok, és van, ahol (sajnos) jobb, ha elkerüljük még a rendelkezésre álló színpadtechnika használatát is, mert nem biztosított azok zökkenőmentes működése. Többször kellett már változtatnunk rendezői vagy tervezői koncepción, mert kiderült: túl lassú vagy túl hangos a forgó, csak kézi húzó van, nincs vezérelt ponthúzó a tárgyak, díszletelemek emelésére, kevés a hely a vetítésre, nincs elég nagy oldalszínpad a nagyobb díszletelemek ki- és betolásához stb. Ilyenkor indul el a kompromisszumlavina. A gondok és hiányosságok nagyon változók, de minden színház igyekszik ezeket orvosolni, javítani, vagy a színpadtechnikát akár teljesen felújítani, így egy színpad, ami pár éve még elavultnak számított, egy felújítás után akár a legkorszerűbbek egyike lesz (jó példa erre a kaposvári Csiky Gergely Színház).

Szinte közhely, hogy a színházcsinálás csapatmunka, és már tervezői fázisban is az. Ideális helyzetben a rendezői alapkoncepció mentén a dramaturggal, a zeneszerzővel, a koreográfussal, a jelmeztervezővel együtt építjük fel az előadás gondolati ívét, mindenki a saját művészeti ágának tudását adja hozzá a közös munkához. Így egy-egy öncélú ötlet hamar elvérzik a tervezői, előkészítő fázisban, mert kiderül, hogy nem szervül a lényeghez, csak „látszani” akar. Engem személy szerint elkényeztetett a sors, mert nagyszerű rendezőkkel dolgozhattam és dolgozhatok, akik soha nem ragaszkodtak olyan koncepciókhoz, ami a közös szűrőnkön nem ment át.

Álmok és realitások, követelmények és lehetőségek

Melyek azok a színpadtechnikai rendszerek, amelyek egy-egy teátrumban rendelkezésre állnak, és az előadások művészi megvalósításának szolgálatába állíthatók? Az anyagiakon kívül milyen szempontokat érdemes figyelembe venni a korszerűsítéseknél? Melyek azok a modern technológiák, amelyeket az átfogó vagy részleges felújítások során érdemes alkalmazni?

Összeállításunknak ebben a részében a műszaki tartalom felől közelítve – általánosságokat és konkrét műszaki tartalmakat is felvázolva – adunk körképet arról, milyen infrastruktúra szolgálja a rendezőket és a tervezőket. Színházigazgatók, műszaki vezetők válaszoltak megkeresésünkre – álmok és realitások, követelmények és lehetőségek a mindössze 23 éves budapesti Nemzetiben, a patinás Állami Operaház megújult épületében, valamint Debrecen, Kaposvár régi és új játszóhelyein, továbbá a korszerűsítés alatt álló veszprémi teátrumban, illetve a gondokkal küzdő győri Nemzetiben.

Minden bevethető

Kovács Bálint,
a Nemzeti Színház műszaki igazgatója

A Nemzetiben évi 350-400 előadás zavartalan és magas színvonalú kiszolgálását végezzük, amibe a Madách Nemzetközi Színházi Találkozót (MITM) is bele kell érteni. Ez különleges kihívást jelent, hiszen ilyenkor jó három héten át akár húsz külföldi társulatot is fogadunk, és van, amikor naponta-kétnaponta egy-egy idegen előadást kell a nagyszínpadra adaptálni, és ezzel párhuzamosan vannak stúdióelőadások is. A MITM tíz éve, illetve a tavalyi Színházi Olimpia alapján mondhatom: ritka az olyan kérés, amit a Nemzeti ne tudna megoldani a vendéglőadások technikai kiszolgálása terén – a külföldi műszaki kollégák sok esetben hangot is adnak őszinte irigységüknek, látva a műszaki és szakmai felkészültségünket.

Hazai összehasonlításban 2002-ben a legkorszerűbbek voltunk, és ma is az élmezőnyben vagyunk. A nagyszerű színházfelújításokkal, amilyen a közelmúltban az Állami Operaházé, a kaposvári Csiky Gergely Színházé, a debreceni Csokonaié, a szolnoki Szigligetié volt, avagy a veszprémi színházé, amely most is zajlik – nagyot fejlődtek „versenytársaink”.

Nagyszínpadunk világszínvonalú színháztechnikai kínálattal rendelkezik. Schwajda György, aki a mai Nemzeti építésének az irányítója volt (és akivel műszaki igazgatóként a kezdetektől együtt dolgozhattam), rendkívüli előrelátással és nagyon gyakorlatiasan tervezett. A rendelkezésre álló költségvetéséből (amit nem lépett túl!) szigorúan elkülönítette a színház-technológiai beruházásokra fordítandó keretet, amiket igazgatói hatáskörben tenderezett meg, nehogy az a pénz bármilyen „egyéb” gazdasági érdekre hivatkozva „átcsoportosíthatóvá” váljon. A technika egy részét pedig a Gobbi Hilda kezdeményezésére összegyűlt úgynevezett téglajegyekből fedezte, így a Nemzeti felépítésére adakozó egyszerű emberek pénze nem betonra vagy parkosításra ment el, hanem arra, amivel a művészi produkciók közvetlen kiszolgálása történik: forgószínpadra, lámpákra, hangosításra... Az építés 14,5 milliárdos költségvetéséből csak a főszínpadi színpadtechnika két és fél milliárdot tett ki akkoriban.

Egy jól felszerelt színházhoz képest a Nemzeti alsógépészeti tudása kiemelkedő. A külön-külön mozgatható főszínpadi süllyedők, a zenekari árok, előttük lévő mellvédek, és egyéb alsógépészeti elemek száma 100. Ezeket együtt tudjuk mozgatni a felsógépészettel – ezek a zsinórpadáson található ponthúzó, a trégerok –, amikkel a díszleteket és egyéb tárgyakat lehet emelni, ezek szolgálják ki a színpadi reptetéseket is. A forgónk úgynevezett fiókforgó, vagyis nincs beépítve a színpadba, hanem mozgatható.

Tízennyolc év után, 2020 nyarán végre belevágtunk a Nemzeti Színház átfogó felújításába egy közel kétmilliárdos munka keretében. Fontos tudni: minden számítástechnikai alapú vezérlő 3-10 év alatt elavul, ilyen ütemű a fejlődés, tehát éppen ideje volt a fejlesztéseknek. Ugyanakkor a süllyedőrendszer és annak elemei, az úgynevezett lábak, valamint a motorok, a láncok stb. élettartam-garanciások, vagyis megfelelő odafigyeléssel és karbantartással örökéletűek. Ezeket javarészt nem is lehet kicserélni, mivel az építés egy olyan fázisába kerültek be, hogy ma már csak bontással lehetne eltávolítani őket az épületből.

Hogy csak a nagyobb munkákat soroljam 2020-ból: megújult a főszínpadi színpadtechnikai számítógépes vezérlőrendszer, a három színpad burkolata, új próbatérrel gazdagodott az épület, ahol a színésznövedékek dolgozhatnak. Több lépcsőben történik a scenikai lámpapark és a projektorok fejlesztése, ami csendesebb és energiatakarékosabb technológia. Ugyanez mondható el a 20 ezer négyzetméteres épület új klimatikus berendezéseiről is.

A sok előttünk álló feladat közül fontos a főszínpadi hangvezérlőrendszer megújítása, cseréje, ami nem csekély, százmilliós nagyságrendű beruházást jelent majd.

Büszke vagyok arra, hogy ezen nagyszerű színháztechnológiai rendszereket stabil gárdával tudjuk kiszolgálni, amiben az épület 2002-es megnyitása óta alig volt cserélődés.

Szívesen jönnek hozzánk a rendező-díszlettervező párosok, mert jó szakmai és alkotói környezetet biztosítunk számukra. Az alkotók általában nem a technika felől közelítenek egy-egy előadás tervezéséhez, hanem megálmodják az előadás terét, és mi azt a rendelkezésre álló technikával igyekszünk megvalósítani. Kevésbé jellemző, de vannak rendezők, akik látni akarják a színpadtechnika működését. Nekik megmutatjuk a scenikai show-nkat, hogy abból inspirálódhassanak. A grúz David Doiasvili, amikor először rendezett a Nemzeti-ben, kérte ezt – az érdeklődése talán azzal magyarázható, hogy ő saját előadásainak a látványtervezője is. Más miatt érdekes Schwajda György. Ő volt a Nemzeti felépítője, és a házban rendezett egyetlen munkájában, *A viharban* demonstrálni akarta az ország elsőszámú teátrumának színpadtechnikai tu-

dását, ezért tulajdonképpen a süllyedőrendszer különleges és sokoldalúan használható, látványosan változtatható térformái helyettesítették a díszleteket. A legutóbbi ilyen típusú előadás Vidnyánszky Attila rendezése, *Az ember tragédiája* volt, amiben a süllyedőrendszer minden eleme be volt vetve. Neki megvan az a helyzeti előnye, hogy mivel rendszeresen használja a Nemzeti nagyszínpadát, annak minden elemével tisztában van. Jó példa ez az előadás arra is, hogy az a produkció, ami a Nemzeti színpadtechnikájára épít, nehezen, vagy egyáltalán nem utaztatható. A *Don Juan* díszlete a mérete és a mozgathatósága miatt is extrém, nyugodt szívvel mondhatom, nem sok színház vállalta volna ezt be. A másik végletet – hogy friss példát említek –, Theodórosz Terzopulosz képviseli, aki szintén maga tervezi előadásaihoz a látványt, és aki a *Bakkhánszónok*, illetve a *Kurácsi mama* esetében is a legegyszerűbb megoldásokra törekedett. Ennek is művészi okai vannak, mert ő a színészek mozgására és hangjára építi az előadásait, nem az azt segítő technikai elemekre.

Azt szoktam mondani, hogy a Nemzeti olyan, mint egy Asportkocsi, de egy szuper kocsival sem kell mindig 250-nel száguldani. Bár én csak mérnök vagyok, de azt gondolom, hogy az öncélú bravúrok feleslegesek, mert csak az az előadás működik, amibe a technika is szervesen épül be, nem tolakszik a színészi teljesítmény elé. Ha azonban egy rendező és a tervezője olyan színpadi vízióval érkezik, amikhez szükségesek trükkök, különleges megoldások, akkor ezeket a technikára építve könnyebben meg tudjuk csinálni, hangsúlyozva: megfelelő körültekintéssel és a kockázatok alapos mérlegelésével.

Az alkotók szolgálatában

Várda Gergely, a Magyar Állami Operaház
színpadi műszaki igazgatója

2022 márciusában nyílt meg újra a több éves felújításon átesett Magyar Állami Operaház. A felújítás során nemcsak az épület, hanem a technikai infrastruktúra is megújult. A budapesti Operát mind a hazai, mind az európai színházak között az élvonalban említeném. Technikai adottságai kiemelkedőek: 14 méteres színpadnyílás, közel 50 méter teljes mélységű színpad, 27 méter magas zsinórpádlás, vadonatúj színpadtechnika, világítás- és hangrendszer és sorolhatnám... Nincs az az opera- vagy balettelőadás, amit ezen a színpadon el ne lehetne játszani. Ha csak az infrastruktúránkat vesszük figyelembe, legjobb tudásom szerint az országban egyedülálló módon került kialakításra raktárbázisunk, díszlet- és jelmezgyártó műhelyeink az Eiffel Műhelyházban, csupán 5-6 kilométerre az Operától. Ilyen vagy ehhez hasonló adottságokkal a Párizsi Opera rendelkezik.

A színházakban használt technikai eszközök és lehetőségek az évek során jelentős fejlődésen mentek keresztül. Számomra a teljesség igénye nélkül a következők a legfontosabbak, amelyek inspirálhatják a rendezőket és a díszlettervezőket munkájuk során.

VILÁGÍTÁS- ÉS HANGRENDSZER

Az Operaház felújítása alatt megújult a színpadi hatásvilágítási és hangtechnikai eszközpark is. Az intelligens LED-es világítás, mozgófejes lámpák és professzionális hangtechnika segítségével a produkciók atmoszférája és hangzásvilága sokkal gazdagabb lehet. Az intelligens LED-es világítás olyan technológia, amely lehetővé teszi a fény színének és intenzitásának precíz vezérlését. Ez a rendszer amellet, hogy energiatakarékos, széles skálájú színekkel és kreatív világítási effektekkel is dolgozhat. A programozható LED-es lámpák lehetővé teszik, hogy a legapróbb részletekig szabályozzák a világítást, így teremelve különleges atmoszférákat a különböző jelenetekhez. A mozgófejes lámpák dinamikus fényhatásokat hoznak létre, mivel képesek változtatni a pozíciójukat és irányukat. Ez a funkció különféle színpadi elemek kiemelését és dramatikus effektek létrehozását teszi lehetővé, fokozva ezzel a vizuális élményt. A mozgófejes lámpák szinkronizálhatók a színpadi eseményekkel, így dinamikus és érzelmileg erős megvilágítást hozhatnak létre. A színházban alkalmazott professzionális hangrendszerek kiváló minőségű hangzási élményt biztosítanak. Ehhez tartoznak a magas teljesítményű hangfalak, hang-

processzorok és mikrofonok. A rendszer lehetővé teszi a tiszta és éles hangátvitelt, valamint a dinamikus hanghatások kialakítását, amelyek segítik a színészek beszédét, éneklését és más hanghatásokat.

SZÁMÍTÓGÉPES VEZÉRLÉSŰ SZÍNPADI GÉPÉSZET

A színpadi berendezések és gépészet számítógépes vezérlése lehetővé teszi bonyolult színpadi effektek és mozdulatsorok könnyű végrehajtását. Segítségükkel könnyedén mozgathatók díszletelemek, például falak, ajtók vagy éppen egész díszletek. Ez lehetőséget ad a színpad dinamikus átalakítására, a különböző jelenetek rövid időn belüli átdíszítésére. A 2022 márciusában újranyitott Operaház az ország talán legkorszerűbb színpadtechnikájával rendelkezik. A színpad működési tematikája, tagoltsága nem változott. A felújítás központi eleme a számítógép vezérelte színpadi alsó- és felsőgépészet, előbbi a korábbiakhoz hasonlóan 6 utcába és 10 oldalpódiumba rendezve, a liftek (pódiumok és utcák) emelkedési magassága mellett a sebessége is állítható, valamint másodpercek alatt

kialakítható ferdeszínpad is a főszínpadi térben. Új a gyűrűs forgószínpadunk is, ami egy 12m x 12m-es 40cm magas „kocsi-ban” mozgatható a színpadon, és több pozícióban dokkolható és besüllyeszthető a főszínpadon. Az alsószínpadi gépészettel párhuzamosan a felsőgépészetet – a díszlethúzókat, a pont-húzókat is – újra cserélték. Utóbbi vertikális mozgatókon túl horizontálisan is üzemeltethető. A számítógépes vezérlés lehetővé teszi speciális színpadi mozgások programozását, például emelkedő vagy forgó platformok, liftek, vagy akár lebegő színpadi elemek létrehozását. A számítógépes vezérlés lehetőséget nyújt a pontos időzítésre és a különböző színpadi elemek szinkronizált mozgására. Ez különösen fontos előadásainknál, ahol a zene, a fény és a mozgás precíz összhangban kell, hogy legyen.

DIGITÁLIS PROJEKCIÓ

Ez a technológia lehetővé teszi a hátterek és látványelemek dinamikus megjelenítését. Ezáltal a díszlettervezők szinte korlátlan lehetőséggel dolgozhatnak, és könnyen változtathatják a háttérképeket vagy létrehozhatnak animált elemeket. Ez lehetővé teszi a gyors és látványos váltásokat a jelenetek között anélkül, hogy fizikailag cserélni kellene a díszleteket. A rendezők számára szabadabb kezdet ad a történetmesélésben és a vizuális kifejezésben. A színpadon olyan dinamikus, élettel teli környezetek jeleníthetők meg, amelyek még maradandóbb élményt nyújthatnak a nézőknek. Az animációk és mozgó képek alkalmazása dramaturgiai célokra, például hangulatok vagy időbeli változások kifejezésére is lehetőséget adnak, segítségükkel a környezetváltozások és helyszínváltások is könnyedén megvalósíthatók. A színészek és a díszletek mozgása, valamint a nézők interakciója alapján a projekciók valós időben változhatnak. Ez egy új dimenziót nyújt a színházi előadásokban, ahol a virtuális és valóságos elemek egymással összefo-

nódhatnak, egyetlen színpadon történő jelenetek változatos helyszíneken játszódhatnak, tovább bővítve a rendezők és tervezők kreatív lehetőségeit.

LEHETŐSÉGEK ÉS MEGVALÓSÍTÁS – EGYÜTT AZ ALKOTÓKKAL

Ezen technikai lehetőségek segítségével a rendezők és díszlettervezők szabadjára engedhetik kreativitásukat, és egyedi, emlékeztető színházi élményeket teremthetnek. Az új technológiák integrálása lehetővé teszi számunkra, hogy hatékonyabban kommunikáljanak a közönséggel és hangsúlyosabban fejezzék ki művészi elképzeléseiket. Azonban mit sem érne a rengeteg technika megfelelő tudású és képzettségű, elhivatott színházi szakemberek nélkül! Belőlük, nálunk az Operában nincs hiány, és rájuk vagyunk a legbüszkébb!

Az Operaházban egy-egy produkció esetében – legyen az opera vagy balett – már nagyon korán elkezdődik a közös munka az alkotókkal. Akár egy-másfél év is eltelhet addig, amíg egy-egy produkció színpadra kerül. Ez idő alatt számtalan alkalom adódik személyes találkozókra, egyeztetésekre az alkotókkal. Ilyen például egy darab művészi és technikai koncepciójának ismertetése, ahol a rendező vázolja elképzeléseit, ilyen az előzetes látványtervek és színpadi igények egyeztetése a tervezőkkel és gyártóműhelyeink vezetőjével, vagy a tervelfogadás, ahol a produkció végleges terveinek és költségvetésének az elfogadása történik. Talán az idő hosszúságának is köszönhető, hogy szinte mindig jó kapcsolat alakul ki az alkotók és színházunk szakemberei között. Természetesen előfordulnak súrlódások – valami nem olyan színű, mint kellene, vagy nem ott és nem úgy jelenik meg a művész a színen, vagy technikai hiba akadályoztatja próbát/előadást, de az intézményben dolgozó összes kollégám odaadása, alázata, felkészültsége mindig kisimítja ezeket az apró göröngyöket.

Teljeskörű rekonstrukció után

Schütz Ádám és Nagy Péter megbízott
műszaki vezető és helyettese,
kaposvári Csiky Gergely Színház

A kaposvári Csiky Gergely Színház teljeskörű rekonstrukciója 2016 októberében kezdődött és 2019 novemberében fejeződött be. A felújítást a ZÁÉV Zrt. végezte az ARKER Stúdió tervezőiroda tervei alapján. A felújítás során az épület teljesen megújult és átalakult, a régi üzemi rész teljesen eltűnt és helyette egy, a mai kornak megfelelő épületrészt építettek a meglévő műemléki épülethez.

Az épületben három játszóhely található: nagyszínpad, kamaraszínpad és stúdioszínpad. A két kisebb színpad előadásra és próbára egyaránt alkalmas, tervezéskor arra törekedtünk, hogy ezek a játszóhelyek méretükben hasonlóak legyenek, mint a nagyszínpad nyílása és mélysége, hogy a próbák folyamán a nagyszínpadihoz hasonló terekben folyhasson a munka.

A rekonstrukció során számos színháztechnikai fejlesztés megvalósult, ami elengedhetetlen egy mai modern kőszínház működéséhez. A főszínpadon található egy 9,8 méter átmérőjű kétszintes dobforgó, amelynek a közepén van egy 4x4 méteres süllyedő. A süllyedő 4x1 méteres elemekből áll, ezeket az elemeket egyenként vagy szinkronban lehet le-föl működtetni vagy pozícionálni a mozgástartományában, amely a színpad szintjétől 3,5 méter lefelé. A földem vastagsága 50 cm, így 3 méter magas dísztelemeket lehet eltüntetni a színpad alatti térben. Emellett még kettő felülről telepíthető mobil személylift is helyet kapott a dobforgóban, ennek 12 darab telepítési lehetősége van, és a forgóval együtt használható. A zenekari árok 3 részre van osztva. A fedlapok külön-külön és szinkronban is mozgathatóak, pozícionálhatóak. Vezérlése a fő ügyelőpult feletti toronyban kapott helyet.

A hátsószínpad elején található még egy lógódíszlettároló, ami kiemelhető a színpadszint fölé, 250 cm magasságban, járófelülettel a tetején.

A kamaraszínház tervezésénél az egyik legfőbb gondolatunk az volt, hogy a rendezők és tervezők igényei szerint mobilizálható teret hozzunk létre. Ezt építészeti és technikai sikerült megvalósítanunk. Mivel ez egy nyitott színpadtér, egy mobil kihúzható nézőtér gondoskodik a nézők kényelméről. A felújítás részét képezte, hogy a kamaraszínpad kapjon önálló kiszolgáló helyiségeket, és mint egy önálló színház is tudjon működni.

A hatásvilágítás tekintetében is számos fejlesztés valósult meg. A felújítás érintette a komplett szabályzási és vezérlési rendszert, a teljes lámpaparkot, ami új világítási pozíciókkal is bővült.

A beruházás során az elvárásoknak megfelelő, lehető legkorszerűbb lámpapark került beszerelésre. A felszerelt lámpák 80 százaléka LED technológiával működik, így hatalmas szabadságot ad a színek használata során. A teljesítményük csaknem a fele egy hasonló fényerőjű izzós lámpához képest, így ez már a villanyszámlán is megmutatkozik. Ezek a lámpák számtalan helyre világíthatnak egy előadásban belül, ezzel szintén egyszerűsítve a munkát, illetve segítve az előadás látványvilágát.

Az audiovizuális rendszerek is nagy fejlesztésen mentek keresztül, az új eszközök és az elrendezés megfelelő lefedettséget, egyenletes hangnyomást biztosít a nézőtér teljes területén. A rendszer lelke egy digitális audiohálózat, amely jelenleg a legmodernebb megoldásnak számít. Létesült egy hangutómunka-stúdió is, amely a legmodernebb rögzítő és vágó eszközökkel járul hozzá az előadások hanganyagainak rögzítéséhez. A vizuális rendszerek rekonstrukciója során négy Full HD DLP projektor érkezett, amelyből kettő a nézőtérre kapott helyet, kettő pedig a hátsó színpadról vetíti a horizontfóliát. A vezérlőben helyet kapott médiaszerver és a projektorok között optikai hálózat biztosítja az adatátvitelt.

A beruházás során volt néhány technikai megoldás, ami nem, vagy nem teljes mértékben valósult meg az anyagi korlátok miatt. Az álmainkban szerepelt egyebek között egy sza-

badtéri játszóhely a színház mögött, melyet közvetlen a színházból lehetett volna öltözőkkel, raktározással kiszolgálni, de ez nem jöhetett létre. A világítástechnikát is érintették az anyagi korlátok. Az elképzeléseink szerint a színpad két oldalán a szcenikai karzatok alatt, gépi szinkron mozgatóval világítástartók kerültek volna beszerelésre, melyeken 3 világítási utcában mozgófejes fényvetők helyezkedtek volna el, sajnos anyagi forrás hiányában erről szintén le kellett mondanunk. A lámpák darabszámában is történt változás, sajnos nem pozitív irányban, illetve a tartalék robotfényvetők és a hozzájuk való hordládák sem kerültek beszerzésre. Az AV rendszerek tekintetében a fejlesztésből kimaradt egy mobilan telepíthető hangrendszer, valamint egy a színpad méreteinek megfelelő LED-fal-rendszer a hozzávaló vezérléssel.

Akadtt olyan része is a rekonstrukciónak, amely megvalósulásának az épület adottságai szabtak gátat. Szerettük volna szélesíteni a főszínpad és a hátsó színpad közti nyílást, ezáltal szélesebb horizontképeket tudtunk volna vetíteni. A nyílás két szélén földmentartó oszlopok helyezkednek el, melyeket statikailag nem lehetett elmozdítani, sőt a megnövekedett terhelés miatt meg is vastagították, így végül is pár centivel kisebb lett az eredetihez képest. Az oldalszínpadok szélesítése sem valósulhatott meg szintén az épület tartófalai miatt, illetve a szélesí-

tés nagyon lecsökkentette volna a színpadtér melletti közlekedők tágasságát.

Esetenként szembesültünk az irreálisan nagy anyagi ráfordítás akadályozásával is. Még a tervezési fázisban szó volt róla, hogy a dobforgóba épített 4x4 méteres süllyedő rendszer nemcsak negatív irányba, a színpadszint alá tud elmozdulni, hanem pozitív irányba is. Ez a színpadszint fölé történő 1–1,4 méter magas emelés azonban olyan komoly építészeti illetve gépészeti megoldásokat igényelt volna, amely a költségvetés túl nagy részét emésztette volna fel.

Ezen hiányosságok ellenére is a kaposvári Csiky Gergely Színház a felújítás, korszerűsítés eredményeként az élmezőnyben helyezkedik el a hazai színházak technikai felszereltségét illetően, hiszen tele van olyan megoldással, ami alig néhány színházban található meg az országban. Ilyen például a dobforgó színpad, ami tudomásunk szerint csak a Madách Színházban és a frissen felújított Csokonai Színházban található meg. A hatásvilágítás és az audiovizuális rendszerek elemei is a legjobbak közé emelik a színházat mind fővárosi, mind vidéki viszonylatban. Nemzetközi szinten is megállja a helyét a Csiky, hiszen számos fesztivál alkalmával érkeztek hozzánk külföldi társulatok, és nem volt olyan technikai elvárás, aminek ne tudtunk volna megfelelni.

Felújítások hiányában

Nádi Árpád produkciós csoportvezető-helyettes, Győri Nemzeti Színház

A Győri Nemzeti Színház technikai felkészültsége a nyitást követően sajnos csak kisebb mértékben fejlődött. Az 1978-as átadást követő tíz évben fejlesztésről szó sem lehetett. Az első korszerűsítési lépések a világítástechnikai részleg területén történtek 1988-ban RÁVISZ-típusú fényvezérlő rendszer telepítésével. Ezen „fejlesztés” inkább okozott további tíz esztendősféjfájást, mint korszerűsítést!

Teljesen korszerűtlen, nem üzembiztos a színpadgépészet. A tervezett színházfelújítások hiánya miatti szinte teljes a színpadtechnikai lemaradásunk. A színház épületének műszaki állapota szintén megrekedt a 70-es évek technikájánál, súlyosbítva a nagyobb felújítások teljes hiányával. Sok a nagy kockázatot rejtő elhasználódás vagy éppen régi technikai megoldás, ami az alapműködést is veszélyeztetheti.

Történtek próbálkozások a színpadgépészet vezérlése területén, sajnos tartós minőségi javulás nélkül. Az elmúlt évtizedek során technikai fejlesztések csak kisebb mértékben valósultak meg, tehát szakterületenként is csak részben, miközben jelentős változások, technológiai fejlődés történt a színháztechnika világában. Színházunk technikai lemaradása jelentős a színpadgépészet területén, a jelen az 1978-as állapotokat tükrözi.

Hang- és videótechnikában kisebb előrelépésekkel pótoljuk lemaradásainkat, míg a fénytechnika állapotát jónak, de korszerűsítendőnek nevezhetjük.

AMIRE BÜSZKÉK VAGYUNK:

- » Jól megközelíthető színpad(ok). Különösen jó reflektorpozícióink vannak.
- » 25 cm-enként vannak díszletemelési lehetőségek 16-25m (!) magasságig, melyek zömében csak kézi mozgatók, de a tervezői lehetőségeket így is bővítik.
- » Az ország egyik legnagyobb színpadán módunk van nagy méretű díszletek akár előadás közbeni váltására is.
- » Szintén a nagy méretek teszik lehetővé a mélységi és a szemből történő vetítési pozíciókat.
- » Rendelkezésünkre áll oldalanként egy-egy, a színpaddal azonos méretű oldalszínpad.
- » Nagy szabadságot ad a színpad mögött, annak teljes szélességében (14 méter) mozgó lift mind a mozgatható díszletek nagyságát, mind a felállítási idejüket illetően.
- » A technikai hiányosságaink ellenére tőlünk minden egyes vendégtársulat, zenekar, fellépő elégedetten távozik.

Rekonstrukció közben

Oberfrank Pál igazgató, Kovács Ferenc műszaki vezető, Veszprémi Petőfi Színház

Veszprémben a rekonstrukció két ütemben zajlik az Európa Kulturális Fővárosa 2023 rendezvénysorozatnak köszönhetően. A második ütem érinti a színházépületet, és a színpadtechnikai kérdések is itt merülnek fel elsősorban. A korábban elkészült tervek nyilvánvalóan felülvizsgálatra szorulnak, hiszen a gyors fejlődésnek köszönhetően egyik évről a másikra válnak korszerűtlenné különböző, néhány éve modernnek számító eszközök, megoldások, akár kisebb rendszerek, illetve megjelennek új és új technikai elemek, számítástechnikai eszközök, amelyek szinte új világokat nyitnak akár a színházi vizualításban is. Persze nagyon fontos szempont, hogy ez a sok új technikai lehetőség ne „ölje meg” az előadások emberi, érzékeny, a pillanat bűvöletében élő természetét, amiért végül is a közönség újra és újra eljön színházába és ragaszkodik több ezer éves örökségéhez, a színház csodájához. A technika, a vizuális elemek ne uralják le a gondolatot, a mondanivalót, a szellemi élményt.

A legkorszerűbb technikák bevezetésének számos akadálya is van. Az anyagi feltételek megléte, hiszen nem tudunk minden évben sok milliós fejlesztéseket megvalósítani; a felké-

szült, motivált, nyitott, kreatív, fiatal humán erőforrás biztosítása, mert ezek az új lehetőségek új szakmákat és új igényeket is létrehozhatnak, ha csak a vizuális tartalmakra gondolunk. Végül pedig: az alkotóknak felelősen, még mindig a művészi szempontokat előtérbe helyezve kell színpadra állítaniuk az előadásokat, nem megfélemlítve a nézőkről, a célközönségről, a befogadói oldalról, akik nélkül semmi értelme a mi művésztünknek.

Korlátokat jelentenek a meglévő épületszerkezeti adottságok, a műemléki jelleg, de a Veszprémi Petőfi Színháznak mindig is a kamaraszínházi méretekből adódó családias, emberarcú működése volt hangsúlyos. Persze örülünk majd a gyűrűs forgónak, a süllyedő zenekari ároknak, a megújuló zsinórpadlásnak, az emelőknak, az új fény- és hangtechnikának, a teljesen újrakábelezett, szekcionált hálózatokban működő, számítógép vezérelte rendszereknek. Azt gondoljuk, ezen új fejlesztések megvalósulása régi igény már a társulatban, amely szakmailag felkészülten várja a színpadtechnika fejlődését, ami nagy segítséget jelenthet a szakmai munkában.

ALAPVETŐ TECHNIKAI FELTÉTELRENDSZER

Az első és legfontosabb, az előadásokhoz szükséges megfelelő nagyságú tér. Ez határozza meg a díszletek nagyságát. Mi fér el a térben, mit tudok benne elhelyezni, és ez arányaiban hogyan igazodik ahhoz, amit láttatni akarok. Mennyire lesz hihető a néző számára a városkép, az utca, a lakásbelső, vagy éppen egy mező. A színpadnyílás és a zsinórpadlás magassága meghatározza a beépíthető díszletfalak nagyságát. A gyors és markáns színpadkép-váltás alapvető igény. A zsinórpadlásnak legalább másfélszer magasabbnak kell lennie, mint a portálnyílásnak, hogy a díszletelem teljesen eltűnjék. A színpad körüli terek nagysága meghatározza a variálhatóságot, hiszen az előkészítés és tárolás, a gyors díszletcsere csak így valósítható meg. Az oldal- és hátsószínpadnak többszörösen kellene meghaladnia a közönség által látható színpad méreteit.

A rekonstrukció nem javít a színházi eddig is szűkös lehetőségein. A zsinórpadlás magassága a műemlékjellegű épület kötöttségei miatt nem változhat, sőt a forgószínpad beépítése és a közönségforgalmi terek átrendeződése miatt – mivel emelkedik a színpadszint – még csökken is. Ez a jövőben alapvetően fogja meghatározni a beépíthető díszletek magasságát és komoly fejtörést okoz majd a következő évtizedek díszlettervezőinek. Az oldalszínpad alapterülete változatlan marad, hátsó színpad pedig továbbra sem lesz. Pedig az impozáns díszlet, amely szerves része az előadásnak, nagyban meghatározza a színházi élmény minőségét.

A színpadgépészetnél fontos szempont a korszerű számítógépes rendszerek használata. A színpadképek változása a próbák során alakul ki, a programozható rendszerek lehetővé teszik a gyors, pontos és nem utolsósorban biztonságos használatot, hiszen előre programozott biztonságtechnikai elemeket tartalmaznak. Nincs figyelmetlenségből és fáradtságból származó mulasztás. Ugyanakkor fontos az emberi jelenlét, mely folyamatosan kontrollál és meghibásodás esetén közbelép. Az is fontos, hogy a művészi igény „földönjáró” maradjon – maximálisan használja ki a kínálkozó lehetőségeket, de ne akarjon a színpadon túlságosan veszélyes „mutatványokat” megvalósítani.

A JÖVŐ: A VIZUÁLTECHNIKA

A 21. század találmánya. Mivel új színháztechnikai elemről van szó, keresi a helyét a színpadi látványvilág rendszerei között. Egy biztos, az emberi kultúra évezredes művészi és erkölcsi értékeit közvetítő színház világában nem lehet uralkodó, a művészi értékeket show-elemekké silányító látványtechnikai elem. Ugyanakkor nem nélkülözhető, kiegészítő és információhordozó szerepe ma már megkérdőjelezhetetlen. Nem kérdés, hogy a jövő színházában a LED-fal-technika mint olyan, fontos szerepet fog betölteni. Ma még háttérfalakat, holnap már LED-panelekből épült díszleteket fogunk használni. LED lesz a színpadpadló és a mennyezet is. Kérdés, hogy ebben

a látványözönben mi marad a közvetítésre szánt gondolatból? Ez a jövő színházi rendezőin – és az őket ma oktató tanárokon (is) – múlik. Mindenesetre a színházi világban égetően szükség lesz – már ma is van – arra a szakembergárdára, akik ezt a megkezdett bonyolult technikai elemet működtetni tudják és művészi tartalommal töltik meg.

A TERVEZÉS – A RENDSZERSZINTŰ GONDOLKODÁS FONTOSÁGA

Egy színházi rekonstrukció során nagyon fontos, hogy a legkorszerűbb, a piacon fellelhető legjobban használható berendezések kerüljenek beépítésre. A dilemma fő oka elsősorban anyagi természetű. Elviszi az anyagi forrásokat az épület műemlékjellegű felújítása, és az jut a színháztechnikára, ami a végén marad. Ez mindenképpen hibás szemlélet. A fénytechnika az egyik legfontosabb technikai terület, ugyanakkor a legköltségesebb is. A beruházó számára csábító a sok olcsó, rockkoncerteken remekül használható reflektor, ám a színházi világ kifinomult, pontos, magas műszaki színvonalú termékeket kíván.

Egy színházi felújítás évtizedekre szól. Gondoljuk csak el, mit fejlődött ez a terület 30-40 év alatt. Nem lehetnek illúzióink, a következő 30 év is hasonló ütemű változásokat ígér. A megoldás a források elkülönítése, hogy egy-egy építészeti jellegű probléma ne érinthesse hátrányosan a beépítésre kerülő eszközök műszaki színvonalát.

A források elkülönítésén és hatékony felhasználásán kívül fontos tényező a rendszerszintű gondolkodás. A legjobb berendezések is hiányosan működhetnek és nem lesznek teljesen kihasználhatóak, ha nincs megfelelő összhang a terv és a funkció között. Tervszinten kell meghatározni, hogy mely helyeken milyen tulajdonsággal rendelkező eszközökre van szükség és ezeket hogyan lehet a leghatékonyabban használni. A korszerű fénytechnika ma információs rendszerek hálózata, melynek kialakítása a rekonstrukció során kell, hogy megvalósuljon, és tervezése komoly szakértelmet kíván. Ugyanez érvényes a hangtechnikai megoldásokra is. Attól kezdve, hogy meg kell találni a megfelelő helyeket a hangforrások számára, hogy minden egyes néző szinte ugyanazt a minőségű hangzást kapja, egészen odáig, hogy a színpadi térben is minden pontosan hallható legyen.

A Veszprémi Petőfi Színház rekonstrukciója során, a 2024-es esztendő nagyon fontos feladatokat tartogat. Újra át kell gondolni a színháztechnikai fejlesztések lehetőségét, hiszen – mivel a rekonstrukció két ütemben valósul meg az Európa Kulturális Fővárosa program miatt, és ennek második, nagyobb volumenű része, maga a színház épülete még hátravan – a tervek immár 5-7 évesek, és a megvalósulásig legkevesebb 3-4, de lehet, hogy 5 esztendőre még szükség van. Ennyi idő alatt új eszközök, vezérlések jelentek meg a piacon, illetve a tervekben szereplők közül jónéhány elavulttá is vált.

A Fókuszt készítette: Görömbölyi László, Kornya István, Lukácsy György, az összeállítást a Nemzeti Színház és a Magyar Állami Operaház, Eöri Szabó Zsolt és Berecz Valter fotóival illusztráltuk

Megújult infrastruktúra

Szabó K. István művészeti vezető, Csokonai Nemzeti Színház, Debrecen

Debrecenben egy nagyvonalú stratégiai kulturális beruházásnak köszönhetően létrejött az ország egyik legnagyobb színházi infrastruktúrája. A 2023 őszén megnyílt és teljes felújításon átesett történelmi épületben, a Csokonai Teátrumban, valamint a 2022 augusztusában megnyitott vadonatúj színházban, a Csokonai Fórumban négy különböző méretű játszóter áll rendelkezésre, a nyári időnyben mindez kiegészül egy szabadtéri színpaddal, ami a városközponttól alig pár villamosmegállónyra lévő Nagyerdő parkjában található.

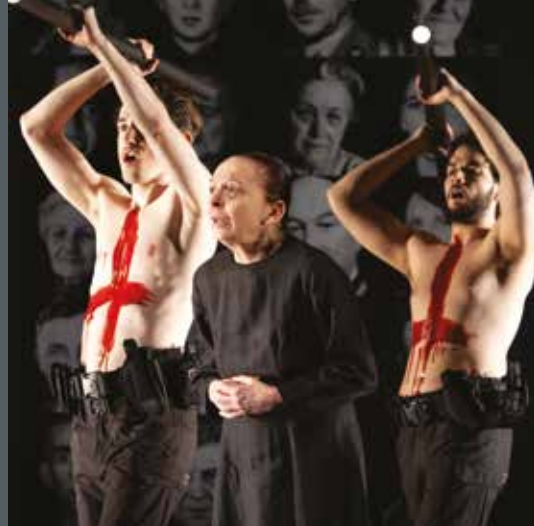
Ez a három helyszínen működő színházi komplexum nem kevesebb mint 2300 néző befogadására alkalmas. Tervezési vagy kivitelezési hibák, hiányosságok természetesen előfordulnak, de összességében azt kell mondanom, hogy a cívisvárosban remek körülmények vannak nagyszabású színházi elképzelések megvalósítására.

Ami a színháztechnika színvonalát illeti: az összehangolt fejlesztésnek köszönhetően (mindkét épületben ugyanaz

a fény- és hangrendszer áll rendelkezésre), de akár a vizuáltechnikát illetően is, országosan, de azt hiszem, nemzetközi összehasonlításban prémium kategóriába tartozik Debrecen.

A színpadi gépezet motorizálása, valamint a forgók, súlyllesztők kialakítása is komplex scenikai megoldásokra adnak lehetőséget. A színházi háttér munkák kiszolgálására korszerűsített hangstúdió, a próbatermek (a balett- és az énekkar számára is) a magas színvonalú professzionális munkának biztosítanak teret.

Mindhárom épület esetében ugyanaz a hiányosság jelentkezik: a zenekari árok korlátolt befogadóképessége. Nagyzenekart nem, vagy csak igen szűkösen lehet elhelyezni, így opera-előadásokat kizárólag a felújított régi épületben, a Csokonai Teátrumban tudunk játszani. Itt is körülményes berendezéssel, hiszen a 19. századi épület adottságai egy bizonyos ponton túl gátolták a további bővítést.

Bertolt Brecht:

Kurázsi mama és gyermekei

Theodórosz Terzopulosz színpadi változata nyomán a magyar szöveget írta Kozma András

Kurázsi Mama – SZÜCS NELLI | Pap – SCHNELL ÁDÁM | Szakács – VARGA JÓZSEF | Halál, Mesélő – BORDÁS ROLAND | Eilif – HERCZEGH PÉTER | Schweizerkas – KOVÁCS S. JÓZSEF | Yvette – POLYÁK ANITA e. h. | Kattrin – KISS ANNA GIZELLA e. h. | Ezredes, Örmester, Parasztember – TÓTH LÁSZLÓ | Főparancsnok, Toborzó, Második ezredes – MÉSZÁROS MARTIN | Parasztasszony fia, Lőszertáros, Bekötött szemű – MADÁCSI ISTVÁN | Parasztasszony – SZILÁGYI ÁGOTA | Második parasztasszony – NAGY MARI | Katonák – a Szent István Egyetem Rippl-Rónai művészeti karának színész hallgatói: BOGNÁR BENCE JÁNOS, IONESCU RAUL GABRIEL, JUHÁSZ PÉTER, JAKAB TAMÁS, KERÉK BENJÁMIN DOMINIK, SÉRA DÁNIEL, WETTSTEIN MÁRK

Közreműködő zenekar: Vitus Eszter, Pirisi Máté, Kurucz Levente / Kormányos Gergő, Standovár Mátás / Tuboly Roland

Az előadás végén elhangzó siratódal előadója hangfelvételről THEODÓROSZ TERZOPULOSZ.

Látvány: Theodórosz Terzopulosz // Hangtervező, zeneszerző: Panaiotis Velianitisz // Dalok: Paul Dessau // A dalbetéteket fordította: Nemes Nagy Ágnes // Zenei vezető, hangszerezés: Vitus Eszter // Dramaturg: Kozma András és Szabó Réka // Súlygó: Kónya Gabriella // Ügyelő: Géczy István, Lencsés István // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

miko? hol?

PREMIER: 2024. január 12. | **további előadások:** január 13., 28., február 8. – Nagyszínpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER GALÉRIA

Az emberiség mindenkori háborúit, a mindennap tapasztalható erőszakot és pusztítást idézzük meg a Kurácsi mamában. Brecht epikus szövegének aktuális értelmezésén keresztül a mai valóságról is beszélünk, és átlépünk a disztópia metafizikai dimenziójába. Ma ismét háborúk sorozatát éljük, amelyek először megdöbbentenek, megráznak minket, aztán már nem érdekelnek bennünket. Azért készül ez az előadás, hogy általa az emlékezést segítsük egy olyan rendszerben, amelynek gépezete teljes mértékben a felejtésre építi az emberi gondolkodást.

THEODÓROSZ TERZOPULOSZ rendező

OSZTOVITS ÁGNES

„Nines tíz igaz ember a városokban. A világ végén járunk tehát.”

NICK THORPE

„A rendező hitelesen tárja elénk a művet...”

Világvégi komédia

Bevallom, soha nem szerettem Gogol *A revizor*-ját. Igaz, színházban eddig nem láttam, csak olvastam. Először egyetemi szigorlatra, most pedig akkor, amikor megtudtam, hogy a MITEM-eken látott grúziai produkciói (*III. Richárd*, *Othello*, *A köpönyeg*) alapján kivételes tehetségűnek megismert Avtandil Varszimasvili ezt a darabot rendezi a nagyszerű *A kaukázusi krétakör* után a Nemzeti Színházban. Miért nem egy Shakespeare-tragédiát, miért nem egy Molière-vígjátékot? – háborgotam magamban, és másodjára sem tetszett különösebben *A revizor* szövege, legalábbis nem tartottam remekműnek.

Adott egy meglehetősen elcsépeltnek tűnő vígjátéki alaphelyzet: valakit másnak hisznek, mint aki, s végül kiderül, hogy felesleges volt az illető előtti esztelen hajbókolás. A cári Oroszország isten háta mögötti városkájának irányítói, fura nevű, könnyen ösztéveszthető, pozíciójukhoz ragaszkodó figurák kerülnek terítékre. Mi közöm nekem ehhez a lassan kétszázéves társadalmi szatírához? Az én Gogolom nem *A revizor*, nem is a *Holt lelkek*, hanem a *Tarasz Bulba* és a *Pétervári elbeszélések* zseniális szerzője.

Ezzel az előítélettel ültem be az előadásra.

A közel háromórás, két részben játszott komédia után rehabilitáltam a darabot is. Hála mindenk előtt Avtandil Varszimasvilinek, aki el tudta hitetni, hogy ez a 19. század eleji komédia játszódhatna akár napjainkban vagy a Krisztus előtti időkben is. Nem véltelenül idézi az eredeti szövegben nem szereplő Iván atya Mózes első könyvéből Ábrahám alkudozását az Úrral, hogy ötven, majd tíz igaz ember érdekében ne pusztítsa el Szodomát és Gomorát. Nincs tíz igaz ember a városokban.

A világ végén járunk tehát. Állandó a homály, folyton zuhog az eső, a hófehér törzsű nyírfák elveszítették lombjaikat. Egy pétervári fiatalember, bizonyos Hlesztakov és szol-

Ki félne ma?

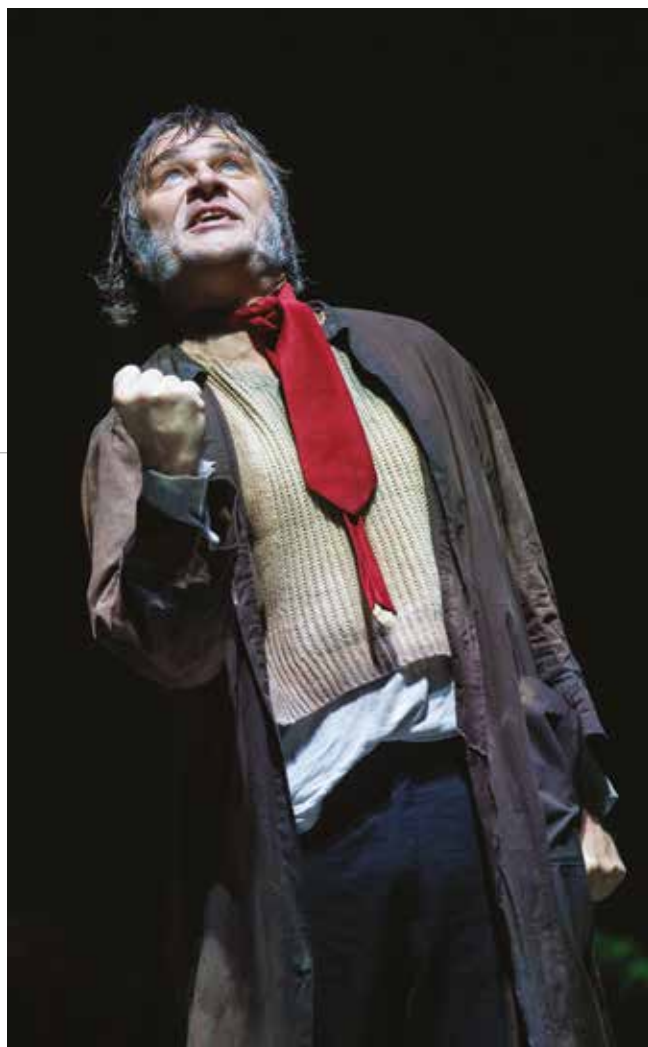
Avtandil Varszimasvili *Revizor*-jában mindenki kissé örültnek tűnik.

A szereplők kiabálnak, mikor beszélhetnének is. Hét vödör emelkedik és süllyed „stratégiai” pillanatokban. Hét fa vagy totemoszlop áll a színpadon. A szereplők a színpad bal és jobb szélén lévő nagy műanyag, alagútszerű csövekbe kúsznak be-ki; zivatar fenyeget, néha ki is tör. Ilyenkor érdekes fényeffektus borítja villámfénybe a színpad hát-só részét. A polgármester még korruptabb, mint az eredeti szövegben, Hlesztakov még cinikusabb. Rövid fehér ruhás nő rohan át menetrendszerűen a színpadon, éles visítással fokozva a feszültséget. Varszimasvili olyan *Revizor*-t ígért, amelyet még nem láttunk, és ezt sikerrel teljesítette is, köszönhetően a Nemzeti Színház színészei által nyújtott erős alakításoknak, valamint a fentebb írt effektusoknak.

Nehezebben írható le a darab és az előadás hatása a magyar közönségre abban a világban, amiben élünk, amely tele van háborús, politikai és ideológiai konfliktusokkal, válságokkal. A taps nekem kissé visszafogottabbnak tűnt, mint amit Gogol remekművének ilyen jó előadása után várnánk. Kevesebb volt a nevetés is, mint amennyire egy vígjáték esetében számítanánk. Talán a polgármester híres mondata a darab végén: „Mit röhögtek? Magatokon röhögtek!” – kissé az elevenünkbe vágott. Varszimasvili nemes célja, hogy nyugtalanítsa a közönséget, hasonlóan az 1836. áprilisi szentpétervári ősbemutató hatásához. Ám talán túl elszigeteltek, túl védettek vagyunk mindannyian a telefonunk és meggyőződésünk fedezékében ahhoz, hogy nyilai célba találjanak.

2024-ben nehéz elképzelni a darab elemi hatását a korabeli Oroszországra. I. Miklós cárnak személyesen kellett közbelépnie és megtekintenie az előadást, hogy a cenzorok

gája, Oszip azon tanakodik, hogy vegyék rá a helyi fogadóst, hogy adjon újabb fizetési haladékokat. Ugyanebben az időben a városka polgármestere levelet kap barátjától azzal a hírrel, hogy hamarosan revizor érkezik Pétervárról. Összetrombitálja a fontos embereket, a tanfelügyelőt, a járásbíró, a kórház főgondnokát, a postamestert és két helyi földbirtokost, hogy megbeszéljék, miként mossák tisztára intézményüket és magukat. A polgármester tudni véli, hogy a korgó gyomrú Hlesztakov a magát ügyesen álcázó revizor, így megindul a küzdelem a kegyeiért. Varszimasvili olvasatában a pétervári fiatalember csak lassan érti meg, miféle lehetőséget küldött neki a sors, ő csupán kölcsönt akart kérni, nem kifosztani a helyieket. A polgármester otthonában sem ő a családi életet feldúló gazem-

ne tiltsák be a darabot, illetve ne indítsanak eljárást Nyikolaj Gogol ellen.

„Nincs ebben a komédiában semmi gonoszság, csupán a csapnivaló vidéki hivatalnokokat gúnyolja ki szellemesen” – jegyezte meg a cár.

Am bizonyára a megfontolt uralkodó is tisztában volt azzal, hogy a darab sokkal több szellemes öncélódésnél.

ber: csak él az asszony által felkínált örömmel. Előbb jöjjön az anya, aztán a lánya. Hlesztakov talán még azt is komolyan gondolja, hogy feleségül kellene venni a kisasszonyt, ha nincs Oszip, a bölcs szolga, aki gyors menekülést szorgalmaz. Ekkor már Hlesztakov is átlát a szitán, és vidéki kalandjait leírja jó barátjának. A postamester szokásához híven felbontja a levelet, és a darab csúcspontján mindenki megismerheti, miként vélekedik róla az egykori álrevizor. A kis suhanc az érett férfiakról.

Varszimasvili remek szereplőgárdával dolgozik. Hagyja, hogy mindenki kedvére komédiázzon vagy magába roskadjon – a kitűnő Szűcs Nellivel az élen. Az előadásnak azonban csak két főszereplője van, a Polgármester és Hlesztakov. Trill Zsolt annyi szint rak a Gogol kritikusai által megátalkodott gonosznak mondott városvezetőre, hogy olykor őszintén szánjuk, érteni véljük motivációit. Körülötte izzik a levegő. Mesteri mutatóvány! Herczegh Péterről azt gondoltuk, fiatal még Hlesztakov szerepére, de tévedtünk. Hebehurgya kamaszból a helyzeteket átlátó és kihasználó fiatalemberként tűnik el szemünk elől. Persze bölcs szolgája (Bordás Roland meggyőző alakítása) nélkül akár el is bukhatna.

Szólni kell a rendező remek díszletterveiről, a színpadi tér ragyogó kihasználásáról, az erőteljes zenei aláfestésről, a kortalanul korhű jelmezekről. Nagyszerű előadást láttunk.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

„Rávilágított az orosz kormányzat által alkalmazott eszközrendszer teljes korruptségára. Közvetlen neveltség tárgyává tette egy jellegzetes orosz önkormányzat valamennyi tisztviselőjét, áttételesen rámutatott a korona legmagasabb hivatalnokai körében is bevett kenőpénzes – korrupciós rendszerre” – írta Thomas Seltzer (1875–1943) orosz származású amerikai fordító saját fordításának bevezetőjében.

„Az orosz élet tragédiája ez, amely az orosz despotizmus átfogóbb tragédiájában gyökerezik: a despotizmustól vág olyan élesen a hivatali korrupció. Ebből az állapotból pedig nincs más kiút, mint az erőszak, a forradalom. (EZ még Seltzertől vett idézet).

Érdekes lenne kideríteni, milyen *A revizor* fogadtatása a mai Oroszországban. Az orosz nép ugyanis csodálja és tiszteli az irodalom hatalmát. Gogol 19. századi, korrupciót kipellengérező üzenete nagyon messzire hatol.

Ki félne ma egy revizor látogatásától? Ki küldene revizort, és milyen céllal?

Gogol darabja ma is ugyanolyan aktuális, mint 190 éve.

Avtandil Varszimasvili változata hitelesen tárja elénk a művet.

a szerző a BBC közép-európai tudósítója

| fotó: Hanna Auer

Fény a világ romjain

Gondolatok a MITEM tervezése-szervezése közben

Köztudott, hogy a reneszánsz művészet a megújulást a klasszikus ókori (görög és római) kultúra újrafelfedezésére alapozta, ami az egyik leggazdagabb európai művészettörténeti korszakot eredményezte. A modernizmus az elmúlt században a múlt tagadását hirdette, a kortárs életérzést folyamatosan megújuló eszközökkel kívánta megszólaltatni. A múlt század második felének legjelentősebb színházi alkotói, mint például Peter Brook a legradikálisabb újításait mégis az ősi keleti színház és az antik mítoszok tanulmányozására alapozták. Úgy tűnik, hogy a 21. századi válságok is arra sarkallják a művészeket, hogy jelenkorunk romjai alatt a kollektív tudást keressék, amiből egykor a görög tragédiák is születtek.

„Hogyan juttathatjuk el Oidipuszt a kortárs közönséghez eredeti küldetésének megfelelően, azaz *pharmakos*-ként? Azaz bűnbakként elűzve ugyanabból a városból, amely korábban királyként üdvözölte. Hogyan tegyük Szophoklész mindenki számára hozzáférhetővé?” – teszi fel a kérdést Alessandro Serra olasz rendező, aki következő bemutatóját *Tragédia (Oidipusz éneke)* címmel világpremierként tartja Budapesten, a 11. MITEM-en.

Jan Fabre, a belga multidiszciplináris művész is visszatér a MITEM-re, és a *Mítikasz-csúcs (az Olümposz tetején)* című nyolcórás előadását láthatja a közönség. „A *Mítikasz-csúcs* írása közben fájdalmasan szembe-sütem azzal, hogy az ókori görögök alig két és félezer évvel korábbi világa még mindig létezik, még mindig

MÍTIKASZ-CSÚCS (AZ OLÜMPOSZ TETEJÉN)

Rendező: JAN FABRE

Troubleyn Laboratorium | Antwerpen, Belgium

április 13. – 14 órától 22 óráig • Nagyszínpad

A TIZENEGYEDIK

Baskír, belga, bolgár, georgiai, görög, izraeli, olasz, spanyol és szlovák előadások is szerepelnek a 11. MITEM programján. A korábbi találkozók már olyan nagy sikert aratott alkotók térnek vissza fontos előadásaikkal, mint Tompa Gábor, Rimas Tuminas és Jan Fabre. A fesztivál különlegessége lesz Alessandro Serra világpremierje és a tbiliszi színművészeti egyetem előadása, Az ember tragédiája.

ugyanolyan borzalmas, mint akkor – vagy talán még borzalmasabb” – írja Johan de Boose, a belga író, aki Fabre felkérésére megírta az előadás szövegét. A *Mitikaszcúscs* színpompás, illatos, halállal és vággyal teli előadás, sírszéli mulatozás, a szépség és szenvedély ünnepe, miközben a világ a vesztébe rohan. Rituális játék is egyben: arra készítt, hogy belegondoljunk a jövőnkbe.

Diana Dobrev a bolgár rendező első sikerét 2006-ban *Médeia*-előadásával aratta, amit Avignonba is meghívtak. A vizuálisan lenyűgöző *Odüsszeusz* című előadását az „Európai Odüsszeia 2019. Az utazó ember” című projekt keretében hozta létre Plovdivban, az Európa Kulturális Fővárosa program részeként. „Azt a fényt kerestük, amelyet Odüsszeusz követett. Az utazás Pénélopéhoz, élete szerelméhez Odüsszeusz számára igazából utazás önmagához” – mondja Diana Dobrev.

A nagy görög rendező, Theodórosz Terzopulosz a kortárs-klasszikus *Godot-ra várva* című darabot tavaly rendezte meg Olaszországban. Beckett műve „a világ romjain” játszódik, egy hozzánk többé-kevésbé közeli jövőben, amelyben begyógyulatlan minden jelenlegi és múltbeli seb. „Az emberi létnek e határán melyek a lehetséges minimumfeltételei az élhető, emberhez méltó élet újraindításának?” – kérdezi a görög rendező.

Ezt a gondolatot folytatja a Luxemburgi Nemzeti Színház Ionesco *Székek* című darabjában az Öregember: „Érdemes volt élnem. Teljesítettem missziómat. Nem éltem hiába, üzenetemet megismeri a világ... A világ, vagy legalábbis ami megmaradt belőle.” Az előadás rendezője Tompa Gábor, a színpadon láthatjuk a kiváló francia színészt, Patrick Le Mauffot és a híres román színésznőt, Oana Pelleát.

A 11. MITEM szellemi irányvonalai, világértelmezései ilyen mélyre nyúlnak. Érdemes rájuk odafigyelni!

KULCSÁR EDIT, a MITEM főszervezője

MITEM-ELŐZETES

Ízelítő a tervezett programból • 2024. április 5–27.

Alexander Sekulov

ODÜSSZEUSZ

Homérosz műve nyomán

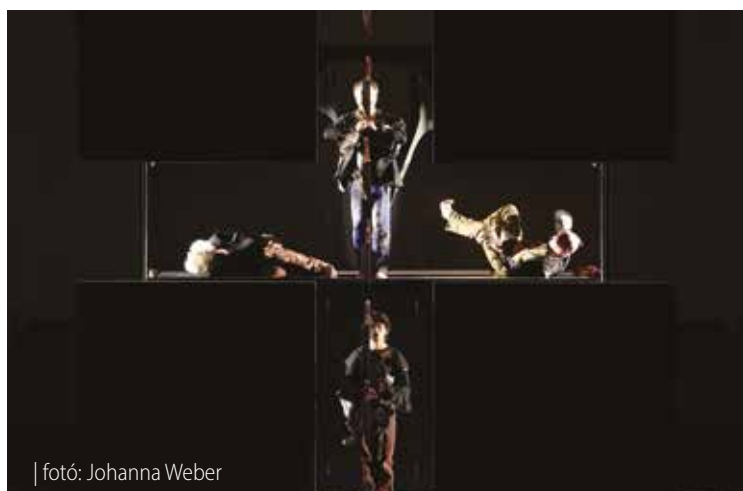
Rendező: DIANA DOBREVA

Drámai Színház | Plovdiv, Bulgária

április 6. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Alexander Bodgan Thomson

| fotó: Johanna Weber

Samuel Beckett

GODOT-RA VÁRVA

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

**Emilia Romagna Teatro Fondazione,
Teatro Nazionale** | Modena, Olaszország

április 10. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Michal Chelbin

Lev Tolsztoj

ANNA KARENINA

Rendező: RIMAS TUMINAS

Gesher Színház, Tel-Aviv | Jaffa, Izrael

április 11. – 19 óra • Nagyszínpad

VILÁGPREMIER!

TRAGÉDIA (OIDIPUSZ ÉNEKE)

A mítosz elmesélésére szabadon inspirálva Szophoklész, Euripidész, Arisztophanész, Seneca művei és más források által

Író és rendező: ALESSANDRO SERRA

Sardegna Teatro, Teatro Bellini Napoli, ERT Emilia Romagna
Teatro Fondazione, Fondazione Teatro Due Parma, Compagnia
TeatroPersona, I Teatri di Reggio Emilia

| Olaszország

április 27. – 19 óra • Nagyszínpad

Horace McCoy regénye alapján

A LOVAKAT LELŐVIK, UGYE?

Író és rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

Tbiliszi Színházi Központ & Liberty Színház

| Tbiliszi, Georgia

április. 12. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Madách Imre

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Rendező: TAMTA TAVDISHVILI

Shota Rustaveli Színház és Film Állami Egyetem

| Tbiliszi, Georgia

április 14. – 18 óra • Gobbi Hilda Színpad

Berettyán Sándor, Ács Eszter

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Katona József:

Bánk bán

Bánk bán – BERETTYÁN SÁNDOR | Gertrudis – ÁCS ESZTER | Melinda – BARTA ÁGNES | Ottó – HERCZEGH PÉTER | Biberach, egy lézengő ritte – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Bendeleiben Izidora, türingiai leány – SZÁSZ JÚLIA / MARTOS HANGA | II. Endre – BERETTYÁN NÁNDOR | Tiborc – KRISTÁN ATTILA | Petur – MÉSZÁROS MARTIN | Mikhál – RUBOLD ÖDÖN | Simon – SZÉP DOMÁN | Myska – MADÁCSI ISTVÁN | Meráni urak – BORDÁS ROLAND, HORVÁTH MÁRK | Királyi gyerekek nevelője – NAGY MARI, VARGA JÓZSEF, VIDA GÁBOR

Továbbá mint vendégek: MAGYAR URAK – GÉMESI ZOLTÁN, HAJDU ÁDÁM, HORNYÁK ISTVÁN, LATABÁR ÖCSI, PALLYOV ATTILA, TABA CSABA, VARGA PÉTER | Meráni hölgyek – BODOR-JÓÓ RENÁTA, GULYÁS ANNA | Szövönők – BALOGH EDINA, KISS IZABELLA, KOSINA MÓNICA | Bánk bán kisfia – HEGEDÜS DONÁT DORIÁN | Gertrudis gyermekei – BOGNÁR HELÉNA, KALMÁR GERGŐ, MENYHÁRT BOGLÁRKA, SZENTKERESZTY CSONGOR

Jelmez: Berzsényi Krisztina // Súly: Kónya Gabi // Ügyelő: Csasztnan András, Dobos Gábor // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 14., 15., 25. – 19 óra • Nagyszínpad

Bánk bán

Szerelem, házasság, féltékenység, hazaszeretet, politika – egy izgalmas klasszikus

– A *Bánk bán* zseniális alkotás. Katona József tudta, éreztette, hogy mi a színpadi hatás. Ahogyan Shakespeare, Katona sem csak filozofál. Ma is érvényes, magával ragadó, átélhető, végsőkéig feszített konfliktusokból építi fel a drámát. Nagyon személyesség, zsigerből játszhatóvá tette a figurákat, akik a nézőből együttlérzést, megvetést, szeretetet váltanak ki, akiknek a sorsával azonosulni tudnak, vagy éppen utasítják – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.

Egy mű attól válik klasszikussá, azért nem hull ki az idő rostáján, mert minden korban élő és eleven alapanyagként alkalmas arra, hogy színre vivői az őket aktuálisan érintő nagy kérdéseket, dilemmákat vegyék görcső alá. A *Bánk bán* ilyen. Ám Katona mindezt nem didaktikusan teszi. A szerelem, a csábítás, a házasság, a féltékenység, a hazaszeretet, a hatalom, a politika megannyi szálából sző megrendítő történetet úgy, hogy Bánk bán életigazságának a drámáját és katarzisékat állítja a középpontba.

– Amikor 2002-ben először rendeztem meg a *Bánk bán*-t, az az érzet munkált bennem, hogy a világ változóban van. 2017-ben, amikor legutóbb színre állítottam, a képlet már így szólt: a világ gyökeresen és visszavonhatatlanul megváltozott. Mára újra felerősödött bennem a bizonytalanság érzése. Politikai, környezeti, gazdasági válságok követik egymást, világnézetek és hadseregek csapnak össze. Szorongás, félelem van bennünk. A jövőnk, a gyerekeink sorsa iránti aggodalom uralja a szívünket – mondja a rendező.

Többek között ezért döntöttem úgy, hogy a magyar színházi hagyománytól eltérően a *Bánk bán* főszerepeit ezúttal nem érett színészek alakítják, hanem a fiatalabb korosztály képviselői. Számukra a jelen alakulásának tétje mindennél fontosabb – még van bennük naivitás, lendület és hit, és még előtte állnak egy sor harcnak és kudarnak, amely majd megkeményíti őket. Ők a legerősebbek és a legkiszolgáltatottabbak – magyarázza Vidnyánszky Attila, aki szerint nekünk, magyaroknak pedig megint újra kell gondolnunk ebben a világban a bennünket ezer éve feszítő kérdéseinket megosztottságról, széthúzásról, gyűlöletről, amit nemzedékek nemzedékekre örököznek. Mi is történik most a világban? Velünk? Kinek az érdekét szolgálja mindez? Hogyan viszonyulhatnak az utánunk jövők, a fiatalok elődeik újra és újra teremthető konfliktusaihoz?

Bordás Roland, Herczegh Péter

Bakkhánsnők

A téboly költészete – beavatás az antik tragédiák világába

„Mire várunk, az sose jő el, / míg a sosemvártnak utat nyit a sors” – hangzanak Euripidész baljóslatú sorai, amely egy véres és tébolyba torkolló történet lényegét ragadják meg. Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten őrjöngő bakkhánsnőkké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnőeknek). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaúé is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szaggatja szét. Ide vezet, ha megrendül az istenekbe vetett hit, ha az isteni igazságszolgáltatásnak már nincs tere...

A Bakkhánsnők egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. De mikét szólal meg ez a dráma a háború idején?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését a háború – mondja Theodórosz Terzopulosz görög rendező. – Politikai színházat csinállok, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a Bakkhánsnőket, és a háború réme sajnos mindig aktuálisabb teszi. A Bakkhánsnők története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert a drámában Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültkéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbenő valósága csak ebben a jelenben van otthon.

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodórosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a Bakkhánsnők – beavatás az antik tragédiák világába.

Euripidész

Bakkhánsnők

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND |
Pentheusz – HERCZEGH PÉTER |
Agaúé – SZÜCS NELLI | Kadmosz,
Thébai király – SCHNELL ÁDÁM |
Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF |
Első Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS
MARTIN | Második hírnök (testőr) –
VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából,
siratóasszonyok: a Szent István
Egyetem kaposvári Rippl-Rónai
Művészeti karának színészhallgatói:
Battai Lili Lujza, Bognár Bence János,
Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel, Jakab
Tamás, Juhász Péter, Kerék Benjámin
Dominik, Kiss Anna Gizella, Krauter
Dávid Róbert, Mikita Dorka Júlia, Polyák
Anita, Puskás Balázs Ákos, Russa Karina,
Séra Dániel, Sipos Ilka, Wettstein Márk,
Winkler Tamás Ábel

Díszlet, jelmez: Theodórosz
Terzopulosz // Zeneszerző: Panaüiotisz
Velianitisz // A rendező munkatársai:
Szavvasz Sztroumposz // Dramaturg:
Kozma András

Rendező:
THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol?

február 6. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

Tündöklő Jeromos

Az ördög közöttük – Tamási Áron örök és metsző igazsága

Jeromos, az ördögös népamító, a politikai babárokra törő alak milliós üzletet lát abban, ha a székely falu népét pénzzel, ígéretekkel magához édesgetve remélt hatalmának tömegbázisává formálja. A minden irányból nyomorgatott, válságok és világégések árnyékában gyötrődő, megtépzott, esendő és gyarló székely közösség megkísértése nem jár sikerrel. „A becsület mellé kiharcoljuk a megélhető módot, mert ez jár nekünk Isten és ember előtt. De nem vagyunk mi koldusok, akiknek alamizsnát kell adni! Amivel csak holnapig lehet élni!” – mondja a falu lelkiismerete, Bajna Gábor fiatal gazda. Mert „nem veszett el bennünk a lélek!” és mert a legnagyobb vihar után is „örvendeni akar a szív és teremni a föld”.

Ha Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című színpadi játéka kapcsán aktuálpolitikai utalásokra ismerne a néző, az elsősorban a 125 éve született szerzőnek köszönhető. Tévedés lenne azt hinni, hogy a közéletet bemocskoló hamis propaganda, a megosztó, az embereket egymás ellen uszító trükkök utólag kerültek volna be az 1936-ban egy erdélyi faluban játszódó történet előadásába.

– Nehéz, súlyos téma ez ebben a vajúdó világban, de olyan humorral fűszerezi Tamási a darabját, hősei még esendősé-

gükben is olyan szerethetők, hogy valahogy meseivé válik minden. És ezt a „kedves szomorú-mókás falut előnti végre a reggeli fény – fogalmaz Márkó Eszter rendező. – Nem szerettem volna a székely sajátosságokat túlzottan hangsúlyozni, mert úgysem tudjuk azt a tájszólást megmutatni. Tamásinak mesés világa van, ami ma is szól hozzánk, nem szabad mindezt még egy mázzal bevonni. Tündöklő Jeromos esete manapság is ugyanígy történne. A székelykedés ezt a felismerést ásná alá”.

Az ördög megjelenési formája mindig ahhoz a helyhez igazodik, ahol feltűnik. Mert hát ki találkozott személyesen az ördöggel? Inkább annyi tudható, hogy mindig más és más alakot ölt, és még a helyi szerelmi háromszögbe is belevatkozik...

Schnell Ádám, alul: Kovács S. József, Kristán Attila

Tamási Áron

Tündöklő Jeromos

Tündöklő Jeromos – SCHNELL ÁDÁM | Sáska Mihály, korcsmáros – KRISTÁN ATTILA | Gáspár, a Sáska fia – KOVÁCS S. JÓZSEF | Bajna Gábor – HERCZEGH PÉTER | Ágnes, leány – HARTOS HANGA | Ákos, legény – BORDÁS ROLAND | Bálint, legény – SZÉP DOMÁN | Lina, mindenasszony – GÁL NATÁLIA | Gyula, asztalos – SÓTÉR ISTVÁN | Bella, varrónő – SZILÁGYI ÁGOTA / FORNOSI D. JÚLIA | Örmester – SZILVÁSI SZILÁRD | Plébános – MADÁCSI ISTVÁN | Jegyző – FERENCI ATTILA | Kántor – VARGA JÓZSEF | Marci, az Ágnes apja – GIELER CSABA | Nőriné, a Bálint anyja – OROSZ MELINDA | Elek, az Ákos apja – PALYOV ATTILA m. v. | Posztós asszonyok – VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA | Dobos – BOGNÁR BENCE JÁNOS e. h. | Dénkó – FÜLÖP TAMÁS m. v. | Falusiak – CSÉKE ADRIENN, HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Csiki Csaba // Jelmez: Cs. Kiss Zsuzsanna // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zene: Lovas Gábor // Koreográfus: Darabos Péter

Rendező: Márkó Eszter

mikor? hol?

február 2. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A Nemzeti Színház, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház tagjai, valamint meghívott vendégek és egyetemi hallgatók közreműködésével.

Macskajáték

Örkény István tragikomédiája –
Orbán Béláné harca a világgal

„E groteszk történet főbőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájaskodó, alakoskodó, még a hazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkiel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig barcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen barcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a halálnak” – írta Örkény István a Macskajáték című tragikomédiája elé.

– A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkény bölcs humora szövi át – mondja Udvaros Dorottya, aki Orbánnét alakítja a Nemzeti Színház előadásában.

Szász János rendező szerint, ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. – Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele...

A *Macskajáték* először regényként jelent meg 1965-ben. A színpadi változat ősbemutatója 1971-ben Szolnokon volt, pár hónap múlva pedig a Pesti Színházban került színre, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Mindkettő rendezője Székely Gábor volt.

A *Macskajáték* a Nemzeti Színházban kiváló művészek jutalomjátékára teremt alkalmat, és igaza van ezúttal is Sulyok Mária jövődölésének: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyiunkat túlél.”

Udvaros Dorottya, Gyöngyössi Katalin

Örkény István

Macskajáték

Orbánné – UDVAROS DOROTTYA | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lány – SZILÁGYI ÁGOTA | Józsi, Orbánné veje – SZÉP DOMÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

február 11., 22. – 19 óra • Gobbi Hilda Terem

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán

Egy idős ember tekint vissza a múltjára Henrik Ibsen nagy művét idézve

Nem egy fiatal Peer Gynt indul el és vándorol egy életen át, amíg megöregszik, hanem egy idős ember tekint vissza a múltjára. A darab alapmotívuma az önmagunkkal és környezetünkkel szembeni folyamatos bizonyítás. Mit jelent az „önmaga lenni” filozófiája? Ennek keresése a fő mondanivalója a darabunknak. Az emberi élet alapvetése, hogy legyünk bátrak, akarjunk kiválni az átlagostól, kitűnni a tömegből. Küzdelmekről, az élet magaslatairól és mélységeiről szól az előadásunk. Természetesen fontosak Peer Gynt kapcsolatai és találkozásai a nőikkel – édesanyjával és a szerelmeivel. Az idős ember az erdő közepén él, ott az otthona. A díszlet elemeit Peer Gynt állítja be a helyszíneknek – domb, tisztás, szülői ház – megfelelően. Szilágyi Ágota nagyszerűen jeleníti meg az összes nőt, sőt a Gomböntőt és Dovre apót is.

Régóta erős vágy élt bennem, hogy édesapámat és az öcsémet együtt lássam színpadon, kíváncsi voltam, hogyan hatnak egymásra. Eszembe jutott Peer Gynt, az önmagát kereső figura és a saját küldetésstudatával küzdő ember. Édesapám nem ilyen, mert ő megtalálta a hivatását, de Bence igen. Tehetséges ember, de nem tudja kifejezésre juttatni a benne megszülető elképzeléseket és vágyakat. Úgy gondoltam, hogy Peer Gynt történetén keresztül mindezt édesapám fogalmazza meg verbálisan a színpadon, s így Bence is megoldást kap az

életére. Nem terápiának gondoltam, inkább segítségnek. Apukámnak is különleges utazás lehet a művészi életében, ha más fajta aspektusból közelítünk meg egy ilyen erős figurát, mint Peer Gynt. 1983-ban Miskolcon már játszotta Csizsár Imre rendezésében.

S hogy miért *Grane* az előadás címe? Mert ez nem az eredeti mű, hanem képzelgések Ibsen drámája nyomán. Grane pedig egy ló, a neve többször is elhangzik Ibsennél: „Gyi, Grane lovam, fel a hegyre!” Egy elképzelt állat, amellyel száguldoztunk a történetben.

BLASKÓ BORBÁLA

Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán

Henrik Ibsen drámája alapján, Áprily Lajos fordításának felhasználásával

Játsszák: BLASKÓ PÉTER, SZILÁGYI ÁGOTA, BLASKÓ BENCE

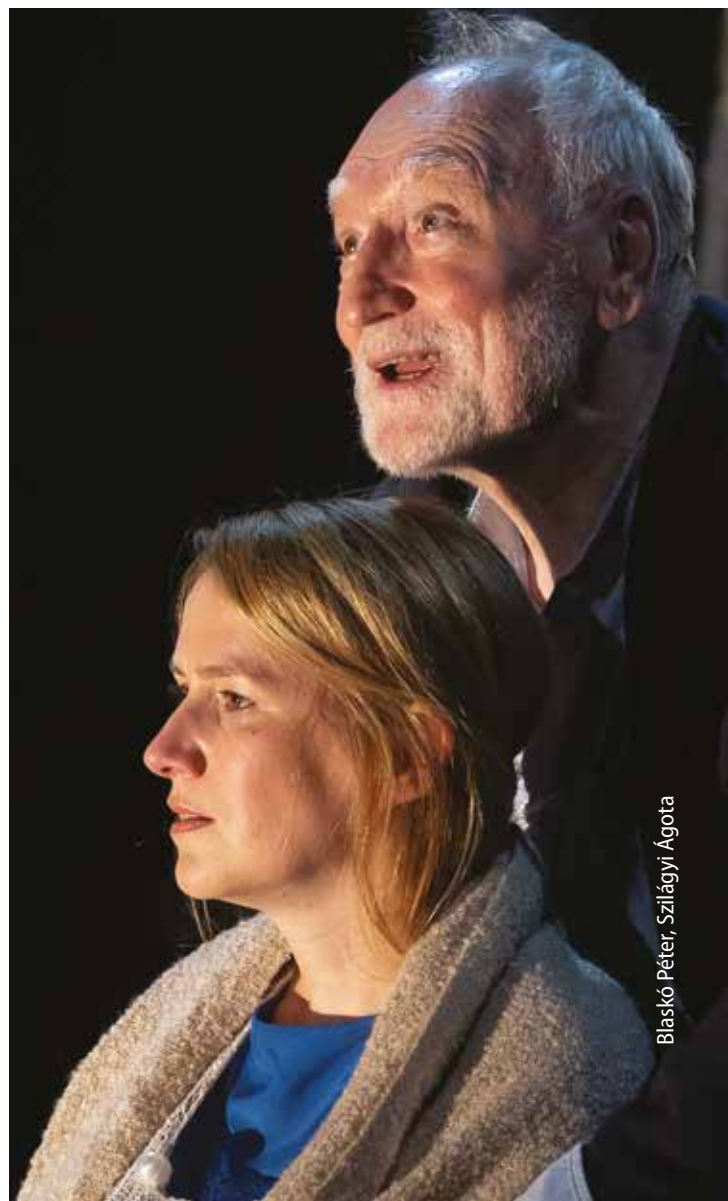
Látvány: Csizsár Csilla Viola // Dramaturg: Cseh Dávid // Zenei szerkesztő: Dobri Dániel

Rendező: BLASKÓ BORBÁLA

mikor? hol?

február 9., 20. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Áprily Lajos örököseinek engedélyét a Hofra Kft. közvetítette:
www.hofra.hu

Blaskó Péter, Szilágyi Ágota

Bordás Roland, Katona Kinga

Don Juan

Egy negatív hős, az egyetlen őszinte a képmutatók között

Hogy Don Juan valóban létezett-e, pontosan senki sem tudja. A vakmerő nőcsábász hírében álló, a valláserkölcssel mit sem törődő spanyol nemesről már a középkorban is meséltek az emberek. A pokol tüzére jutott hűtlen csábító halála ellenére halhatatlanná vált.

– Molière komédiája tükröt tartott saját korának, s eszerint Don Juan egyértelműen negatív hős, de ez a mű mégsem egysíkú, mert alapvető tulajdonsága az ironia, ami kifürkészhetetlenné teszi: az udvari szerző színleg dicséri benne XIV. Lajos királyt, mi mégis a hatalom kritikáját olvassuk ki belőle – mondja Aleksandar Popovski rendező.

„Nincs már ebben ma semmi szégyellnivaló; a képmutatás divatos bűn, és minden divatos bűn erényszámba megy” – fogalmaz Molière, és ez a monológindítás jól mutatja, mennyire aktuális a Don Juan. Hiszen a képmutatás – ahogy minden korban – manapság is domináns tünet. Don Juan sosem hazudik. Az őszinte hódítási szándéka nem érne célt a környezete nélkül – fogalmaz a rendező, aki szerint manapság minden pillanatban ki vagyunk téve a csábításnak. A kapitalizmusnak, különösen a liberális kapitalizmusnak az a sajátossága, hogy megteremti a függőség környezetét számunkra: az elcsábulás függőségének feltételeit. Olyan világban élünk ma, amelyben minden dolognak ára van. Ez az ár meghatározza a dolgok iránti viszonyunkat.

S hogy kicsoda is valójában Popovski szerint Don Juan? Egy művész, aki összeköti az eget a földdel: minden szavával és gesztusával vertikálisan kommunikál. Ennek az éggel való kap-

csolattartásnak a vivőanyaga a szerelem. Don Juan olthatatlan vágya, ami egyik nőtől a másikig hajtja, abból fakad, hogy – amint ezt korunkban is gyakran tapasztaljuk – Don Juan folyamatosan az eget fürkészi a tekintetével, vagy mindig a túlvilágira tekint, de közben a földön borzasztó dolgokat művel.

Molière

Don Juan, avagy a kőszobor lakomája

Fordította: Illyés Gyula, Gáspár Endre

Don Juan – BORDÁS ROLAND | Sganarelle – RÁCZ JÓZSEF
 | Donna Elvira – SZÁSZ JÚLIA / MARTOS HANGA | Egy titokzatos nő – UDVAROS DOROTTYA | Gusmann, Pierrot, parasztleány – BERETTYÁN SÁNDOR | Don Carlos – BERETTYÁN NÁNDOR | Don Alonso / Salivando – KOVÁCS S. JÓZSEF | Don Luis, Kőszobor – RUBOLD ÖDÖN | Koldus – VARGA JÓZSEF | Charlotte – BARTA ÁGNES | Maturina – ÁCS ESZTER | Dimanche úr – TÓTH LÁSZLÓ | Donna Anna (Puskin változatából) – KATONA KINGA | Aireado – SZÉP DOMÁN

Díszlet: Numen/For Use + Ivana Jonke // Jelmez: Mia Popovszka
 // Zeneszerző: Marjan Nekjak // Dramaturg: Verebes Ernő //
 Súlyó: Gróf Katalin // Ügyelő: Lencsés István, Ködmen Krisztián //
 Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

február 9., 20. – 19 óra • Nagyszínpad

30 ÉVES ÉVFORDULÓ A BEREGSZÁSZI SZÍNHÁZBAN

Vidnyánszky Attila alapító és Sin Edina jelenlegi igazgató a Magyar Örökség díj ünnepségén. Az elismerést 2023. december 11-én Budapesten, a Ráday-házban adták át. A díjat a Magyarországért Alapítvány kuratóriuma hozta létre 1995-ben, és azon magyar intézményeknek, csoportoknak adományozzák, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, azaz a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Ezek együttesen alkotják a magyarság „láthatatlan szellemi múzeumát”.

MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJ

„Folytatjuk, ameddig kell”

Magyar Örökség díjat kapott a beregszászi színház

Szétszakítottan, de mégis együtt. A háborús viszonyok között otthon, Kárpátalján, Magyarországon és Kárpát-medence-szerte játszanak. Az immár Magyar Örökség díjas beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, hivatalos nevén a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház igazgatójával, Sin Edinával beszélgettünk a háborús mindennapokról, a harmincéves jubileumról és a terveikről.

Mit jelent a társulat számára a decemberben megkapott Magyar Örökség díj?

– Elnézve az eddigi díjazottak sorát, nagy megtiszteltetést számunkra, hogy mi is bekerülhettünk közéjük. A színház jelenlegi háborús létezésében elsősorban megerősítést jelent nekünk, hiszen egy kitüntetés mindig magában hordozza azt az üzenetet, hogy amit csinálunk, az értékes, és érdemes volt dolgozni érte. A fülemben csengenek az átadón elhangzott szavak: a beregszászi színház bejegyeztetett az Aranykönyvbe, a nemzet szolgálata magyar örökségnek minősül mint a „magyar szellem láthatatlan múzeumának” része. Ezekre a szavakra egyszerre izzik fel az emberben az elismerés öröme és a vágy, hogy ezentúl még buzgóbban, odaadóbban tegyük a dolgunkat. Ezért az érzésért vagyok rendkívül hálás, hogy erősebben látom és érzem a célt, miközben a céltudatosság, a munkakedv egyáltalán nem magától értetődő dolog...

2023-ban volt 30 éves a színház. Hogyan ünnepelt a társulat?

– Minden várakozásunkat felülmúlta az, ahogyan meg tudtuk ünnepelni a 30. évfordulót. Az ember azt érezte a háború kitörésekor, hogy eljött a világvége. Ahogy sorra dőlt be minden, amit addig stabilnak hittünk. Erre tessék! 2023 októberében, 20 hónappal a háború kirobbanása után nyolcnapos színházi fesztivált szerveztünk Beregszászban. Akár azt is mondhatnám, nemzetközi találkozót, ami nem kis szó a nehezen átjárható határ, a légiriadók és áramkimaradások árnyékában. Összesen kilenc előadást tartottunk, a három évtizedet bemutató jelmez- és képkiallítást nyitottunk, létrehoztuk az első kárpátaljai Tündérművet Petőfi körtefájának elültetésével, átadtuk a 2022-es Fedák Sári-díjat. Mindezt kétezer néző követte figyelemmel, akik nem múltó szeretettel maradtak meg a szétzilált hétköznapi napokban is mellettünk. Ismert magyarországi előadók tartották fontosnak, hogy jelenlétükkel kifejezzék támogatásukat nemcsak felénk, hanem az ottani magyar közösség irányába is: Vecsei H. Miklós és Szabó Balázs Cseh Tamás-esttel nyitott, Berecz István és barátai a legszebb magyar férfitáncokkal és táncbázzal folytat-

ta, Szarvas József Petőfi körtefája mellett előadással érkezett, ahogy Pregitzer Fruzsina is, a marosvásárhelyi Spectrum Színház a *Boszorkány* című darabbal, a bombatalálatot szenvedett mariupoli színház pedig Boccaccio *Dekameronját* játszotta. Olyan volt az a pár nap odahaza a háborútól megnyomorított hétköznapiak tengerében, mint egy oázis a sivatag közepén. Az összefogást és az igyekezetet – az előadók és a nézők részéről egyaránt – a kezdetektől érezzük, és hát nem tudok meghatottság nélkül beszélni róla.

Ráadásul folytatódott Budapesten, a Nemzeti Színházban. Vidnyánszky Attila, a beregszászi színház alapítójának-főrendezőjének köszönhetően hat napon át ünnepelhettük a magyar fővárosban a jubileumot a 10. MITEM keretében. Régi és új előadásokkal, filmbemutatókkal, közönségtalálkozókkal, fotókiállítással készültünk az alkalomra, átadtuk a 2023-as Fedák-díjakat. A beszélgetéseken körvonalazódott a társulat színházfelfogásának alapja, a csapatjáték fontossága, a színház közösségként való megélése, a keleti és nyugati kulturális behatások eredményei. Jóleső érzés volt látni, milyen sok embernek fontos itt is ez az ünnep, a Nemzeti Színház csapata egy emberként állt be a megvalósítás mögé. A budapesti méltatás kiemelten fontos volt a társulat itt-tartózkodó tagjai és az ide elszármazott vagy a háború miatt kényszerből ideiglenesen itt élő kárpátaljaiak számára, az otthon levegőjét teremtette meg számukra ideig-óráig.

Hogyan működik most a színház? Hol és mit tudnak játszani?

– A működésünket továbbra is a háborús forgatókönyv határozza meg; kénytelenek vagyunk ahhoz igazodni. Az általános katonai mozgósítás jelenleg is érvényben van Ukrajnában, sőt a korábbinál is intenzívebb a besorozás. A férfiszínészek és munkatársak számára a hazatérés egyet jelentene a frontra vezénnyel, ezért ők továbbra sem lehetnek otthon. Így a teljes társulat csak külhonban (Magyarországon és a Kárpát-medencében) játszik együtt, hála Istennek, felkérésünk van elég. Van, aki Budapestről indul, míg a többiek, főleg a nők, ingáznak. Hetente! Vagy hetente kétszer! Hiszen az otthoni élette-reinket is fenn kell tartanunk. Beregszászban a háború óta új repertoárt alakítottunk ki, így alkalmazkodva a megváltozott feltételekhez. Rendszeresen játszunk a beregszászi székelyünkön, de nemcsak ott, hiszen járjuk a kárpátaljai magyar-lakta régiókat. Küzdünk a megfogyatkozott létszámmal, járművünk sincs, azt át kellett adnunk az ukrán hadseregnek, de valahogy mindig találunk megoldásokat. És akkor az otthona-inkról, a háztartások gondjairól, az iskolába járó gyerekeinkről még nem is beszéltem... Persze, mindeközben fáradunk. De tavaly 137 előadást és kulturális programot valósítottunk meg, elégedettek lennénk, ha hasonló eredményekkel zárhatnánk a 2024-es évet is.

Mesekörút Kárpátalján Vass Magdolnával

Milyen terveik vannak a közeljövőre?

– Ifj. Vidnyánszky Attila rendezésében készül egy előadás Shakespeare *Szentivánéji álom* című darabja alapján Budapesten, aztán tavasszal odahaza folytatjuk, tervben van egy stúdiótermi darab, illetve párhuzamosan egy tantermi előadás megvalósítása az otthoni magyar iskolarendszer megsegítése céljából, meg persze a légiriadók és a fűtési nehézségek kivédése miatt is, hiszen a tantermi előadásokhoz elegendő kisebb méretű osztályterem, akár óvóhely is.

Ebben a válságos helyzetben mi ad erőt a társulatnak?

– A közös, nyílt kibeszélés módszere sokat segít. Természetesen minden társulati megbeszélésen téma, hogy vajon mindig megy ez még így, de a legutóbbin, két hete is azzal zártunk, hogy folytatjuk, ameddig kell. Az előadásokat igen, a kilométereket már nem számoljuk. Korábban el sem tudtam volna képzelni, hogy így is lehet, de mint kiderült, lehet. Mert sokan akarják ugyanazt.

KORNYA ISTVÁN

Három beregszászi darab

A Háztűznéző, Csehov három egyfelvonásos komédiája és A helység kalapácsa – a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház (a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház) három előadása is látható februárban a Nemzeti Színházban. A nehéz helyzetben lévő társulat egyik „klasszikusa” az 1997 óta műsoron tartott Csehov-mű. A helység kalapácsa és a Háztűznéző a társulat két legutóbbi munkája, amelyek a háború elől menekülve már Budapesten, a Nemzeti Színházban születtek.

Háztűznéző

Gogol ismert darabjában a házasodni készülő (vagy éppen hezitáló) ifjú (vagy éppen korosodó) szereplők szórakoztató vívódásainak, a párvalasztással járó gyötrelmeinek lehetünk tanúi. A humorral átítatott pillanatok és jellemeket látva nevetve ismerhetünk rá a színpadon az ember titkos félelmeire, vágyaira, kétségbeesett erőlködéseire. Az előadásban egy kivétellel (neki mentessége van a katonai szolgálat alól) minden szerepet nők játszanak. A darabot így otthon, Kárpátalján is tudják játszani. „Csak azért is színházat csinálunk – ezek között a körülmények között is. Komédiát készítettünk, mert ha csak pár pillanatra is, de szeretnénk derűt lopni az emberek szívébe” – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.

Nyikolaj Gogol

Háztűznéző

Agafja Tyihonovna, kereskedő lánya, eladósorban – POLYÁK ANITA | Arina Pantyelejmonovna, a nagynénje – GÁL NATÁLIA | Fjokla Ivanovna, házasságszerző és Alekszej Dmitrijevics vásárcsarnoki kereskedő – OROSZ IBOLYA | Ivan Kuzmics, udvari tanácsos – OROSZ MELINDA | Ilja Fomics, a barátja – VASS MAGDOLNA | Ivan Pavlovics, gondnok – SÓTÉR ISTVÁN | Nyikanor Ivanovics, nyugalmazott gyalogos tiszt – GÁL NATÁLIA | Baltazár Baltazárovics, tengerész – CSÉKE ADRIENN | Gogol és Dunyaska, szolgáló – HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsényi Krisztina

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 16. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház és a Nemzeti Színház közös produkciója

Csehov egyfelvonásos komédiái

A medvében Szűcs Nelli finoman, bájosan formálja meg a bezárkózott, már-már „éhez”, fiatal özvegyet. Sóhajtása, gyásza hamis, mégis meglepő, amikor a nőiesen bizonytalan, majd sértetten hideg naiva amazonként „leteríti a medvét”. Varga József súlyos medvéje mellett Trill Zsolt vén lakája bölcs bohóc. *A dohányzás ártalmasságáról* című monológban egy szűk frakkban feszengő figura lép komoly tudálékossággal „hallgatósága” elé. A közönség idült röhögése egyre fájdalmasabbá válik: a nevetséges papucsférj helyett egyre inkább a rettegő kisember mind szánandóbb lényét látjuk, aki végül fellázad... *A Leánykéresben* Orosz Melinda egy sürgősen kiházásítandó csúnyácska vénlányt alakít: a finomkodó, szelíd és udvarias házikisasszony gyorsan éles nyelvű boszorkánnyá, hisztérikus bögömasinává torzul. A megrettent és menekülő kéro szerepében Tóth László, az apáéban Trill Zsolt brillírozik.

Anton Csehov

Egyfelvonásos komédiák

A MEDVE – SZŰCS NELLI, VARGA JÓZSEF, TRILL ZSOLT

A DOHÁNYZÁS ÁRTALMASSÁGÁRÓL – TRILL ZSOLT

LEÁNYKÉRÉS – TRILL ZSOLT, OROSZ MELINDA, TÓTH LÁSZLÓ

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 11. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A helység kalapácsa

A helység kalapácsa Petőfi Sándor komikus eposza nemcsak a műfaj paródiája akart lenni, hanem a korszak dagályos és cikornyás költészeti divatját és a nemzetieskedést is gúnyolta. Humorára, iróniájára, a szellemes szószaporítások groteszk képei és parádés hexameterek álpatetikus hangvétele ma is eleven és szórakoztató. A mű minden bája és humora mellett ez az előadás a beregszászi társulatról is szól. Arról, hogy a színház kapaszkodó, a túlélés eszköze. Nem hangolják át Petőfi művét, játékos, szabad színházat kínálnak, de abból indítanak, hogy a beregszászi társulatnak a tagjai a háború miatt most itt ülnek bőröndjeiken, és nem lehetnek otthon...

Petőfi Sándor

A helység kalapácsa

szereplők: OLT TAMÁS m. v. GÁL NATÁLIA, CSÉKE ADRIENN, MÓNUS DÓRA, SÓTÉR ISTVÁN, SZILVÁSI SZILÁRD, JAKAB K. TAMÁS e. h., FERENCI ATTILA, FORNOSI D. JÚLIA / POLYÁK ANITA e. h., IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA / SÉRA DÁNIEL, OROSZ IBOLYA, OROSZ MELINDA, VASS MAGDOLNA

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 14. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

február 15. – 15 óra • Kaszás Attila Terem

Csomós Marival a Macskajátékban | fotó: MTI / Kollányi Péter

Egy színész, számtalan egyéniség

A gyerekkori színházasdiról, a „csicsergésről”, pályatársakról és egy kis szomorúságról

„Nem díj vagy kitüntetés, sokkal inkább óriási megtiszteltetés” – mondja Pogány Judit, aki december 15. óta a Nemzet Színésze. Segédszínészként kezdte, részese volt a kaposvári színházi legendás korszaknak, máig aktív, az Örkeny Színházban játszik. Némi szomorúsággal állapítja meg, hogy a komolyabb értékeket közvetítő filmekben, előadásokban sokkal kevesebben látták, pedig az az ő igazi világa.

Eddigi pályafutása során nagyon sok díjat, kitüntetést kapott. Ezek közül mindenképpen kiemelkedik a Nemzet Színésze cím, hiszen erről a kollégák döntenek. Ha rangsorolni kellene, gondolom, ez kerülne az első helyre.

– Tényleg sokféle díjat kaptam már, és mindegyik nagyon fontos valamilyen okból. Olyan is volt már, amiről a kollégák döntöttek. Például a Komor István-gyűrű, amiről a kaposvári Csiky Gergely Színház társulatának tagjai szavaztak. Erre évekig vágyakoztam, nagyon nagy öröm volt, amikor megkaptam. De most nem sorolnám fel az összes szakmai elismerést...

Pedig ezekben a díjakban is kifejeződik a művészi sokszínűsége. Kapott díjat fő- és mellékszerepért, gyerekelőadásokért, nyári játékokért, Shakespeare-szerepért....

– A Gábor Miklós-díjat egy-egy évad legjobbnak ítélt Shakespeare-alakításért adják. Én ezt itt, az Örkeny Színházban játszott *Vízkereszt* Bolond szerepéért kaptam. Szakmai díjnak tekintem a kritikusok elismerését, a Színházi Kritikusok Céhének életműdíját, vagy a Magyar Színész Kamara Hekuba-díját. Az Amfiteátrum-díjat

POGÁNY JUDIT

Kaposvár, 1944. szeptember 10.

Kossuth- és Jászai Mari-díjas
színművész, érdemes művész,
a Nemzet Színésze. Kilencéves
korától gyámszülőknél nevelke-

dett. Gyerekkorát Kaposváron, Budapesten, Békéscsabán töltötte. Sikertelenül felvételizett a Színművészeti Főiskolára. Visszaköltözött Kaposvárra, ahol fellépett a Ki mit tud?-on. Akkor figyeltek fel rá a kaposvári Csiky Gergely Színház munkatársai. Így kezdte 1965-ben segédszínészként Kaposváron, és itt ismerte meg férjét, Koltai Róbertet. 1978-tól két évig tagja volt a Nemzeti Színháznak. Ezt követően ismét Kaposvárra szerződött. 1994-től szabadfoglalkozásúként fellépett többek között az Örkény, a József Attila és a Katona József Színházban is. 2004 óta az Örkény Színház tagja. Jelentős és díjazott színházi szerepei mellett emlékeztető alakításokat nyújtott olyan filmekben, mint a *Bástyasétány '74*, az *Egymásra nézve*, az *Eldorádó*, *A legényanya*, vagy az 1976-os Berlini Nemzetközi Filmfesztiválon Ezüst Medve díjat nyert *Azonosítás*, illetve 1980-as Velencei Nemzetközi Filmfesztiválon elsőfilmes kategóriában Arany Oroszlán díjat kapott *Az ajándék ez a nap*.

a szabadtéri előadásoknak köszönhetem. Nyaranként játszottam Kőszegen, Gyulán, Egerben, Bogláron, Tácon a Gorsiumi Játékokon... Kaptam díjat, elismerést főszerepért, epizódszerepért, filmszerepért... Ezekhez jön még a Halhatatlanok Társulatának örökös tagsága, a megyei, a városi elismerések. A közönség szavazatának köszönhetően kaptam meg itt az Örkény Színházban a Pünkösti Andor-díjat. Úgy tudom, a közönség döntött az Arany-medál életműdíjról, és arról is, hogy 2023-ban én lettem a Gödöllőn alapított Pécsi Ildikó-emlékdíj kitüntetettje.

A Nemzet Színésze esetében nem egy testület vagy szakértői bizottság, esetleg a munkáltató döntött, még csak nem is a közönség szavazott, hanem a kollégák. Mondhatjuk, hogy ez a legnagyobb díja?

– A Nemzet Színésze címet nem nevezném díjnak vagy kitüntetésnek, ez sokkal inkább óriási megtiszteltetés, elismerése a színészi pályafutásomnak. Nagy örömet, és nagyon nagy szomorúságot jelent nekem ez a cím. Boldogan lemondanék róla, bármit odaadnék azért, ha Csomós Mari élne, ha még együtt játszhatnánk, vagy csak beszélgethetnénk. Csodálatos művész, nagyszerű ember volt. Nagyon régóta ismertük egy-

mást. A Nemzeti Színházban már játszottunk együtt 1978-tól 1980-ig, de a barátságunk itt, az Örkény Színházban mélyült el igazán, ahol tizenegy évadon át játszhattunk együtt Molnár Piroskával és Jordán Tamással Örkény István *Macskajátékában*. Mari elvesztése nagy fájdalom, próbálok most is kötődni hozzá a munkámban oly módon, hogy az ő emlékére, az ő tiszteletére játszom a Szabó Magda regényéből készült előadásban, *Az ajtóban* Emerenc szerepét. A mostani feladataim közül ezt érzem legméltóbbnak arra, hogy tisztelegjek felé. Előadás előtt az öltözőben meggyújtok egy mécsest, és Marira gondolok, az ő elkötelezettségére, hivatástiszteletére, igényességére...

**A többi Nemzet Színésze most az Ön munkásságát is elismer-
te. A 11 szavazó közül majdnem mindenkiel játszott már
együtt...**

– Király Levente kivételével mindenkiel dolgozhattam már együtt. A legjobban természetesen azokkal ismerjük egymást, akik ott voltak a hőskorban Kaposváron. Molnár Piroskával több mint ötven éve vagyunk kollégák és barátok. Jordán Tamással is Kaposváron ismertük meg egymást, még 1970-ben, aztán később, a '80-as években rengetegszer voltunk partnerek. A Katona József Színházban egy beugrás miatt játszhattam együtt, vagy csak találkozhattam Udvaros Dorottyaival, Cserhalmi Györggyel, Szacsavay Lászlóval, Benedek Miklóssal, akit a napokban veszítettünk el. Almási Évával Egerben szerepeltünk együtt a nyári játékokon. Tordy Gézával a Játékszínen, Bodrogi Gyulával a József Attila Színházban voltunk együtt. És persze voltak közös filmek is. Lehoczky Zsuzsával pedig egy tévéjátékban szerepeltünk együtt.

**Térjünk vissza a gyerekkorba, Kaposvárra! Emlékszik még az
első színházi élményére?**

– A *Gül baba* című operettet láttam először a kaposvári színházban. Pontosabban csak a második felvonást. Volt egy nagyon kedves pótmamám. Ő még erdélyi menekültként került a családukhoz, születésem előtt. Mindössze két osztályt végzett, azt is román iskolában, de imádta a színházat. Ő szaladt értem haza az előadás szünetében, mert megbánta, hogy engem nem vitt magával! Persze, mivel hároméves voltam, az egészből csak annyi maradt meg, hogy minden színes, mesés szép volt, szólt a zene, és szép ruhában táncoltak a gyönyörű néni. Később, szintén Éta, a nevelő mama vitt el a *János vitéz*re. Akkor már ötéves lehettem. A legnagyobb varázslat az volt, hogy a végén a zenekari árokból felcsapott valami gyönyörű kék láng, „a kénköves mennykő”, és a végén seprűnyélen elrepült a gonosz boszorkány, Iluska mostohája. Elvarázsolt a dolog, ma is színesben látom a jelenetet! Attól kezdve folyton színházasdit játszottam a szomszéd gyerekekkel.

Szandtner Annával (Magda) Az ajtó Emerencéeként
| fotó: Horváth Judit / Örkeny Színház

Korábbi interjúiban gyakran mesélt arról, hogy esténként igyekezett minél hamarabb lefeküdni, és folytatni a meséit, a kitalált történeteit. Ebből következhetett volna az is, hogy író lesz.

– Előfordult, hogy írtam novellákat, verseket, de azokba a kitalált történetekbe, élethelyzetekbe, inkább beleéltem, beleképzeltem magam. Kislányként leginkább a szerelem és a gyerek-szülő kapcsolat érdekelt. Elképzeltem nagy találkozásokat, és azt is, hogy anya vagyok, ölemben a gyerekem, vele beszélgettem, őt neveltem, tanítottam. Abban az időben rejtőzködő, eléggé szorongó gyerek voltam. Ha ezt akkor egy szakembernek elmondom, biztos tudta volna, hogy az édesapám korai halála, az édesanyám betegsége, az elromlott gyermekkor miatt foglalkoztattak ezek a témák. Felnőtt fejjel már tudtam, hogy ezek az éjszakák úgy működtek, mint valami edzés, mint a koncentrációs gyakorlatok az empátiakészség mélyítésére.

A takarítónőtől a hercegnőig minden volt már. Mindig mindent elvállal?

– A saját társulatomban mindent, amivel megbíznak. Ma már persze vannak feladatok, amik fizikailag nem mennek, azokból kimaradok. De külső meghívásokra sokszor mondok nemet.

Szinte minden műfajban otthonosan mozog. De mintha a zenés darabokat elengedte volna!

– Pedig az első igazi sikerem egy zenés darab volt! Poldini Ede *Vadrózsa* című gyermekoperájában én voltam a vadász, Kaposváron, a MÁV Nevelő Intézetben nyolcadikos korom-

ban. Az alkatom egyáltalán nem felelt meg ennek a szerepnek, hiszen kicsi és törekeny kislány voltam, de nekem volt a legmagasabb énekhangom. Nagyon sokat köszönhetek a tanárainknak, hogy ilyen feladatokat kaptam. Középiskolába már Békéscsabára kerültem, és az ottani nevelőotthon igazgatója, Kovács Gyuszi bácsi igyekezett minden tanulóból kihozni a legtöbbet, a tehetség morzsáját is kikaparta belőlünk. Engem is szavalóversenyekre küldött, ünnepeken szerepeltetett. Énektanárhoz is jártam, sajnos a tanárnő szeretett volna büszke lenni rám, és az első féléves vizsgára Puccini *Gianni Schicchi* című operájából Lauretta áriáját énekeltettem velem. De nem voltam technikailag felkészült ahhoz a terheléshez, félév múlva már egy virágének első sorát se tudtam elénekelni egy levegővel, úgy begörcsölt az egész „berendezés”. Aztán amikor már a kaposvári színházhoz kerültem, a kórus tagjaként minden operetben és musicalben fújtam a felső szólamot, végül az évek során szétkiabáltam a hangom.

De kapott operett- és musicalszerepeket is!

– A legkomolyabb zenés feladatom valamikor a '70-es években a *Tűzijáték* című Burkhard-darabban a naiva-primadonna szerepe volt. A történet szerint cirkuszi környezetté alakult a színpad, és nekem a magasban, egy trapézon kellett elénekel-

Marat/Sade | fotó: MTI / Illovszky Béla

nem Anna belépőjét. Ebben a dalban is voltak magas hangok, a próbák során féltem, nehezen tudtam ezeket kiénekelni. De aztán az előadásban már semmi gond nem volt. A tűznyelőknek öltözött kollégám meglökte a hintát, én pedig a nézőtér harmadáig repültem, és közben szabadon szállt az ének. Nagy élmény volt!

A hangjával nagyon tud játszani!

– Nagyon sokat szenvedtem, mire megtanultam használni a hangomat. Kilencéves koromtól gyámszülőknél nevelkedtem, és ott rászoktam az állandó „csicsérgésre”. Bár tudat alatt, de így akartam biztosítani a nevelőszüleimet, hogy jól vagyok, mindent nagyon köszönök. Erről a hamis csivitelésről a színháznak köszönhetően kezdtem leszokni. Emlékszem, Kaposváron a *Marat halálát* próbáltuk, amikor Ács János rendező azt mondta, hogy minden tetszik neki, ahogy Charlotte Corday-t játszom, de sötétebb figurát szeretne látni. Másnap mélyebb hangon kezdtem próbálni. De a „csicsérgés” sajnos most is előjön bármikor!

De ha most elkezd *Bogyó és Babóca* történetét, biztos elmosolyodnak a gyerekek, pedig talán még nem is értik a mesét.

– Összeszámoltam, a *Bogyó és Babóca*-mesékben eddig 136 kis figuraként szólalhattam meg, persze nincs ennyiféle hangom, de ha már az összes szerepet én játszom, valahogy érzékelteni kell a különbségeket. Minden szereplő a személyiségének megfelelő hangmagasságot, hangszínt, beszédrítmust, stílust kap. Örülök, ha szeretik a gyerekek a meséket, de így, a pályám vége felé el is szomorít, amikor úgy azonosítanak, hogy én vagyok kis Vuk, vagy a *Kacsamesék*ből Niki, Viki és Tiki, esetleg Pom-Pom vagy Bogyó és Babóca. A legtöbben ezeket ismerik, és a filmszerepeim közül is leginkább a könnyedebb vígjátékokat. A színházban, vagy a komolyabb értékeket közvetítő nagyjelmekben sokkal kevesebben láttak, pedig az az én igazi világom.

FILIP GABRIELLA

Sötétben látó tündér | fotó: Gordon Eszter / Örkény Színház

A Nemzet Színészei

A Nemzet Színésze címet 2000-ben alapították Schwajda György, a Nemzeti akkori igazgatójának a kezdeményezésére. Jelenleg ALMÁSI ÉVA, BODROGI GYULA, CSERHALMI GYÖRGY, JORDÁN TAMÁS, KIRÁLY LEVENTE, LEHOCZKY ZSUZSA, MOLNÁR PIROSKA, POGÁNY JUDIT, SZACSVAY LÁSZLÓ, TORDY GÉZA és UDVAROS DOROTTYA a cím birtokosa.

Ha a cím egy viselője elhalálozik, a megüresedett hely betöltéséről a cím többi birtokosa egyhangú szavazással dönt. Így választották a novemberben eltávozott CSOMÓS MARI helyére decemberben POGÁNY JUDITOT. Januárban elhunyt Benedek Miklós, így a Nemzeti Színészeinek új tagot kell maguk közé választaniuk (lapzártánkkor a szavazás még nem történt meg).

A Nemzet Színésze volt korábban: AGÁRDY GÁBOR, ANDORAI PÉTER, AVAR ISTVÁN, BALÁZSOVITS LAJOS, CSOMÓS MARI, BEREK KATI, BENEDEK MIKLÓS, BESSENYEI FERENC, BITSKEY TIBOR, DARVAS IVÁN, GARAS DEZSÓ, GERA ZOLTÁN, HAUMANN PÉTER, KÁLLAI FERENC, KOMLÓS JUCI, KÓTI ÁRPÁD, LUKÁCS MARGIT, MÁTHE ERZSI, PSOTA IRÉN, RAKSÁNYI GELLÉRT, SINKOVITS IMRE, SZABÓ GYULA, SZTANKAY ISTVÁN, TÖRÖCSIK MARI és ZENTHE FERENC.

LACKFI JÁNOS

Hazahozza nekem

A férjem kiöregedett kézilabdázó, de csak a teste öregedett ki, a szíve sajnos még nem. A vállát tornáztatja reggel, a vállát tornáztatja este, fekvőtámaszokkal és karkörzésekkel gyötri magát, készül a nagy visszatérésre. Jó, nem akkora hatalmas visszatérésre, nem világszínvonalra, de nagyon tisztességes színvonalra, a másodosztályban simán ronggyá alázza azokat a kripliket, hiába, hogy fiatalabbak nála. Mert hiszen mi a kor? A kor csak pusztá szám.

Jobban örülnék, ha a szíve hozzáöregedett volna a testéhez, akkor egy kicsit kevésbé lenne izgága, és nem vágná földhöz a sörrel teli söröspoharat meccsnézés közben, hogy azután hónapokig bűzlögjön az anyukámtól kapott méregdrága kalmük szőnyeg. Vajon csak ürügy neki az egész kézilabda, hogy bosszút álljon anyukámon, akit olyan igazán sosem szeretett? Irritálja őt a mutter kivagyisága, az úrinősege, pfű, kalmük, ez is milyen szó már, normális ember ilyet nem használ, mondogatja a férjem, és belerug szegény ártatlan padlótextíliába. Proteindús, de zsírszegény fogásokkal kell táplálnom, no meg rengeteg nyers vagy félig nyers zöldséggel, saláta salátával, csibemell csibemellel, hatszor eszik egy nap, de mindig csak féladagokat, így biztosítja szervezetének az egyenletes tápanyagellátást. A test szolgál, az úr az agy, a kettő csak teljes összhangban tud rendkívüli eredményt elérni, nagy terveket kovácsolni.

A legtöbb ember, magyarázza a férjem, csak él bele a világba, szaladgál, mint egy ütődött csirke, és a vége az lesz, hogy levágják. Ez alól persze (már hogy levágják), nyilván senki sem kivétel, de léteznek, igenis kiválasztott és különleges emberek, akiket harcban edzettek meg, mint az acélt, és akiknek van sorsa, rendeltetése, úgy csapódnak be a célba, mint a nyílvesző. Nyílnak érdemes lenni, vagy semminek. A férjem képtelen lenne könyvelőként szöszmötölni évtizedekig ugyanannál az íróasztalnál, minden látható eredmény nélkül, ez felőrölné, ettől meggárgyulna, pisztollyal vetne véget nyomorú életének vagy beszédné az összes itthon található altatót. A férjem most

rettentő büszke a kézilabdázó-karrierjére, de én még emlékszem korábbi életére, amikor könyvelő volt, és teljesen elbűvölte a végtelenhosszú számoszlopok ígérete, no meg a könyvelőirodában dolgozó kis hölgyek selyemharisnyája, megörült attól a zizegő hangtól, ahogy a keresztberakott lábakon a finom anyag összeszűrődött, a házi békesség érdekében mennyi, de mennyi harisnyát szaggattunk el, te jó ég! No hagyjuk is, fátylat rá, a múlt elmúlt, nem igaz?

Maradjunk annyiban, hogy a férjem most adrenalin-függő, átlagember szinte el sem tudja képzelni, mennyit számít egy csarnok tele emberekkel és hangzavarral. A nyilvános versenyhelyzet mámore semmivel sem összehasonlítható, egészen különleges idegi és izomterhelés, a teljes személyiséget keríti hatalmába... Reszkető izgalom és feszülő végtagok, leírhatatlan még akkor is, ha az emberiség nagyobb százaléka ismeri ennek az érzésnek a fonákját, nevezetesen a szurkolóattitűdöt. Viszont azt mondani, hogy tudom, milyen az élsport, csak azért, mert számos tribűnt koptattam már életemben, klubjelzéses sálakat lobogtattam, zászlókat lengettem és rigmusokat skandáltam részegen, nos, ez légből kapott állítás. Vajon aki a disznótorost szereti, automatikusan be van avatva a hentes lelkvilágába? Hát nem, egyáltalán nem. Persze minden drukker edzőbb az edzőnél, és játékosabb a játékosnál, vastag kommentekben szöveget be, virtuálisan agyonver és virtuálisan mennyibe meneszt sportolókat, de igazán-diből ugatja mégis az egészet.

Nincs az az edzőtábor, amely jobban kifárasztana, mint egy egyórás meccs, ahol sokkal többet dobsz a mérleg serpenyőjébe, mint gondolnád. Mindenekül kell belevetned magad, különben az egész semmit sem ér. Hamlet vagy semmi. Vére megy, húsrá megy, csontra megy a játék. Koponya van a kezeden, és vívódsz, élet vagy halál. A pályán nincs irgalom, nincs kibúvó, nincs alibi. Akkor sem, ha egyik meccsen zseni vagy, a másikon kutyaütő. Egy mindenekül elhibázott mérkőzés ugyanúgy felzabál, mint az emberfeletti teljesítmény. Amortizáció tekintetében nincs különbség,

**„Mert hiszen
mi a kor? A kor
csak pusztá
szám. Jobban
örülnék, ha a szíve
hozzaöregedett
volna a testéhez,
akkor egy kicsit
kevésbé lenne
izgága...**

Orosz István grafikája

Ezeket a férjem mondja ám, én csak visszaimélem, mint egy üzenetrögzítő. Amiről valahogy nem szokott ilyen fennköltlen értekezni... nos, a lerendezetlen szerelmi ügye a ruhatárosnővel. Tudom jól, én se most jöttem le a falvédőről. Az illető hölgy ugyan túlvan egy bizonyos koron, és állandóan Adidas-melegítőben jár, mégis valósággal forr körülötte a levegő. És a férjem dolgát nem könnyíti meg, hogy az egész csapat beszólogat, kóstonlatja, simizi, perverz célzásokkal próbálja sarokba szorítani ezt a kedves asszonyt, aki egyébként három gyermek anyja. A férjemnek korábban volt vele afférja, de esküszik, hogy a kölcsönös tiszteleten és megbecsülésen kívül most már az ég egy adta világon semmi... Az esküt sosem fejezi be. A gond az az átkozott férfihiúság, és itt jön a képbe az új szakvezető, egy tisztas, összes és nagyon sármos svéd úriember, akinek (el kell ismerni), vannak tréneri kvalitásai. Ha valaki ki tudja még hozni a férjemből az állatot, a nagyformátumú sportembert, hát ez a Sven lesz az. Tolmáccsal tartja az edzéseket, de eszelős, mi tudás és pontosság sugárzik tekintetéből, egész valójából. A ruhatárosnő persze tud angolul, ő a tolmács, és a férjem a kelleténél többször látta kettejüket komoly társalgásba merülve. Az ő szimata aztán nem csal, pontosan érti, mi szövődik itt, e két ember között.

Még az a szerencse, hogy közeleg a nagy meccs napja, mert én már nehezen bírom a növekvő feszültséget. Férjem ilyenkor sosem akarja, hogy megnézzem, majd a második előadást vagy a harmadikat, ez afféle babona nála.

Na, milyen volt, kérdezem, miközben masszírozom sajjó kézilabdázó-vállait.

Bevették, mondja, bevették, nem egyszerűen tapsoltak, hanem érezte, hogy beveszik a csalit, tapintható volt a bizonytalanság, ahogy sutyorogtak:

... Nocsak, ez mégsem a Tabajdi, mégis inkább egy igazi sportoló?

Pedig a hasonlóság kísérteties...

Én a Tabajdit ilyennek még sosem láttam, sem az üdítőreklámban, sem abban a mondd már, melyik szappanoperában...

Persze, hogy a férjem nem kiöregedett kézilabdázó, hanem színész, aki kiöregedett a fiatal titánoknak járó szerepekből, és az életközepi válságban fetregő figurák találják meg, mint most ez a kézilabdázó, és hazahozza őket, és ezek itt beköltöznek, elterpeszkednek, enni-inni kérnek, mindenbe beleugatnak, a Jóisten a megmondhatója, milyen nehéz némelyiket kipaterolni itthonról.

A' pesti magyar színház'
Személyzete

Színészek nevei betűrendben.

Férjfiak:

* Baranyi Péter ur.	* Somogyi Sándor ur.
* Bartha János ur.	* Szerdahelyi József ur.
* Daragi György ur.	(Opera Rendező).
* Egressy Gábor ur.	* Szentpétery Sigmund ur.
* Egressy Benjam. ur.	(Szinjáték Rendező).
* Fancsy Lajos ur (öltöztet- Rendező).	* Sziglieti Eduard ur (Ti- toknok).
* Havi Mihály ur.	* Szilágyi Pál ur.
* Keszthelyi József ur.	* Szöllősi Lajos ur.
* Megyery Károly ur (Szin- játék Rendező).	* Telepy György ur (di- szitványekre Feltétgazd).
* Molnár József ur.	* Udvarhelyi Miklós ur.
* Nagy József ur.	* Udvarhelyi Sándor ur.

Asszony Személyek:

* Bartháné assz.	* Kovácsné assz.
* Déryné assz.	* Miskolczy Julia.
* Eder Luiza.	* Miskolczy Lilla.
* Egressyné assz.	* Szathmáry Karolina.
* Lábófalvi Rozália.	* Szentpéterné assz.
* Lendvayné assz.	

Kardalosok:

* Adler Lajos ur.	* Füredi Mihály ur.
* Bódogh János ur.	* Kovácsi Károly ur.

* Erős Lajos ur.	* Láng Adám ur.
* Hegedy Károly ur.	* Petrik János ur.
* Farkas Sándor ur.	* Szombati Károly ur.
* Frik Filep ur.	* Szabó József ur.

Kardalosnők:

* Beliczay Maria assz.	* Pongrácz Terezia.
* Braun Erzsébet.	* Rott Maria.
* Czagányi Magdolna.	* Szabó Amalia.
* Gabriel Borbala.	* Szabó Krisztina.
* Humbert Terezia.	* Váró Anna.
* Nagyné assz.	* Vass Terezia.

Gyermekek szerepekre:

* Telepy Károly.	* Telepy Mali.
------------------	----------------

Ügyelők:

* Erkel Ferentz ur, Segédje	* Hutirai Gábor.
-----------------------------	------------------

Súgó:

* Gillyén Sándor ur.

Néma Személyek vezetője:

Horváth Ferencz 4 segédével.

Hangászkar' Személyzete.

Karmester:

* Heinisch József ur.

Karigazgató:

* Grünfeld Antal ur.

A Pesti nemzeti játékszíni zsebkönyv 1838-ra | A képek forrása: Nemzeti Színház archívuma, OSZK

BAJZA • 220

A Nemzeti „sclávja”

220 éve született Bajza József, a Nemzeti Színház első igazgatója

Színházvezetői gyakorlata nem volt, de a liberális reformellenzék tagjaként a kultúrnemzeti törekvések egyik bástyájának tekintette a Nemzet Színházat, amelynek első igazgatója lett. Sokféle teendője miatt a teátrum rabszolgájának, „sclávjának” érezte magát. Megalkotta a működés mintaadó szabályzatát, művészi arculatot adott az ország elsőszámú színházának. Nyolc hónap adatott meg az alapok lerakására, amikor is – elsősorban az „operaháború” miatt – lemondott. Bajza József „arcképe” a színházalapítás évéből.

1837. augusztus első hetében valamennyi Magyarországon megjelenő újság beszámolt arról, hogy a 22-én megnyíló Pesti Magyar, később Nemzeti Színház drámai igazgatójává az akkor 33 éves Bajza Józsefet nevezték ki. Tekintélyét megalapozandó megírták róla, hogy hites ügyvéd, táblabíró és a Magyar Tudós Társaság (későbbi nevén Magyar Tudományos Akadémia) rendes tagja. A *Rajzolatok* című lap augusztus 10-én úgy fogalmazott, hogy „a haza ismeri őt, s tudhatja, mit remélhet tőle”.

„Ha vizsgálatra vesszük napirenden levő és gyakran szóba hozott országos intézeteink hasznait és szükségét, látnunk kell, hogy közöttük kevés van fontosabb és előlegesebb, mit e játékszini ügy. Mégis – mi csodálatos – valamennyi között ez az, minek létesülése legnehezebben megyen, minek legtöbb akadályai, legtöbbféle ellenségei vannak.

VEZETŐI GYAKORLAT NÉLKÜL

A szélesebb nyilvánosság Bajza nevét leginkább lapszerkesztőként, kritikusként, publicistaként és szépíróként ismerhette; ő alapította és szerkesztette az 1831 és 1836 között megjelenő *Kritikai Lapokat*, 1837 januárjában pedig Vörösmarty Mihály és Schedel (Toldy) Ferenc szerkesztőtársaként folyóiratot indított *Athenaeum* címmel. Az irodalmi és kulturális elit tagjaként a magyar nyelvű színházas felkarolását, támogatását is feladatának tekintette: 1830-ban ő szerkesztette a külföldi színdarabok magyar fordítását közlő *Külföldi Játékszín* című könyvsorozat első kötetét, 1836-ban pedig vitát kezdeményezett a korszerű színházasról és színikritikáról.

Kinevezéséről, annak hátteréről nem áll rendelkezésünkre dokumentum, de Bajza emlékezése szerint színházigazgatónak Fáy András javasolta. Cikkében nem részletezi, hogy az idősebb nemzedékhez tartozó tekintélyes író pontosan mire hivatkozva tartotta őt alkalmasnak a feladatra, megválasztásában fontos szerepe lehetett annak is, hogy a liberális reformellenzék meghatározó irodalmi alakja volt, s lapjában, az *Athenaeumban* e politikai csoportosulás törekvéseinek adott hangot.

A kortársak abban nem találtak kivetnivalót, hogy az ország vezető kőszínházának élére olyan igazgató került, akinek intézményvezetői vagy színtársulat-vezetői gyakorlata nem volt, s korábban nem állt közvetlen szakmai kapcsolatban a színházzal, színházi közegben, színészként vagy más munkakörben sohasem működött.

A NEMZETI JELENTŐSÉGE

Magyarország a Habsburg Birodalom részeként kultúrájának fejlesztésével, például időszaki kiadványok, egyesületek, intézmények alapításával tudta szuverenitását érvényesíteni, s ebben a folyamatban a Nemzeti Színház létrehozása kiemelt jelentőséggel bírt, a kultúrnemzeti törekvések egyik alappilléreként számított. Nem pusztán szórakoztatást vártak tőle, hanem a magyar nyelv terjesztését, népszerűsítését, a nemzeti érzés erősítését, erkölcsi nevelést is. Ráadásul induló intézményként mindenképpen olyan vezetőre volt szükség, akinek tájékozottsága, műveltsége kimagasló, képviselni tudja a színház érdekeit, tekintélye van a társulat előtt és a nyilvánosságban is.

A Pesti Magyar Színház a magyar nyelvű intézményes színházas történetében több szempontból is úttörő jelentőséggel bírt: 1) kezdetektől itt foglalkoztatták a legnagyobb társulatot, akiknek a munkáját minden addiginál nagyobb létszámú technikai személyzet segítette; 2) a színészekkel szerződést kötöttek és biztosítani tudták számukra a rendszeres, havi fizetést; 3) az első olyan játszóhely volt, amely mindennapos előadástartásra vállalkozott; 4) Pest-Buda sokáig egyedüli magyar nyelvű színházaként lehetőség nyílt arra, hogy a közönség minél szélesebb rétegeinek megnyerése érdekében vegyes profilú repertoárt kínáljanak, a prózai előadásoknál jóval költségesebb operajátszás feltételeit is megteremték.

A színház 1837. augusztus 1. és 1841. január 1. között a színházépület felépítését finanszírozó Pest-Pilis-Solt vármegye kezelésébe tartozott. Irányítása egy megyei tisztviselőkből álló hétagú igazgatóválasztmány kezében volt, amely az intézmény pénzügyeit kezelvén minden gazdasági és komolyabb szervezési kérdésben döntött. A mindennapos üzemmenetben nem szóltak bele, annak közvetlen irányítása a darabválasztástól a próbarendig, a szereposztástól a működési rend kialakításáig és a színlapok elkészíttetéséig az igazgató dolga volt. Bajza 1838. január 30-án Csató Pálnak írt levelében így jellemezte szerteágazó munkáját: „Én ennek a színháznak pénztárnoka, gazdája, rendezője, cancellistája, tisztartója, diszitője, ruha-gondviselője, egy szóval *slávja* (rabszolgája – *a szerk.*) vagyok évi 500 pengőforintért”. (Lásd *Mennyi az anyyi?* című keretes írásunkat.)

NÉGY HÓNAP, NYOLCVAN DARAB

Bajzának a színház célkitűzéseit és a különböző társadalmi rétegek esetleges érdeklődési körét figyelembe véve olyan műsorrendet kellett összeállítania, amely tükrözi a nemzeti kultúra előrevitelét, a prózai és zenés előadások, illetve az új és klasszikus darabok közötti helyes arány megtalálásával fenntartja a közönség érdeklődését, valamint gazdaságos működést, minél több telt házas előadást eredményez. A darabok kiválasztásában ugyan a rendezőként is foglalkoztatott vezető színészek a segítségére voltak, de a színház műsorkínálatának, arculatának kialakítása elsődlegesen az ő feladata volt. Mivel

az operaállomány a hazai művek hiánya és a külföldi szakmai kapcsolatok folyamatban lévő kialakítása miatt lassan gyarapodott, az első évadban szinte csak prózai és szórakoztató zenés darabokat játszottak. Bajza az operák kezdeti hiányát azzal próbálta ellensúlyozni, hogy a színművekből rendkívül változatos műsorrendet állított össze.

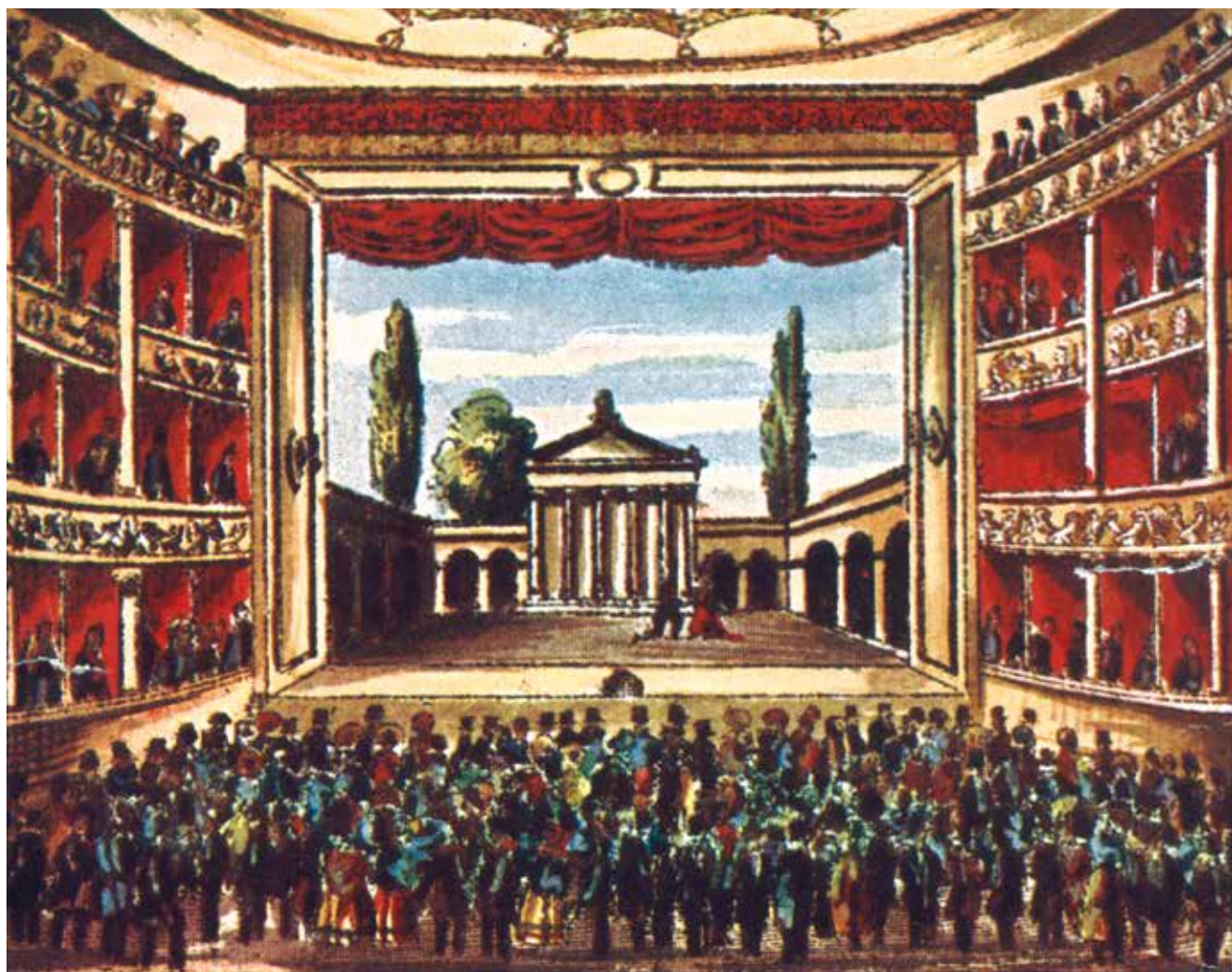
Az első négy hónapban szinte alig iktatott be ismétléseket, a százkilenc előadás alkalmával nyolcvannyolc (!) különböző darabot játszottak. Miként volt ez lehetséges? A repertoár ilyen szintű bővítése a színház műsorösszeállítási gyakorlatából fakadt: tartósan csak azok a darabok maradhattak műsoron, amelyek viszonylag jól jövedelmeztek. (Előfordult, hogy egy-egy kortárs darabot már a bemutatót követően le is vettek a műsorról.) Egy előadás betanulására és színpadra állítására általában 7-10 napot szántak (ma ez általában hat hét). Az induló társulat tagjai a vándorszínészet világából érkeztek, ahol a fennmaradás záloga volt a minél több darab gyors színre állítása, így a feszített munkatempó nem volt ismeretlen a számukra.

Noha az első évadban még a fordítások voltak túlsúlyban, a színház megnyitásának és a szerzők rendszeres honorálásának köszönhetően észrevehetően gyarapodott az újonnan írt eredeti magyar nyelvű színművek száma is. Játstották például Kisfaludy Károly vígjátékait (*Csalódások*, *Kérők*), Vörösmarty Mihály szomorújátékát, a *Marót bánt*, és Balog István *Ludas Matyi* című énekes bohózatát. A fordítások közül leginkább a kortárs vagy közel kortárs francia és német szerzők műveit adták, a klasszikusok közül pedig műsoron volt például Pedro Calderón de la Barcától *Az élet álom*, valamint Friedrich Schillertől *A haramiák* és a *Fiesco*.

TÖRVÉNY ÉS TÁRSULAT

Egészen más jellegű, de nem kevésbé fontos vezetői figyelmet igényelt Bajza részéről a művészi, művészeti, technikai és ki-segítő személyzet munkarendjének összehangolása, az intézmény gördülékeny, napi működéséhez szükséges szabályok, előírások kidolgozása. Ő állította össze a Nemzeti Színház

A Nemzeti Színház a megnyitó évében – belülről

Diákok Bajza József mellszobra előtt, a Nemzeti Színház előcsarnokában | fotó: Eöri Szabó Zsolt

első színházi törvénykönyvét, szakmai etikai kódexét. A belső szakmai apparátus összlétszáma már az első hónapokban százharmincöt fő volt, amelyből a művészi személyzetet harmincegy, az énekkart huszonnégy, a zenekart huszonnyolc fő alkotta. Komoly segítség volt Bajza számára, hogy a társulat nagy részét komoly színészi múlttal rendelkező tagok alkották (Egressy Gábor, Szentpétery Zsigmond, Lendvay Márton, Déry Istvánné Széppataki Róza, Laborfalvi Róza, Lendvay Mártonné Hivatal Anikó stb.), akik már Kassán és a Pesti Magyar Színház elődintézményének számító budai Várszínházban is együtt játszottak. A technikai személyzethez ruhatári (főszabó, két ruhatár-gondviselő két segéddel, két öltöztető, fodrász egy segéddel), díszítményi (festő, asztalos), pénztári (pénztárnok, pénzszedő, bérletjegyző, két páholynyitó, négy zárt-széknnyitó, öt jegyszedő) és gépész (gépmeister kilenc segéddel) munkatársak tartoztak, kezdetben összesen negyvenöt.

Úgy tűnik, hogy amikor Bajza hozzálátott a törvénykönyv összeállításához, még nem voltak mindenre kiterjedő ismeretei a színházi üzem működéséről, ugyanis rendelkezéseinek többsége csak a színházi munkaszervezet kulcspozícióit birtokló színészre, rendezőre, ügyelőre vonatkozik, s leginkább olyan folyamatok szabályozására tér ki, amelyekben a színész közvetlenül érdekelt volt. Azt viszont már a művészi és művészeti személyzet munkakörének leírásakor belátta, hogy a gördülékeny működés érdekében határozni kell a szabályozás betartatásának módjáról, valamint a szakmai mulasztások és kihágások esetén járó büntetésekről is. Úgy rendelkezett, hogy

legyenek hivatalból kinevezett vádlók (rendező, ügyelő, karmester), akik bepanaszolják a vétkeket, illetve állítsanak fel egy háromtagú belső színházi bíróságot, amely megítéli, hogy jogosak-e a felhozott vádak, s ha büntetés alá esik a vádlott, mekkora pénzbírságot köteles fizetni. A büntetendő cselekmények köre igen változatos volt, legtöbbször a késés fordult elő, de vétség volt a hangoskodás, veszekedés, szerepnemtudás, illetlen viselkedés a színházon belül és kívül, a sáros csizma és a kutya behozása nemkülönben.

AZ IRÁNYÍTÁS NEHÉZSÉGEI

Bajza az igazgatóválasztmánnyal való szakmai együttműködést nehézkesnek érezte, s nem volt jó véleményével a vármegyei fenntartásról sem. A színház jövője érdekében a kulturális élet más vezető személyiségeihez hasonlóan ő is a színház országos fenntartásba kerülését sürgette (ami 1841-ben meg is történt). Érveit *Szózat a pesti Magyar Színház ügyében* című, 1839-ben megjelent röpiratában foglalta össze, amelyben még azt is megemlíttette, hogy a megyei tisztviselők egy-egy szakmai megbeszélés közepette időnként a színésznők bájait taglalták: „Az illy választmányi, vagy jobban mondván, testületi igazgatásnál nincs valami czélszerűtlenebb alkotmány [...]. A tagoknak t. i. nem fő foglalkodások a színház, ők hivatalukat csupa becsületből és szíveségből viszik, vagy saját gazdaságokkal vagy más hivatallal elfoglalván, s igazán szívókön csak azt viselik, hogy a színház dolgai valahogyan menjenek [...]. Sokszor bizonyos tárgy felett hirtelen kellene határozni 's nem lehet, mert nincsenek elegendő tagok együtt, 's így a tárgy el-

marad, néha örökre, mert ideje mult. [...] Sokszor, ha a legkomolyabb kérdés van vitatkozás alatt, elhagyják azt 's arról értekeznek ez vagy amaz színész-nőnek milyen deli alakja van, szerelem-teli dévaj szemei vannak, milyen kerekded tagjai, sugár termete”.

OPERAHÁBORÚ

Bajza ellenérzéseihez az is hozzájárult, hogy az első hónapok operaszűke után a választmány egyre erőteljesebben szorgalmazta az opera-előadások sűrítését, különösen azután, hogy szerződtek a már több európai operaházban sikeresen szereplő Schodelné Klein Rozáliát, valamint vezető karmesterként, az akkor 27 éves Erkel Ferencet. Az opera-előadások népszerűek voltak, a fennmaradt pénzszerzői naplók szerint sokkal többen látogatták őket, mint a prózai darabokat. Bajza ezzel igazgatóként tisztában volt, de úgy vélte, hogy a színház alapvető küldetését, a nemzeti kultúra fejlesztésében rá háruló szerepet veszélyezteti ez a tendencia. A dilemma a sajtó nyilvánosságában is megjelent, az „operaháborúnak” nevezett, időnként meglehetősen durva hangú vitasorozatban fogalmazódtak meg először azok az eltérő műsorpolitikai koncepciók közötti konfliktusok, amelyek látványosan manifesztálódtak az egyazon épületben működő két tagozat kapcsán.

Bajza József nyolc hónap után, 1838. június 5-én lemondott. Első igazgatóként meghatározó szerepe volt a színház működésének megszervezésében, a döntési mechanizmusok és a munkafolyamatok biztosításához szükséges szabályok kiala-

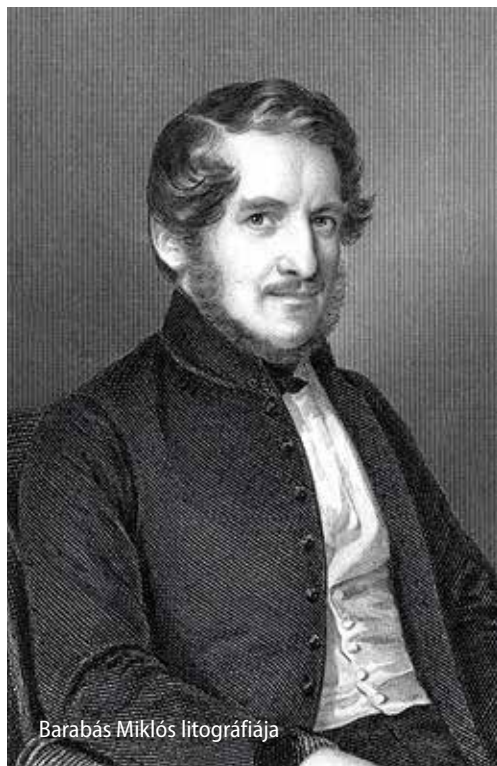

Az „operaháború nyertese” Erkel Ferenc | Barabás Miklós litográfiája

kításában. Kritikusként a továbbiakban is figyelemmel kísérte a színház munkáját, s rátermettségét, problémaérzékenységét elismerve kilenc évvel később, 1847-ben újra rábízta az intézmény irányítását, igazgatóvá nevezték ki. De ez már egy másik kor, más feladatokkal és kihívásokkal...

SZALISZNYÓ LILLA

irodalom- és színháztörténész (Szegedi Tudományegyetem)

Barabás Miklós litográfiája

Apostolok és nemakarók

Nekünk magyaroknak, kik a színházzal nemzeti célokat remélünk és fogunk is egybeköthetni, sokkal fontosabb az, mint a német, francia vagy angol nemzetnek; nekünk az, ha akarjuk, lételünk egyik alapkövévé válhatik, s ez okból ártalmi oldalai ellen legkevésbé lehetne józanon panaszkodnunk, és ha vizsgálatra vesszük napirenden levő és gyakran szóba hozott országos intézeteink hasznait és szükségét, látnunk kell, hogy közöttük kevés van fontosabb és előlegesebb, mit e játékszíni ügy.

Mégis – mi csodálatos – valamennyi között ez az, minek létesülése legnehezebben megyen, minek legtöbb akadályai, legtöbbféle ellenségei vannak. – Nem szűkölködünk ugyan kezdet óta apostolokban, kik az ügyért buzgóan hirdették az ígét, de ezek buzgalma nem vala elégséges mindeddig a közrészvértlenség fagyát fölengesztelni. Csak a kisebb szám pártolja tetteleg mai napig a színi ügyet; a nagyobb szóval, ígérettel szolgál bőkezűleg, tanácsol és sopánkodik a sopánkodókkal: de midőn cselekvésre jó a dolog, bujdosdi ajtót kohol, melyen tisztességesen, nemakarás gyanúja nélkül menekedhessék.

Részlet *Szózat a pesti Magyar Színház ügyében* (1839) című írásából

BAJZA JÓZSEF

(Szücsi, 1804. január 31. –
Pest, 1858. március 3.)

Színházvezető, kritikus, költő. Színházi élményeit pozsonyi diákként 1823–24-ben, majd 1829-től a Pesti Német Színházban szerezték. 1836-ban közölte *Dramaturgiai és logikai leckék magyar színbírálok számára* című tanulmányát,

amely a magyar színpadi romantika részletes programját adja. 1831-ben elindította a *Kritikai Lapok* című folyóiratot, majd 1837-ben Vörösmarty Mihállyal és Toldy Ferencsel közösen az *Athenaeumot*, ahol már rendszeresen jelentkezik kritikáival. 1837–38-ban a Pesti Magyar Színház (1840-től a Nemzeti Színház) első igazgatója volt. E minőségében kidolgozta a színház működési szabályzatát. 1838-ban az operarészleg fejlesztését és a zenés művek fokozatos előretörését látva lemondott. 1838–39-ben, majd 1841–43-ban az általa társszerkesztőként jegyzett *Athenaeum Játékszíni Krónikájában* jelentette meg színibírlatait. 1839-ben tapasztalatait röpiratban összegezte az országgyűlés számára: *Szózat a pesti Magyar Színház ügyében*. 1842–43-ban Henszlmann Imrével vívott tollcsatát a francia romantika és Shakespeare recepciója ügyében. 1838 és 1847 között a Nemzeti Színház drámbírálo bizottságának tagja és meghatározó személyisége volt. 1847–48-ban a Nemzeti Színház aligazgatója. Bajza József a liberális színházi felfogás nagyhatású képviselője volt, aki a német esztétikán iskolázva, elveit a francia romantika és a magyar dráma javára alkalmazta. A valóság megnevesített ábrázolásának elvét vallotta, hogy a színház elláthassa erkölcsnevelő és nemzeti tudatot fejlesztő feladatát.

Mennyi az annyi?

Bajza József az igazgatással járó sokféle teendőért járó 500 pengőforintos fizetésére panaszkodott – joggal. A fizetésekbe neki nem volt beleszólása, azokat a vármegye megbízásából működő igazgatóválasztmány, a megyei tisztviselők (többek között Földváry Gábor főispáni helytartó, korábbi alispán, a Nemzeti Színház alapítóinak egyike) állapították meg, mindenkivel külön alkudozva. Bajza minden bizonnyal nem a pénz miatt vállalta a megbízatást, és akkoriban nem is ez volt egyetlen bevételi forrása, de eleinte azt sem lehetett tudni, mekkora munkával jár ennek az új intézménynek a vezetése. Az 500 pengős jövedelem irodalmi körökben a magasabb fizetések közé tartozott, a Magyar Tudományos Akadémia helybéli (pesti) rendes tagjai ugyanennyit kaptak évente, s általában e körül volt a keresete a lapok segédszerkesztőinek is. A színház vezető munkatársai viszont (jóval) többet kerestek Bajzánál. Erkel Ferenc első karmesterként 1000 pengőforintot kapott (bár 1200-at szeretett volna), az operaprimadonna, Schodel Jánosné Klein Rozália férjével együtt, akit énektanítóként és operarendezőként foglalkoztattak, évi 6000 pengős fizetést kaptak! A társulat neves prózai színészeinek az évi keresete is több volt, mint az igazgatóé: Lendvay Mártonné Hivatal Anikó 816, Megyeri Károly 768, Egressy Gábor, Lendvay Márton és Szentpétery Zsigmond 672, Laborfalvi Róza pedig 480 pengőforintot keresett.

Színészek, értelmiségiek

– A 19. század második harmadától – kitüntetett évszám 1837, a Nemzeti Színház alapítása – a színészek a pesti értelmiségi körök teljes jogú tagjai lehettek. De már korábban, a század elején is a város tiszteletreméltó művészpólgárának, Karacs Ferenc rézmetszőnek házában is mindennapos vendégek voltak a magyar színeszet úttörői: Déryné, Kántorné, Murányiné Lefèvre Teréz, akiről azt tartották, hogy olyan átéléssel játszotta érzelmes darabok hősnőit, hogy előadás után a vidám társaságban is még magába merülve szomorkodott kicsit. Pesten jártában rendszeresen ellátogatott ide a miskolci visszavonultságában élő különc színész, Benke József, sőt Karacsék pártfogására bízta Judit lányát, akiből később a kor ünnepeit és nagy színésznője lett Laborfalvy Róza néven. Kosztont és kvártélyon élt a Karacs házában a fiatal Katona József, és többek között gyakorta megfordult itt a pesti társasági élet egyik központi alakja és szervezője, Fáy András is. Ez a sokoldalú férfi megannyi közéleti, politikai szerepe mellett a Nemzeti Színház ügyeivel foglalkozó bizottságnak is tagja volt, és maga is írt színműveket. Az ő pesti otthonában és a főtí szüreteken özsze gyűlő népes és illusztris társaságban nemcsak beszédtema volt a színház és a színészet, hanem olykor-olykor színielőadásokra is sor került. Rendszeresen vendégeskedett Fáy nál a színikritikusként is ismert Vörösmarty Mihály, továbbá a Pesti Magyar (később Nemzeti) első színiigazgatója, Bajza József, s többnyire jelen voltak a kor ünnepeit színészei is: Laborfalvy Róza és ifjúságának nagy szerelme, a hódító Lendvay Márton, a bájos és közkedvelt Lendvayné Hivatal Anikó, vagy a színház és a színjátszás reformját buzgón óhajtó, önmagát külföldi tanulmányutakkal tökéletesítő Egressy Gábor. Bár a színészek nemegyszer szavaltak és énekeltek is, nem javadalmazott közreműködők, hanem a társaság egyenrangú, sőt olykor központi tagjai voltak. Példa erre egy 1838-as Rozália nap, amikor Déryné köszönti az egész társaság ünnepséggel, virággal és többek között a kortársak – Vörösmarty, Bajza, Eötvös, Jósika – műveivel, amelyeket a színésznő megkoszorúzott arcképe köré helyeznek.

Részlet a Fábri Anna művelődéstörténezzel készült interjúból: Csepűrágás és szent feladat (Nemzeti Magazin, 1 évfolyam, 4. szám, 2013)

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 10–18 óra között
látogathatók | BGM

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KÖSZÍNHÁ-

ZAKIG. Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában,
1823–1849.

ÁDÁM OTTÓ SZÍNHÁZA

ÁDÁM OTTÓ (1928–2010) rendező és igazgató, a ma-
gyar színháztörténet megkerülhetetlen alakját képek,
dokumentumok, érdekességek idézik.

Vass Éva, Pécsi Sándor és Ádám Ottó
A pillantás a hídról próbáján

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG”

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN,
amelyben ma a díváról elnevezett múzeum működik.
A közel ezer négyzetméternyi épület nagyközönség
előtt eddig rejtett tereit fedezhetik fel programon
részstvevők. (Figyelem: négy emelet, sok lépcsővel!)

február 16. – 19 óra | BGM

regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

FÉNYBŐL SZÓTT MESÉK

A HÓVIHAR BOSZORKÁNYA – óvodás korú gyere-
keknek és szüleiknek. Közreműködik: Kecskés Karina
színművész és Fehérváry Lilla előadóművész.

február 24. – 10 óra | BGM

regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

NÉMETH ANTALRÓL AZ URÁNIÁBAN

KEVÉSBÉ VAGY EGYÁLTALÁN NEM ISMERT HANDOKUMENTUMOK,

mozgóképek
(híradók, amatőr filmek), fényképek, levelek és
más források segítségével ismerhetjük meg Né-
meth Antalt, a két világháború közötti színházi
élet meghatározó alakját, a Nemzeti Színház
igazgatóját. Gajdó Tamás színháztörténész inter-
aktív előadásán színművészek hangján is életre
kelnek a korabeli dokumentumok. Az előadás
az Uránia és az OSZMI közös sorozatának első
eseménye.

február 12. – 15 óra | URÁNIA NEMZETI FILMSZÍNHÁZ,
Budapest, Rákóczi út 21.

KIÁLLÍTÁS A VIGADÓBAN

A PRÁGAI QUADRIENNÁLÉ

A PRÁGAI QUADRIENNÁLÉ (PQ) a színházi
látványtervezés és színházépítészet nemzetközi
seregszemléje, egyben a világ egyik legrango-
sabb képzőművészeti eseménye, mely ötvenhat
éves múltat tekint vissza. Az OSZMI kiállítása
a PQ 1971 és 2023 közötti anyagaiból ad
válogatást. A tárlat másik részében Madách Imre
születésének 200. évfordulója kapcsán az OSZMI
saját gyűjteményeinek felvételeiből, dokumen-
tumaiból és fényképeiből kínál összeállítást.

Megtekinthető 2024. február 18-ig

PESTI VIGADÓ, Budapest, Vigadó tér 2.

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmiibp

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

ÉLETMŰDÍJ HOBÓNAK

Petőfi Zenei Életműdíjjal jutalmazták Földes Lászlót, Hobót életműdíjjal elismeréseként. A díj ünnepélyes díjátadója február 3-án látható a Dunán. Az elismerés indoklása a könnyűzenei tevékenysége mellett irodalmi munkásságát, film- és színházi szerepeit méltatja. Külön kiemelik, hogy a zenész a Nemzeti Színház társulatának tagja, ahol önálló estjei és darabjai láthatók saját előadásában.

VISSZAVONTA

LEMONDÁSÁT

November 10-én Szász Júlia és Horváth Lajos Ottó balesetet szenvedett a *Rómeó és Júlia* című előadás közben. A baleset körülményeit feltáró belső vizsgálat decemberben lezárult, a Nemzeti Színház igazgatója pedig a lemondását visszavonta. Mint ismert, a baleset után, Vidnyánszky Attila vállalva a felelősséget rögtön benyújtotta lemondását, amit azonban Csák János kulturális és innovációs miniszter nem fogadott el. Ezt azzal indokolta, meg kell várni a hivatalos vizsgálat eredményét, döntés csak ezután születethet. A lezárult vizsgálat szerint egyszemélyi felelősség nem állapítható meg. Lapzártánkkor a rendőrségi vizsgálat eredménye még nem volt ismert.

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

12 budapesti és főváros környéki iskola 13 színjátszó csoportja, mintegy kétszáz diák lépett fel a magyar kultúra napja alkalmából rendezett Ádámok és Évák ünnepén január 22-én a Nemzeti nagyszínpadán. A rendezvényen idén a diákközösségek egy-egy Arany János-balladát vittek színre. A Nemzeti Színház 2013 óta minden évben megrendezi a diákszínjátszók ünnepét.

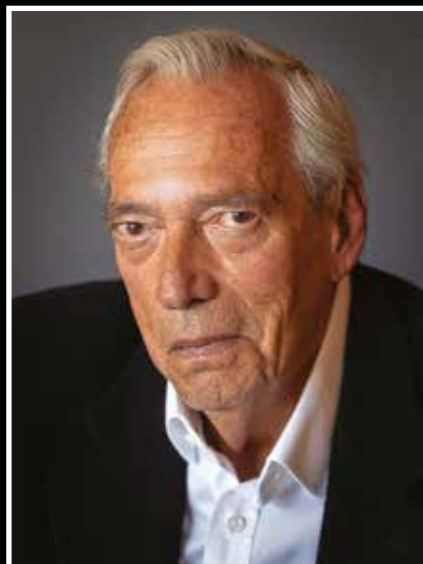
SZÉKELYFÖLDIEK A NEMZETIBEN

A karácsony előtti napokban a székesudvarhelyi Tamási Áron Gimnáziumból és a farkaslaki Tamási Áron Egyesülettől összesen mintegy százhuszan látogattak a Nemzeti Színházba. Látták Berecz András adventi műsorát, majd utána még másfél órát töltöttek a művésszel, másnap kulisszajáráson is részt vehettek a teátrumban. A csoport budapesti programjának részeként a Magyar Zene Házában is járt.

ELHUNYT BENEDEK MIKLÓS

A nemrég a Nemzet Színészei közé választott Benedek Miklós január 9-én, 78 éves korában elhunyt. A Kosuth- és Jászai Mari-díjas színész, rendező, érdemes és kiváló művész 1946-ban Budapesten született. 1969-ben végzett a Színművészeti Főiskolán Szinetár Miklós osztályában, majd a Nemzeti Színházhoz szerződött. Onnan 1983-ban a frissen alakuló Katona József Színházba ment, ahol húsz évig volt tag. 2002-től hat évig újra a Nemzeti Színházban játszott, utána szabadúszó lett. 1992-től tizenöt évig tanított a Színművészeten.

A Nemzet Színésze kitüntetés alkalmával készült interjúnkát itt olvashatják:

FEB. 8. | VENDÉGJÁTÉK

KOSZTOLÁNYI: ÉDES ANNA » A szarvasi Cervinus Teátrum előadása a gyilkossá lett vízivárosi kis cseléd megrendítő történetéről.

mikor? hol?

február 8. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

FEB. 14. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

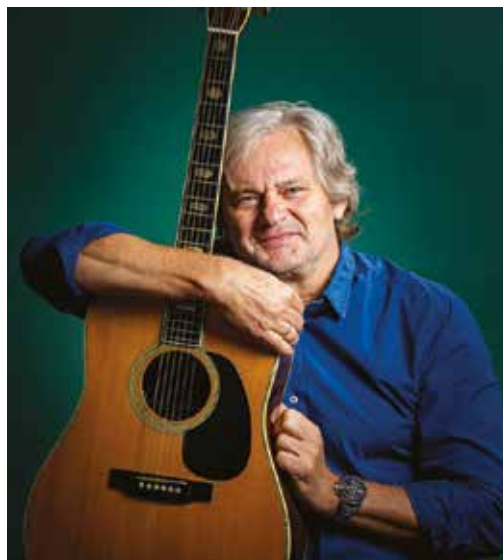
február 14. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

FEB. 27. | HOBO

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo legújabb darabja: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.

mikor? hol?

február 27. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

FEB. 17. | RZ-63

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

február 17. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

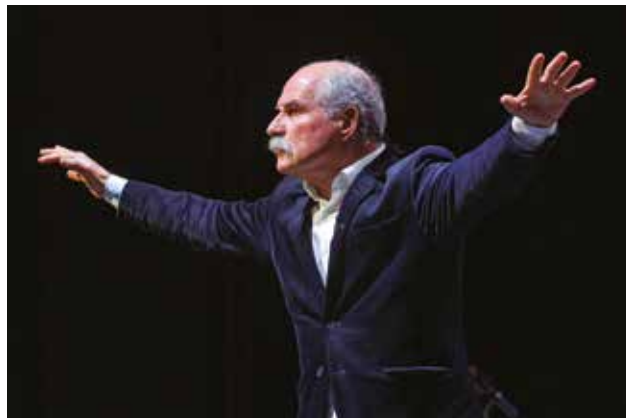

FEB. 29. | BEREZ ANDRÁS ESTJE

GÖRBE SZÓK ÉS EGYÉB BOLONDSÁGOK » Az ének- és mese-mondó Hány Jánosnak és örököseinek, az okosbolondoknak, az agyafúrtaknak, a nagyotmondóknak, a szógörbítőknak, az udvari- és szabadbolondoknak, Hazug Pistának, Hazug Marciknak állít emléket.

mikor? hol?

február 29. – 19 óra • Nagyszínpad

FEB. 7., 16., 17. | TURNÉZÓ ELŐADÁSOK • MISKOLC, KECSKEMÉT

ÚTRA KEL A NEMZETI SZÍNHÁZ HÁROM ELŐADÁSA.» Az elmúlt évtized során sokat utazó teátrum most olyan helyszínekre érkezik, ahol korábban még nem járt.

AZ AJTÓ » Szabó Magda világhírű regényéből készül színdarab a hűségről és a csalódásról.

mikor? hol?

február 7. – 19 óra • Kecskemét, Agóra

ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM » Hubay Miklós tüneményes darabja a soha el nem múló szerelemtől és az öregedéstől.

mikor? hol?

február 16. – 19 óra • Miskolci Nemzeti Színház

A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR » Bertolt Brecht klasszikusa a szerelemtől és az igazi anyai szeretetről.

mikor? hol?

február 17. – 19 óra • Miskolci Nemzeti Színház

MITEM11

11th MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING
11. MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

NATIONAL THEATRE • BUDAPEST, 5 APRIL – 27 APRIL, 2024.
NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2024. ÁPRILIS 5. – ÁPRILIS 27.

MITEM-BÉRLET

3 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

6.300 Ft

4 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

8.400 Ft

RÉSZLETEK: [MITEM.HU](https://mitem.hu)

NEMZETI SZÍNHÁZ
A NEMZET SZÍNHÁZA

VÁLTSON BÉRLETET A 2023/2024-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Katona József: **BÁNK BÁN** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • William Shakespeare: **LEAR KIRÁLY** • Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Csíksomlyói Passió • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasz – Vincze: **KÖRHINTA** • Tizenhárom Almafá – Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Irredenta Kabaré • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Rátóti Zoltán koncertje: **RZ63**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2023/24-es évadban érvényesek, beváltásuk a 2023/24-es évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen, vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	27 Szo 19:00	Bánk bán Katona József
Bajor Gizi Szalon	27 Szo 19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	28 V 19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	29 H 15:00	Egy, kettő, három - Az ibolya Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	29 H 19:30	Woyzeck Georg Büchner
Gobbi Hilda Színpad	30 K 19:00	Bakchánisnők Euripidész
Kaszás Attila Terem	30 K 19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Nagyszínpad	31 Sze 18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és dokumentumszövegek alapján
Gobbi Hilda Színpad	31 Sze 19:00	GRANE - Képzeltégek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján

FEBRUÁR

Gobbi Hilda Színpad	1 Cs 19:00	Egy, kettő, három - Az ibolya Molnár Ferenc
Nagyszínpad	2 P 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	2 P 19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Nagyszínpad	3 Szo 11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	3 Szo 15:00	Woyzeck Georg Büchner
Gobbi Hilda Színpad	4 V 15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	5 H 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	5 H 19:00	Egy, kettő, három - Az ibolya Molnár Ferenc
Gobbi Hilda Színpad	6 K 19:00	Bakchánisnők Euripidész
Kaszás Attila Terem	7 Sze 19:30	A sűgő Berettyán Nándor
Nagyszínpad	8 Cs 19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	8 Cs 19:00	Édes Anna Kosztolányi Dezső - A Cervinus Teátrum előadása
Nagyszínpad	9 P 19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	9 P 19:00	GRANE - Képzeltégek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján
Nagyszínpad	10 Szo 15:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	11 V 15:00	Macsakajáték Örkény István
Kaszás Attila Terem	11 V 19:30	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov
Nagyszínpad	12 H 18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza - Zalán Tibor
Nagyszínpad	13 K 11:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza - Zalán Tibor
Kaszás Attila Terem	13 K 19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo önálló estje
Nagyszínpad	14 Sze 19:00	Bánk bán Katona József

Az Egri csillagok a Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Kaukázusi krétakőr, a Bánk bán, a Fodrásznő, a Don Juan 14, a Woyzeck, a Bakchánisnők, a Kurácsi mama és gyermekei 16 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 56–57. oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2024. JANUÁR – FEBRUÁR

Gobbi Hilda Színpad	14 Sze 19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Bajor Gizi Szalon	14 Sze 19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	15 Cs 19:00	Bánk bán Katona József
Gobbi Hilda Színpad	15 Cs 15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	16 P 19:00	Háztűznéző Nyikolaj Gogol
Kaszás Attila Terem	17 Szo 19:30	Hazatérés Lukácsy György
Bajor Gizi Szalon	17 Szo 19:30	RZ-63 Rátóti Zoltán szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból
Gobbi Hilda Színpad	18 V 19:00	Fodrásznő Szergej Medvedgyev
Kaszás Attila Terem	19 H 19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	20 K 19:00	Don Juan Molière
Gobbi Hilda Színpad	20 K 19:00	GRANE - Képzeltécek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján
Nagyszínpad	21 Sze 19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	22 Cs 15:00	Macskajáték Örkény István
Kaszás Attila Terem	22 Szo 19:30	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	23 P 11:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza - Zalán Tibor
Nagyszínpad	24 Szo 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	24 Szo 15:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	25 V 19:00	Bánk bán Katona József
Kaszás Attila Terem	27 K 19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Nagyszínpad	29 Cs 19:00	Görbeszók és egyéb bolondságok Berecz András farsangi műsora

Jelenet a Bakkhánsnők című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

MINDEN, AMI SZÍNHÁZ, MINDEN, AMI NEMZETI SZÍNHÁZ...

- * SZÍNÉSZINTERJÚK * KULISSZATITKOK * PREMIERAJÁNLOK
- * ELŐADÁS-AJÁNLOK * SZÍNHÁZTÖRTÉNET * VILÁGSZÍNHÁZ
- * SZÍNHÁZI NOVELLÁK * GASZTROSZÍNHÁZ * KÜLÖNLEGES PROGRAMOK * SZÍNHÁZI FOTÓK * KRITIKUS NÉZŐPONTOK

A NEMZETI MAGAZIN
MINDEN KORÁBBI SZÁMA
ÉS AZ AKTUÁLIS KIADÁS
IS OLVASHATÓ A NETEN.

NEMZETI SZÍNHÁZ
1881
A NEMZET SZÍNHÁZA

VÁRJÁ KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA, A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

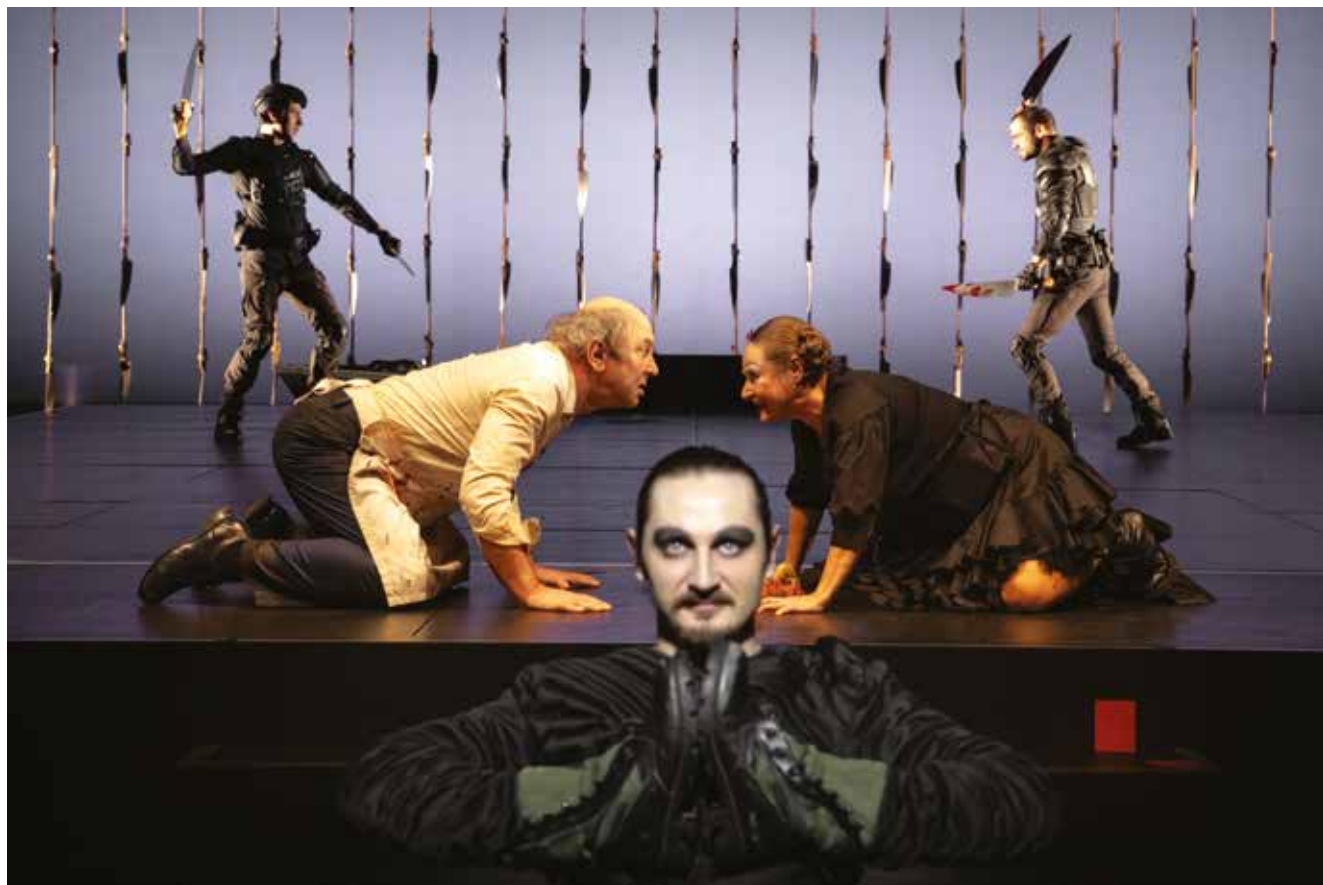
NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet a Kurácsi mama és gyermekei című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

FEBRUÁRI ELŐADÁSOK | Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Tamási: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | Büchner: **WOYZECK** | Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** | Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** | Brecht: **KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI** | Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** | Kosztolányi: **ÉDES ANNA** | Gogol: **A REVIZOR** | Peer Gynt nyomán: **GRANE** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Gárdonyi – Zalán: **EGRI CSILLAGOK** | Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** | Katona: **BÁNK BÁN** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** | Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** | Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** | Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Molière: **DON JUAN** | Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** | Berecz András önálló estje: **GÖRBE SZÓK ÉS EGYÉB BOLONDSÁGOK**